

**AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK
BESZÁMOLÓJA 2006. ÉVI
TEVÉKENYSÉGÉRŐL**

KIADJA
Oktatási Jogok Biztosának Hivatala

1055 Budapest
Szalay utca 10-14.
Telefon: (06-1) 473 7097
Fax: (06-1) 332 6727
e-mail: oktatasi.biztos@om.hu
Internet: www.oktbiztos.hu

FELELŐS KIADÓ
Aáry-Tamás Lajos

SZERKESZTETTE:
Aáry-Tamás Lajos és Óri Magdolna

ISSN 1589-8407

„Ha a vadász fegyvert fog a nyúlra,
a nyúl pártján vagyok,
ha a nyúl a káposztába harap, a káposztáén.”

Benedek Elek

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK BESZÁMOLÓJA 2006. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Az oktatási jogok biztosának kötelessége évente beszámolni tevékenységéről. Fontosnak tartom, hogy e beszámoló közzététele által a nyilvánosságot is tájékoztassam a hozzánk érkezett panaszokról, a vizsgálatokról, sikerekről és kudarcokról. Hivatalunk 1999. december 1-jén kezdte meg működését, hetedik beszámolónk a 2006. január 1-jétől 2006. december 31-éig terjedő időszakban végzett közös munkánkat mutatja be.

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZOKTATÁS

SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK

A hivatalunk működését szabályozó rendelet értelmében a vizsgálatok lefolytatásán túl feladatunk az is, hogy közreműködünk az oktatási szereplők jogainak minél teljesebb körű érvényesülésének elősegítésében. Ezzel összhangban számos olyan beadvány érkezik hivatalunkhoz, amelyben a hozzánk fordulók nem egy oktatási jogsérelem kivizsgálását, eljárás lefolytatását, hanem állásfoglalás megfogalmazását kérik tőlünk. A beadványozók sokszor álláspontunk birtokában kívánnak dönteni arról, hogy a későbbiekben panasszal is megkeresik-e hivatalunkat. Tapasztalataink szerint véleményünk számos esetben segítséget nyújthat az érintetteknek abban is, hogy maguk találják meg jogaik érvényesítésének módját.

Hét éves működésünk során azt az álláspontot alakítottuk ki, hogy az iskolában a tanuló sérelmére elkövethető cselekmények közül a testi fenyegetés a legsúlyosabb. Hivatalunkhoz minden évben számos olyan panasz érkezik, amelyben tanulók iskolai bántalmazásának ügyében kérik segítségünket: tanácsainkat, illetve a jogsértés kivizsgálását. Az oktatási jogok biztosának következetesen képviselt álláspontja szerint a legsúlyosabb jogsértés, amely nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a fizikai bántalmazás. Az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét – megillető alkotmányos alapjog, amely alapján többek között tilos a tanulók testi és lelki bántalmazása, megalázó büntetésben való részesítése. Az emberi méltósághoz való jog az oktatási szereplőket életkorukra való tekintet nélkül megilleti. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 10. § (2) bekezdése szerint a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és a lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Az emberi, állampolgári, gyermeki és tanulói jogokat a pedagógus nem vonhatja el, ugyanis azok nem pedagógiai mérlegelés függvényei. Érvényesülésük nem függ attól sem, hogy a gyermek, illetve a diák teljesíti-e a kötelességeit az óvodában vagy az iskolában, tehát a gyermekeket, tanulókat megillető alapvető emberi jogok nem állíthatók összefüggésbe a kötelességek teljesítésével.

Tapasztalataink szerint a testi fenyegetést alkalmazó pedagógusok részéről gyakran elhangzik az az érv, hogy a rend biztosítása érdekében a súlyosan fegyelmezetlen gyermekkel, tanulóval szemben a pedagógusnak gyakran nincs más eszköze, mint a testi fenyegetés. Amennyiben a gyermek fegyelmezetlen, indokolt, hogy a pedagógus vele szemben fegyelmező eszközt alkalmazzon. A fegyelmezés során azonban csak olyan eszközöket vehet igénybe, amelyek alkalmazásával nem követ el jogsértést. A nevelő-oktató tevékenység során a pedagógusok szabadon mérlegelhetik, hogy milyen pedagógiai módszert választanak a gyermekek fegyelmezésére. Választásuknak azonban szigorú jogi korlátai vannak: nem alkalmazható olyan fegyelmezési eszköz, amellyel a pedagógus megsérti a gyermek legalapvetőbb jogait, a méltósághoz és a testi épséghez való jogát.

Amennyiben eljárásunk során a testi fenyegetés bizonyítást nyer, álláspontunk szerint sérül a gyermek, tanuló emberi méltósághoz való joga. Ezért ilyen esetekben azzal a

kezdeményezéssel fordulunk az intézmény vezetőjéhez, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a pedagógusok csak olyan fegyelmezési eszközöket alkalmazzanak, amelyeket a jogszabályok lehetővé tesznek, hogy a gyermekek emberi méltósága, személyiségi jogai ne sérülhessenek az intézményben.

A beadványok egy részében nem vizsgálatunkat, hanem az oktatási jogok biztosának a testi fenyítéssel kapcsolatos állásfoglalását, tanácsait várják a hozzánk fordulók. Álláspontunk szerint a fizikai bántalmazás nemcsak a tanuló testi épségét veszélyeztetheti, hanem emberi méltósághoz való jogát is sérti. A beadványozók egy része a testi fenyítést alkalmazó pedagógus fegyelmi felelősségre vonásával kapcsolatban érdeklődött. A cselekmény súlyára tekintettel álláspontunk szerint mindenképpen indokolt a fegyelmi eljárás lefolytatása.

Egy óvodában fegyelmi eljárás indult egy pedagógus ellen, aki testi fenyítésben részesítette az egyik gyermeket. Az ügyben a fegyelmi jogkör gyakorlója által kijelölt vizsgálóbiztos kereste meg hivatalunkat, hogy állásfoglalásunkat kérje a testi fenyítéssel kapcsolatban. A vizsgálóbiztos számára ugyanis nem volt egyértelmű, hogy milyen súlyú kötelességszegésnek számít a pedagógus részéről a gyermek „nyakon, illetve fülön legyintése”. A beadványozót tájékoztattuk a fentiekben kifejtettekről, továbbá arról, hogy álláspontunk szerint a nyakon vagy fülön legyintés minősülhet testi fenyítésnek, és mindenképpen alkalmas arra, hogy sértse a gyermek emberi méltósághoz való jogát. A fegyelmi jogkör gyakorlójának azonban az eljárás során az eset összes lényeges körülményeit mérlegelnie kell. Így a fegyelmi eljárás alá vont pedagógus esetében fontos lehet, hogy a munkahelyén korábban milyen magatartást tanúsított, illetőleg az, hogy a testi fenyítés egyszeri, kivételes eset volt-e, vagy több alkalommal is előfordult. (K-OJOG-391/2006.)

A testi fenyítéssel kapcsolatos ügyeinkben általában a bántalmazott gyermekek, tanulók szülei kérik hivatalunk segítségét. A szülők szerint gyakori, hogy a testi fenyítést alkalmazó pedagógus egyéb módon is megsérti tanítványai jogait.

Egy szülő személyesen fordult panasszal hivatalunkhoz fia ügyében. Sérelmezte, hogy az egyik tanítási órán a tanuló osztályfőnöke a tanulót felpofozta. A szülő szerint nem egyedi eset, ami a fiával történt; az osztályfőnök többször alkalmazott már testi fenyítést, illetve emberi méltóságot sértő, megalázó kifejezéseket is használt a diákokra. A szülő állítása szerint az intézményvezetőhöz fordult, majd az igazgatóval együtt a fenntartó képviselője is meghallgatta, intézkedés azonban az iskola részéről mindezek ellenére nem történt. A szülő az eljárás megindításáig készült jegyzőkönyveket, dokumentumokat másolatban a hivatal rendelkezésére bocsátotta. Vizsgálatot indítottunk és megkerestük az iskola igazgatóját, aki nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy az események kezdetétől fokozott figyelmet fordít a pedagógus munkájára, de hasonló cselekményt nem tapasztalt. A pedagógus fenntartói jóváhagyással szóbeli figyelmeztetésben részesült. A tanulót az eset miatt másik csoportba osztották be. Az igazgató mellékletben csatolt egy jegyzőkönyvet, amely a szóbeli figyelmeztetés megtörténtét rögzíti, és amelyet mindkét fél (a szülő és a pedagógus) tudomásul vett. Az igazgató intézkedéseire való tekintettel az ügyet kezdeményezés megfogalmazása nélkül lezártuk. (K-OJOG-330/2006.)

Tapasztalataink szerint a szülők rendkívül nehezen élik meg, ha gyermekeiket testi fenyítésben részesítik, ezért gyakran gondolják úgy, hogy az egyetlen lehetséges megoldás ilyen esetben, ha a bántalmazó tanárt fegyelmi úton elbocsátják az iskolából. A szülők gyakran sérelmezik, hogy a testi fenyítést alkalmazó pedagógus ellen indul ugyan fegyelmi eljárás, annak végén túl enyhe fegyelmi büntetés kiszabására kerül sor. Amennyiben a pedagógus testi fenyítést alkalmaz, az fegyelmi eljárás indítását vonja maga után, valamint büncselekményt is megvalósíthat. Hivatalunk azonban munkajogi döntések tekintetében nem rendelkezik sem vizsgálati, sem pedig kezdeményezési hatáskörrel, így az ezzel kapcsolatos munkáltatói döntéseket nem vizsgálhatjuk. Bár a fegyelmi tanács döntésének befolyásolására a fentiek miatt nincs lehetőségünk, támpontul jelöljük meg a Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntését, amely szerint a pedagógus a nevelésére, felügyeletére bízott gyermekkel szemben nem alkalmazhat testi fenyítést, ilyen esetben a pedagógus által elkövetett fegyelmi vétség

olyan súlyú, hogy azzal a legsúlyosabb fegyelmi büntetés, az elbocsátás is arányban állhat. (BH 1998. 53.)

Egy szülő fordult hivatalunkhoz, mert állítása szerint első osztályos gyermekét egyik társával együtt egy pedagógus a homokozóból kirángatta, az udvarra kiállította, és szidalmazni kezdte azért, hogy a gyerekek az iskolában játszottak. A szülő állítása szerint az igazgató nem tett az ügyben semmilyen intézkedést. Megkerestük az iskola igazgatóját, aki nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy a szülő egy másik érintett szülővel együtt felkereste őt, és a pedagógus azonnali elbocsátását követelték. Az igazgató ígéretet tett az ügy kivizsgálására. Azonban a szülők tőle egyenesen a pedagógushoz mentek, akit – mintegy száz gyerek előtt – ütöttek, karmoltak, megverték. Az igazgató ezek után tudta megkezdeni az esetre vonatkozó vizsgálatot. A pedagógus szerint a két tanuló az érintett napon egy olyan homokozó maradványában játszott, amit már nem lehet használni, és erre a tanulók figyelmét nyomatékosan felhívták. A két gyermek teletömte ruhája ujját a poros anyaggal, és verték a közelükbe kerülő társaikat. A pedagógus felszólította a tanulókat: „tessék befejezni a verekedést, gyertek ki onnan, mert így nem lehet játszani!” A szünet hátralevő részére pedig nem engedélyezett játékot. A panaszos gyermeke az intézkedést tudomásul vette, és vele a továbbiakban nem is volt probléma. A másik tanuló azonban nem fogadott szót, így őt a pedagógus – többszöri kérését nyomatékosítandó – nyakon legyintette. Az igazgató a pedagógust szóbeli figyelmeztetésben részesítette, valamint az érintett és a többi pedagógus figyelmét is felhívta a jogszabályok betartására. Az ügyben a szülőkkel szemben sem az iskola, sem az érintett pedagógus nem kezdeményezett polgári peres, illetve büntetőeljárás. Az intézményvezetőt tájékoztattuk a testi fenytéssel kapcsolatban kialakított álláspontunkról. A pedagógus jogszerűtlenül alkalmazott testi fenytést egy tanulóval szemben, ezért az igazgató őt figyelmeztetésben részesítette. Az intézményvezető intézkedésére való tekintettel azonban kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és tájékoztattuk a szülőt, hogy a pedagógusok alkalmazása, velük szemben munkáltatói intézkedések megtétele, adott esetben fegyelmi eljárás kezdeményezése a munkáltatói jogkörgyakorló (tehát jelen esetben az igazgató) mérlegelésén alapuló joga. (K-OJOGB-524/2006.)

A tanuló testi épsége akkor is veszélybe kerülhet, ha őt tanuló társai bántalmazzák. A pedagógusok mulasztásának kérdése ilyenkor is felmerül, hiszen az iskolának gondoskodnia kell a tanulók felügyeletéről.

Egy szülő azért fordult hozzánk, mert szerinte gyermekét diáktársai az iskolában folyamatosan bántalmazzák. Az elszenvedett lelki sérülések következtében gyermekét pszichológushoz kell hordania. Az intézményvezető nyilatkozatában azt állította, hogy sem neki, sem az iskola pedagógusainak nincs tudomásuk arról, hogy a gyermeket diáktársai folyamatosan bántalmazzák, azt azonban elismerte, hogy a gyermeket két alkalommal magasabb évfolyamra járó tanulók valóban megverték. Elmondása szerint azonban mindkét esetben a panaszos fia volt az, aki kezdeményezte a verekedést. Ezeket a pedagógusok azonnal észlelték, de nem látszottak a gyermekén külsérelmi nyomok, így nem kellett orvost hívni hozzá, és aznap a tanítási órákon a szokott rendnek megfelelően részt vett. Az intézményvezető tájékoztatása szerint a verekedők mindannyian büntetést kaptak, köztük a panaszos fia is, mivel vétettek a házirend szabályai ellen. Az intézményvezető szerint a panaszos gyermekének pszichológiai kezelésére a gyermek személyiségével kapcsolatos okok miatt van szükség. Az igazgató tájékoztatott arról is, hogy az intézmény mindenkor eleget tesz felügyeleti kötelezettségének.

Az ügyben a következőt állapítottuk meg. A közoktatási törvény 41. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között definiálja a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. A tanulók egészségét és biztonságát minden, azt veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. Ennek keretében a pedagógusok kötelessége a jogsérelmek, balesetek megelőzése, és minden olyan veszélyforrás időben való felismerése, amely a tanulók egészségének, testi épségének sérelmét eredményezheti. A fizikai bántalmazás megalapozhatja a bántalmazó tanulóknál fegyelmező intézkedések alkalmazását, illetve velük szemben fegyelmi eljárás megindítását. Ezek alkalmazása függ az intézmények belső szabályzataiban (pl. házirend) meghatározottaktól. Vizsgálatunk során azonban

megállapítottuk, hogy az iskola valóban eleget tett felügyeleti kötelezettségének, ezért az ügyben kezdeményezést nem fogalmaztunk meg. (K-OJOG-390/2006.)

Az, hogy az intézménynek a közoktatási törvény fentiekben kifejtett rendelkezései szerint gondoskodnia kell a gyermekek, tanulók felügyeletéről, a pedagógusok oldalán számos kötelezettséget teremt. Kérdés, hogy bizonyos szélsőséges helyzetekben meddig terjednek ezen kötelezettségek határai.

Egy szakközépiskola igazgatója a következő problémával kapcsolatban kérte állásfoglalásunkat. Az iskolába két civil ruhás nyomozó érkezett abból a célból, hogy két kiskorú tanulót magukkal vigyenek. Az iskola azt kérte, hogy a diákok osztályfőnöke vagy az ifjúságvédelmi felelős elkísérhesse a gyerekeket, amíg a rendőrség értesíti a szülőket. A nyomozók erre a kérésre azt válaszolták, hogy a tanulókat egyelőre tanúként és nem gyanúsítottként kívánják meghallgatni. Az ügy részleteiről nem adtak az iskolának tájékoztatást, ugyanakkor megígérték, hogy a rendőrségről azonnal értesíteni fogják a szülőket. Az igazgató szerint ezt később meg is tették. Az igazgató végül hozzájárulását adta, és elengedte a tanulókat a rendőrökkel. Utóbb kiderült, hogy a diákok valóban elkövették azokat a cselekményeket, amelyekkel gyanúsították őket. Az igazgató kérdései arra irányultak, nem szegték-e meg felügyeleti kötelezettségüket, amikor engedték, hogy a nyomozók magukkal vigyék a tanulókat az iskolából.

Az ügyben az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki. A tizennyolcadik életévét be nem töltött tanuló felett tanítási idő alatt az iskola területén a közoktatási intézmény, illetve a pedagógus gyakorolja a felügyeleti jogot. Ez azt jelenti, hogy ebben az időben a pedagógus hasonló jogokkal és kötelezettségekkel van felruházva, mint egyébként a szülő. Ebből következően a tanulót csak akkor engedheti el a felügyelete alól, ha azt jogszerűen kéri valaki, esetleg egy állami szerv. A büntetőeljárásról valamint a rendőrségről szóló törvények a nyomozó hatóságnak több lehetőséget is adnak arra, hogy jogszerűen vigye magával a felügyelet alatt álló tanulót, ez ellen a pedagógus nem tiltakozhat. Erről azonban a nyomozó hatóságnak minden esetben írásos dokumentummal, az esetek többségében határozattal kell rendelkeznie. Amennyiben ilyennel nem tudja igazolni eljárását, a pedagógus nem köteles elengedni vele a tanulót. Mindez igaz akkor is, ha a tanulót tanúként, vagy ha gyanúsítottként szeretnék meghallgatni.

Amikor a tanulót a hatóság elviszi, a tanuló kikerül az iskola felügyelete alól, ettől kezdve az iskolának sem joga, sem kötelezettsége nincs vele kapcsolatban. A szülők értesítése a nyomozó hatóság feladata és felelőssége, bár ezt az iskola is megteheti. A tanuló mellé kíséretet azonban csak akkor adhat, ha erre a szülő kifejezetten kéri, ám ekkor sem köteles. Az iskolának egyébként a büntetőeljárásal kapcsolatban semmiféle tennivalója nincs. (Amennyiben a tanulót letöltendő szabadságvesztés-büntetésre ítélnék, a tanulói jogviszonya feltehetőleg meg fog szűnni, akár úgy, hogy a tanuló tanulmányait más – a büntetés-végrehajtás által megjelölt – oktatási intézményben folytatja, akár úgy, hogy – a tankötelezettségét már teljesített tanuló esetén – tanulmányait egyáltalán nem akarja folytatni.) (K-OJOG-287/2006.)

Amennyiben a szülők között vita van a gyermek elhelyezésével, illetőleg a szülői felügyeleti joggal kapcsolatban, az egyik szülő érezheti úgy, hogy felügyeleti kötelezettsége keretében az iskola feladata, hogy a tanulót megvédje a másik szülővel szemben.

Egy édesanya a következő problémával kapcsolatban kérte állásfoglalásunkat. Volt élettársa rendszeresen bejárt az iskolába, hogy a tanítási órák közötti szünetekben találkozzék közös gyermekükkel, és az édesanya megítélése szerint ezzel folyamatosan zaklatta a fiút. A szülők között gyermekelhelyezési per volt folyamatban a bíróságon, s az édesanya aggódott, hogy az ítélet megszületéséig az apa még számos alkalommal bemehet az iskolába.

Tájékoztattuk, hogy amennyiben a házirend lehetővé teszi, hogy a szülő a gyermekéhez a tanórák szünetében bemenjen az iskolába, ennek engedélyezésével az iskola nem követett el jogsértést, tekintettel arra, hogy a szülők jogai az oktatásban mindaddig élnek, amíg a bíróság az ellenkezőjéről nem dönt. (K-OJOG-317/2006.)

A közoktatási törvény 11. § (1) bekezdésének h) pontja értelmében a tanuló joga, hogy vallási, világnézeti vagy más meggyőződését tiszteletben tartsák. Előfordulhat, hogy a tanuló vallásának szabályai iskolai életét is befolyásolják, pl. abban az esetben, ha bizonyos étkezési szabályokat kell követnie.

Egy szülő többek között azért fordult hozzánk, mert szeretne volna, hogy gyermekének húsmentes étkezést biztosítsanak az iskolában. A szülőt tájékoztattuk a közoktatási törvény fenti előírásáról, és javaslatot tettünk arra nézve, hogy keressék fel az iskola igazgatóját, hogy együtt találjanak megoldást a vegetáriánus étkezés biztosítására. (K-OJOG-167/2006.)

Az elmúlt évben is többször érdeklődtek hivatalunknál arról, hogy milyen tárgyakat tarthatnak maguknál az iskolában a diákok. Ez a kérdés különös súllyal vetődik fel a mobiltelefonok tanórán és tanórán kívüli használatával kapcsolatban, hiszen ez az eszköz különösen alkalmas arra, hogy elterelje a tanulók figyelmét, megzavarja a tanítás rendjét.

A mobiltelefonok használata és birtoklása a tulajdonjogból eredő részjogosítvány. A tulajdonában lévő készüléket a tulajdonhoz való Alkotmányban biztosított alapjog, és a Polgári Törvénykönyvben a tulajdonjog részjogosítványaiként meghatározott birtoklás és használat joga alapján bárki magánál tarthatja, használhatja tetszése szerint. E jog gyakorlása természetesen nem korlátlan. Az alapjog korlátozása csak más alapjog érvényesülése érdekében, és az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében csak törvényben történhet. Ilyen törvényi korlátozást fogalmaz meg a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 40. § (8) bekezdése is, amely szerint a házirend előírhatja az iskolába a tanulók által bevitt dolgok megőrzőben (öltözőben) való elhelyezését, illetve a bevitel bejelentését. A házirend a tanuló jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény csak szándékos károkozás esetén felel.

Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy e jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki. Álláspontunk szerint napjainkban a mobiltelefon olyan használati eszköz, amelyet az emberek – így a tanulók is – rendszeresen hordanak, folyamatosan használnak, és maguknál tartanak szinte mindig.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a közoktatási intézmények házirendjükben generális jelleggel nem tilthatnak ki minden mobiltelefont, mint ahogyan nem tilthatják ki az összes ékszert, discmant vagy mp3 lejátszót sem. Kitilthatják ugyanakkor a feltűnően nagy értékű mobiltelefonokat, csakúgy mint a nagyobb értékű ékszereket, egyéb drága technikai eszközöket. Az, hogy egy bevitt dolog beletartozik-e a mindennapos használati tárgyak körébe vagy sem, mindig eseti mérlegelés tárgya kell, hogy legyen, erre csak nagy vonalakban lehet felállítani általános szabályt.

Megjegyzendőnek tartjuk ugyanakkor, hogy a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelősségre vonhatók, ha tanórán nem a tananyaggal, hanem bármi mással, így a mobiltelefonjukkal – discmanjukkal stb. – foglalkoznak. Ebben az esetben fegyelmező intézkedésben, súlyosabb esetben fegyelmi büntetésben részesíthetők. Sőt, amennyiben a pedagógus másképp nem tudja visszaterelni a tanuló figyelmét az anyagra, akár el is veheti tőle azt a dolgot, amivel foglalkozik. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy mihelyt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni. Nem tekinthető jogszerűnek, ha az

elvett dolgot a pedagógus magánál tartja, és csak a nap, a hét vagy a hónap végén stb. adja vissza.

Ahogy az korábbi beszámolóinkban már többször hangsúlyoztuk, a személyes adatok kezelése a nevelési-oktatási intézményekben különösen érzékeny kérdéseket vet fel. Az óvodák és iskolák a gyermekkel, tanulóval, illetőleg a szülővel kapcsolatban számos személyes adatot kezelnek. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: adatvédelmi törvény) 2. § 1. pontjában foglaltak alapján személyes adatnak minősül bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt – közvetlenül vagy közvetve – név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet. Az adatvédelmi törvény 2. § 9. pontjában foglaltak szerint adatkezelésnek minősül az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így például gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása. Adatkezelésnek számít a fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése is.

Egy pedagógus elektronikus levelében arról kért tájékoztatást, hogy diákok értékeléséről szóló táblázatot meg lehet-e küldeni az összes szülőnek. A fentiekben kifejtettek alapján megállapítottuk, hogy az értékelés eredménye személyes adatnak minősül, annak közlése pedig adatkezelésnek. A közoktatási törvény 2. számú mellékletében foglaltak szerint a tanulók magatartás, szorgalom és tudás értékelésével kapcsolatos adatai az érintett osztályon belül, a nevelőtestületen belül, a szülőnek, a vizsgabizottságnak, a gyakorlati képzés szervezőjének, a tanulószervezős kötőjének, illetve, ha az értékelés nem az iskolában történik az iskolának, iskolaváltás esetén az új iskolának, a szakmai ellenőrzés vezetőjének továbbíthatók. Álláspontunk szerint a többi szülő nem saját gyermeke eredményét – erre vonatkozó törvényi felhatalmazás hiányában – csak az érintett beleegyezésével ismerhetné meg. A beleegyezés jogát tizenégy éven aluli kiskorú tanuló esetén a törvényes képviselő, tizenegyedik életévét betöltött kiskorú esetén a törvényes képviselő és a tanuló együttesen gyakorolja. (K-OJOG-77/2006.)

A közoktatási törvény 11. § (1) bekezdése értelmében a tanuló az emberi méltóság tiszteletben tartásával szabadon véleményt nyilváníthat minden kérdésről, többek között az őt nevelő és oktató pedagógus munkájáról. Az iskolák számos esetben kifejezetten kéri tanulóikat arra, hogy szervezett formában, írásban értékeljék tanáraik nevelő-oktató munkáját, szakmai felkészültségét. Az értékelés során személyes adatok keletkeznek, amelyekkel kapcsolatban gyakran felmerülnek adatvédelmi tárgyú problémák.

Egy pedagógus levelében arról kért tájékoztatást, hogy a pedagógusok tanulók által adott értékelését az iskolaigazgató jogszerűen elkerheti-e a minőségbiztosítási csoport vezetőjétől. Az adatvédelmi törvény fentiekben ismertetett rendelkezései alapján tájékoztattuk a pedagógust arról, hogy a törvény 3. § (1) bekezdésében foglaltak szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Mivel a pedagógus által felvetett esetben törvény felhatalmazást nem ad az

adatkezelésre (ennek számít az adatok megtekintése is), ezért az csakis az érintettek hozzájárulásával lehetséges. (K-OJOGB-344/2006.)

A tanuló adatai közé tartozik oktatási azonosító száma. Az azonosító számot tartalmazó kártya elvesztése esetén az azt kiállító szerv a kártyát pótolni köteles.

Egy beadványozó azzal fordult hivatalunkhoz, hogy ellopták az iratait, többek között az oktatási azonosító kártyáját. Tájékoztatottuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet módosításáról szóló 32/2005. (XII. 22.) OM rendelet 6. § (3) bekezdése szerint az intézmény vezetője köteles gondoskodni arról, hogy e rendelet hatálybalépése előtt kiadott, használatba vett bizonyítvány-nyomtatványban – a személyi adatokat tartalmazó oldalon – jól látható módon, utólag bejegyzésre kerüljön a tanuló tizenegy jegyű azonosító száma. A közoktatásról szóló 1993. LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 20/1997. Korm. rend. (II. 13.) 12/E. § (1) bekezdése értelmében a tanulói jogviszonyt létesítő tanuló adatait a 12/F. §-ban meghatározott módon a közoktatási feladatot ellátó intézmény vezetője a jogviszony létesítését követő tizenöt napon belül megküldi az Irodának az azonosító szám kiadása céljából. A Közoktatási Információs Iroda a tanulónak tizenegy jegyű azonosító számot képez, és azt az igénylés befogadása napjától számított tizenöt napon belül a közoktatási információs rendszer (a továbbiakban: KIR) online rendszerén keresztül elérhetővé teszi az intézményvezető részére. Az intézményvezető gondoskodik arról, hogy a tanuló vagy annak törvényes képviselője megismerje a kiadott azonosító számot. Amennyiben a tanuló vagy törvényes képviselője kéri az azonosítóról szóló igazolás kiadását, a közoktatási feladatot ellátó intézmény köteles az igazolást térítésmentesen nyolc napon belül kiállítani. Az igazoláson szereplő adatokat és az igazolás formátumát az Iroda teszi közzé a KIR honlapján. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint a közoktatásról szóló törvény 2. számú melléklet „A közoktatás információs rendszere” alcímének 6. pontjában felsorolt adatokban történő változást az intézményvezető a változást követő tizenöt napon belül közli az Irodával. Az elvesztett, megsemmisült vagy megrongálódott igazolás helyett, illetve az igazolás tartalmát érintő adatváltozás esetén a tanuló bejelentése alapján az intézményvezető - az azonosító szám megváltoztatása nélkül - térítésmentesen igazolást állít ki a bejelentéstől számított 15 napon belül. (O-OJOG-437/2006.)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

A tanszabadságból eredő jogok

Az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-a kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot. Ezt a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg. A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát.

Az iskolai oktatásban való részvétel nemcsak jog, hanem kötelesség is. A közoktatási törvény 6. § (1) bekezdése értelmében ugyanis a Magyar Köztársaságban minden gyermek tanköteles. A tankötelezettség kezdete azonban nem minden esetben egyértelmű.

Egy szülő azzal kereste meg hivatalunkat, hogy hatéves gyermekének az iskolába járást kötelező-e a 2006/2007-es tanévben megkezdnie. Tájékoztatottuk, hogy a közoktatási törvény 6. § (2) bekezdése szerint a gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdheti a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. Ugyanezen szakasz (4) bekezdés a) pontja szerint az iskola igazgatója dönt a tankötelezettség kezdetéről az óvoda véleménye alapján, illetőleg ha a gyermek nem járt óvodába, vagy az óvoda kezdeményezi a nevelési tanácsadó véleménye alapján; a sajátos nevelési igényű gyermek esetén a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján. Fentiekre tekintettel tájékoztattuk, hogy mivel gyermeke elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, és idén május 31-ig betölti a hatodik életévét, ebben a naptári évben (vagyis 2006 szeptemberében) köteles megkezdni a tankötelezettség teljesítését. Amennyiben a szülő a nevelési tanácsadó szakvéleményét nem fogadja el, a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 23. § (1) bekezdés f) pontjában foglaltak szerint a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi önkormányzat jegyzőjénél eljárást kezdeményezhet a szakvélemény felülvizsgálata céljából. (K-OJOG-200/2006.)

Egy óvodavezető arról kért tájékoztatást, jogszerű-e az, hogy egy 2000. május 23-án született gyermek 2008 szeptemberében kezdje meg iskolai tanulmányait, és addig óvodás maradjon. Tájékoztatottuk, hogy álláspontunk szerint a gyermek már csak egy nevelési évet tölthet az óvodában. A közoktatási törvény 24. § (5) bekezdésében foglaltak szerint a gyermek utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti. Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. Mivel a gyermek nem augusztus 31. után született, ezért abban az évben, amelyben a hetedik életévét betölti (tehát 2007-ben) már nem kezdhet újabb nevelési évet az óvodában. (K-OJOG-426/2006.)

A gyermek felvételével kapcsolatos problémák már a tankötelezettség teljesítését megelőzően jelentkezhetnek. A család számára komoly gondot okozhat, ha a szülőknek dolgozniuk kell, és a gyermeket nem veszik fel óvodába. Az elmúlt évben több szülő is azért fordult hozzánk, mert amikor gyermekük betöltötte a 3. életévét, munkába kellett állniuk, de az óvoda elutasította a gyermek felvételi kérelmét. Tájékoztatottuk a szülőket, hogy a közoktatási törvény 24. § (2) bekezdésében foglaltak szerint az óvoda a gyermek hároméves korától ellátja – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározottak szerint

– a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatokat is. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. § (1) bekezdése határozza meg azon gyermekek körét, akik napközbeni ellátásra jogosultak. A törvény szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A hivatkozott törvény 41. § (2) bekezdése az első bekezdésben meghatározott jogosulti kört részletezi. E szerint a gyermekek napközbeni ellátását különösen az olyan gyermekek számára kell biztosítani, akinek testi, illetve szellemi fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége, továbbá akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási segélyben, gyermekgondozási díjban vagy ápolási díjban részesül, illetve akinek szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásáról nem tud gondoskodni. A közoktatási törvény 65. § (1) bekezdése értelmében a szülő gyermeke óvodai felvételét, átvételét bármikor kérheti. Fentiekre tekintettel tájékoztattuk a szülőket, hogy abban az esetben, ha hároméves gyermekük nappali felügyeletéről munkavégzésük miatt nem tudnak gondoskodni, a gyermekük óvodai felvételét bármikor kérhetik, és ebben az esetben azt az óvoda nem is tagadhatja meg. (K-OJOG-13/2006., K-OJOG-80/2006., K-OJOG-213/2006., K-OJOGB-224/2006., K-OJOGB-359/2006.)

A közoktatási törvény 7. § (1) bekezdése értelmében a tankötelezettség – a szülő választása alapján – iskolába járással vagy magántanulóként teljesíthető. A szülőnek tehát mindenképpen be kell íratnia gyermekét valamelyik iskolába, ahol bejelentheti, hogy a gyermek magántanulóként tesz eleget tankötelezettségének.

Egy szülő azért fordult hozzánk, mert sajátos nevelési igényű gyermekét több iskolai foglalkozásról kizárták. A panaszos érdeklődött, milyen jogok illetik meg őket a gyermek iskoláztatásával kapcsolatban. A szülőt tájékoztattuk, hogy amennyiben a gyermeke nem magántanuló, akkor őt az iskola nem jogosult az igénybe vehető foglalkozásokról kizárni. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezik a gyermekek napközbeni ellátásának önkormányzati kötelezettségéről. A törvény 41. §-a szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerőpiaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik. A gyermekek napközbeni ellátását különösen az olyan gyermek számára kell biztosítani, akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége; akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel együtt a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási díjban részesül; akinek a szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásról nem tud gondoskodni. A gyermekek napközbeni ellátása megszervezhető – a gyermekek életkorának megfelelően – különösen bölcsődében, hetes bölcsődében, családi napköziben, házi gyermekfelügyelet keretében, nyári napközis otthonban vagy napközis táborban, valamint a közoktatási törvény hatálya alá tartozó óvodában, iskolai napköziben. A gyermekek napközbeni ellátásának minősül az iskolai napközis ellátásban nem részesülő, különösen a csellengő vagy egyéb okból veszélyeztetett tíz év feletti gyermekek számára nyújtott nappali felügyelet, foglalkoztatás – sport- és egyéb klubfoglalkozás, illetve játszótér, játéktár, játszóház keretében – és az étkeztetés biztosítása is, feltéve, ha a működtető rendelkezik az ehhez szükséges – a külön jogszabályban meghatározott – személyi és tárgyi feltételekkel. Fentiekre tekintettel az önkormányzat mindenképpen köteles az ügyben segíteni, és a helyzet rendezésében közreműködni, ezért javasoltuk a szülőnek az iskolát fenntartó önkormányzat megkeresését, ez hivatalunk eljárásának feltétele is egyben. A szülő azonban nem kívánta eljárásunkat, és úgy döntött, kéri a gyermek magántanulói státuszát, hogy ő foglalkozhasson gyermekével otthon, mivel az ellenséges iskolai környezetet nem találta megfelelőnek a tanuló számára. A beadványozó ezek után a magántanulói státusz feltételeiről, és ezzel kapcsolatos iskolai kötelezettségekről kérdezett, ezért

tájékoztatottuk az erre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről is. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 23. §-a szerint, ha a tanuló tanulmányi kötelezettségének a szülő döntése alapján magántanulóként tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, illetőleg a tanuló egyénileg készül fel. Az az iskola pedig, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll – kivéve, ha a tanuló független vizsgabizottság előtt ad számot tudásáról – állapítja meg a tanuló érdemjegyeit és osztályzatait, továbbá dönt – minden esetben – a tanuló magasabb évfolyamra lépésével kapcsolatos kérdésekben. Az iskola igazgatója köteles tájékoztatni a tanulót, illetve a szülőt a magántanuló jogairól és kötelességeiről. A magántanuló kérelemre felvehető napközibe és tanulószobai foglalkozásra. Ha a sajátos nevelési igényű tanuló az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság, a beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő tanuló a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján tanulmányait magántanulóként folytatja, iskolai neveléséről és oktatásáról - felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, illetve az ehhez szükséges pedagógusokról – a szakértői véleményben foglaltak szerint – az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. A szakértői vélemény készítője a közoktatási törvény 120. § (1) bekezdésében meghatározottak alapján az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek foglalkoztatásának költségeiről gondoskodik. Az iskola köteles gondoskodni a tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról akkor is, ha a szakorvosi vélemény alapján otthoni ellátás keretében részesül tartós gyógykezelésben, és emiatt magántanulóként folytatja tanulmányait. (K-OJOGB-372/2006.)

Amennyiben a gyermek eléri a törvényben előírt életkort, illetőleg az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, beáll a tankötelezettség kezdete. Előadódhatnak azonban olyan élethelyzetek – pl. komolyabb betegség, hosszabb külföldi távollét –, amikor a tanuló nem tud eleget tenni a tanulással együtt járó kötelességeinek, ilyenkor kérheti tanulmányainak megszakítását. Annak a tanulónak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa, a megszakítás ideje alatt szünetel a tanulói jogviszonya.

Egy tanuló arról kért tájékoztatást, hogy szakközépiskolában kérhet-e félév-halasztást. A közoktatási törvény 69. § (5) bekezdése értelmében szünetel a tanulói jogviszonya annak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a tanulói jogviszony szünetelése alatt is gyakorolhatja. A tanulónak a tanulói jogviszony szünetelése alatt is joga, hogy látogassa az iskola létesítményeit, tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben, kérje átvételét másik iskolába. Fentiekből következik, hogy lehet engedélyt adni a tanulói jogviszony szüneteltetésére, de erre az iskola nem köteles. (K-OJOG-241/2006.)

A fentiekől eltérő az az eset, amikor a tanuló külföldi távolléte alatt külföldön tanulmányokat folytat. A közoktatási törvény ugyanis lehetőséget biztosít arra, hogy a tanköteles magyar állampolgár a tankötelezettségét külföldön működő iskolában teljesítse. A tanulmányok engedély nélkül folytathatók külföldön, azonban annak érdekében, hogy a tankötelezettség teljesítését a jegyző figyelemmel tudja kísérni, a tanköteles tanuló külföldi tanulmányait a szülőnek be kell jelentenie a jegyzőnek. Ha a tanuló már járt iskolába Magyarországon, a külföldi tanulmányokat az iskola igazgatójának kell bejelenteni. A külföldi tanulmányok ideje alatt szünetel a magyarországi tanulói jogviszony, azonban a tanuló természetesen bármikor visszajöhet külföldről és folytathatja magyarországi tanulmányait.

Egy tanköteles beadványozó arról érdeklődött, milyen feltételek mellett folytathatja tanulmányait külföldi iskolában. Tájékoztatottuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 109. § (1) bekezdése szerint magyar állampolgár engedély nélkül folytathat tanulmányokat külföldön. A (2) bekezdés szerint magyar állampolgár tankötelezettségét külföldi nevelési-oktatási intézményben is teljesítheti. A (3) bekezdés szerint a lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, tanköteles tanuló esetén a tanulmányok külföldön történő folytatását – a tanköteles gyermek nyilvántartása céljából – be kell jelenteni a lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerint illetékes községi, városi, fővárosi kerületi, megyei jogú városi önkormányzat jegyzőjének, illetőleg, ha a tanuló már hazai iskolába beiratkozott, az iskola igazgatójának. A (4) bekezdés szerint az állandó lakóhellyel rendelkező tanulónak a külföldi tanulmányok alatt szünetel a magyarországi tanulói jogviszonya. (O-OJOG-8/2006.)

A tanszabadsággal összefüggésben a tanulót számos további jogosultság illeti meg. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy azok a tanulók, akiknek képességei ezt megengedik, az iskola két vagy több évfolyamára megállapított követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítsék. Egy év alatt több évfolyam valamennyi tantárgyának követelményei is teljesíthetők.

Egy tanuló azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy a 11. és a 12. évfolyamot összevontan elvégezheti-e. Tájékoztatjuk, hogy a közoktatási törvény 71. § (3) bekezdése szerint a tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti. Fentiek értelmében kérésével az intézményvezetőhöz kell fordulnia. A tanulónak továbbá lehetősége van előrehozott érettségi vizsga letételére is. (O-OJOG-38/2006.)

A tanszabadság témaköréhez kapcsolódik a szabad tanárválasztás joga is. A szülők számára rendkívül fontos, hogy olyan pedagógus végezze gyermekeik nevelését-oktatását, akinek személyével elégedettek. Komoly problémákat okozhat, ha a szülők úgy érzik, a tanár nem megfelelően végzi munkáját.

Szülők fordultak a hivatalhoz és arról kértek tájékoztatást, hogy milyen lehetőségeik vannak egy szaktanárral szembeni elégedetlenségükkel kapcsolatban. Tájékoztatjuk a szülőket, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 54. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a közoktatási intézmény vezetője gyakorolja a munkáltatói jogokat, és dönt az intézmény működésével kapcsolatban minden olyan ügyben, amelyet jogszabály vagy kollektív szerződés (közalkalmazotti szabályzat) nem utal más hatáskörébe. Ezen jogszabályi rendelkezésből következik, hogy az osztályban tanító pedagógus kijelölésének kérdésében az intézményvezető jogosult dönteni. A szülőknek ugyanakkor törvényben biztosított joga, hogy írásbeli javaslattal az intézményvezetőhöz forduljanak. A döntés azonban kizárólag az igazgató joga és felelőssége, a döntés meghozatalakor őt a szülői véleményekben foglaltak nem kötik. Amennyiben valakinek a döntése szakmailag nem megalapozott vagy helytelen, a felelősségre vonás joga és kötelezettsége a felette munkáltatói jogkört gyakorlóé. Jelen esetben ez a szerv a fenntartó (önkormányzat). A szakmailag megkérdőjelezhető döntéseket a munkáltatónál célszerű jelezni, ő jogosult ugyanis a lehetséges/szükséges intézkedések megtételére. (K-OJOGB-309/2006.)

Egy szülő azzal a kérdéssel is fordult hivatalunkhoz, hogy egy – megítélése szerint a tanári pályára alkalmatlan – pedagógust hogyan lehet szankcionálni, illetve a pályáról eltiltani. Tájékoztatjuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 107. § (8) bekezdése értelmében szakmai ellenőrzést – a költségek megelőlegezése mellett indíthat – többek között intézményi szinten a fenntartó, a helyi oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése, vagy a célkitűzések megvalósulásának megismerése, illetve az egyes intézményekben végzett nevelő és oktató munka színvonalának értékelése, a közoktatási intézmény vezetője az intézményben végzett nevelő és oktató munka, egyes alkalmazott munkája színvonalának külső szakértővel történő értékelése, a közoktatási intézmény alkalmazottja saját munkájának értékelése céljából. (K-OJOG-90/2006.)

A tanszabadság témakörébe természetesen nemcsak a szülők és a tanulók, hanem a pedagógusok jogai is beletartoznak. Ilyen például a közoktatási törvény azon rendelkezése, amely szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy a nevelési, illetve a pedagógiai program alapján az ismereteket, a tananyagot, a nevelés és tanítás módszereit megválassza. A pedagógus jogaihoz tartozik a következő jogszabályi felhatalmazás is. A közoktatási törvény 19. § (2) bekezdése kimondja, hogy a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell.

Egy diák azért fordult hozzánk, mert sérelmezte, hogy iskolájában számos beszerzést kötelező szülői hozzájárulásból fedeznek. A közoktatási törvény 114. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében a helyi

önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások a tanórai foglalkozások és – többek között – az iskolai létesítményeknek (könyvtár, laboratórium, számítástechnikai központ, sport- és szabadidő létesítmények), eszközeinek használata. A közoktatási törvény 19. § (2) bekezdés szerint a pedagógus – a minőség és az ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozásokon való részvételhez, illetve a tanított anyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozásokon egyidejűleg minden tanulónak alkalmaznia kell. Ha a tanítási órán olyan felszerelésre, illetve eszközökre van szükség, amelyek nélkülözhetetlenek a foglalkozáson való részvételhez, ezek beszerzését kérheti a pedagógus, de az ezzel járó kiadások tekintetében az iskolaszék korlátozásokat állapíthat meg. A hasznos, ám a tananyag elsajátításához nem nélkülözhetetlen segédanyagok tekintetében természetesen a szülők dönthetnek úgy, hogy ezt megvásárolják, de az iskola – saját beszerzésen keresztül – kötelező jelleggel nem írhatja elő. A szülők közösen dönthetnek arról, hogy bizonyos célok érdekében különböző összegeket befizetnek. Ennek kezelésével megbízzhatják az osztályfőnököt is. Ebben az esetben a befizetett összegek a szülők közös tulajdonába kerülnek. Hangsúlyoztuk azonban, hogy ez nem lehet kötelező jellegű. (K-OJOG-52/2006.)

A pedagógusi jogok körét tovább bővíti a közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés c) pontja, amelynek értelmében a pedagógus joga, hogy megválassza az alkalmazott tankönyveket. Ennek a jognak az érvényesítése kapcsán ki kell térnünk a gyermekek tankönyvellátásának kérdésére, ezen belül is arra, hogy a jogszabályban meghatározott tanulók részére a tankönyveknek ingyenesen kell rendelkezésre állniuk. Hivatalunkat az elmúlt évben is keresték szülők az ingyenes tankönyvellátással kapcsolatos szabályozásról érdeklődve. Az érintettek számára a legtöbb kérdés akkor merül fel, amikor az ingyenes tankönyvellátást kölcsönzés útján biztosítja az iskola. Tapasztalataink szerint a kölcsönzés főleg a munkafüzetek esetében jelenthet problémát, mivel a rendeltetésszerű használat során azokba beleírnak, belerajzolnak a tanulók.

A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Tpr.) 8.§ (4) bekezdése szerint az iskola tankönyvrendelésének biztosítania kell, hogy – az iskolától történő tartós tankönyv és más tankönyv kölcsönzésével, a napköziben, tanulószobán elhelyezett tankönyvek igénybevétele, illetőleg a tankönyvek megvásárlásához nyújtott támogatás útján – a nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő minden olyan tanuló részére, aki tartósan beteg, sajátos nevelési igényű, három- vagy többgyermekes családban él, egyedülálló szülő által nevelt, nagykorú és saját jogán családi pótlékra jogosult, rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesül, a tankönyvek ingyenesen álljanak rendelkezésre (normatív kedvezmények). A normatív kedvezményekén túl az iskola további kedvezményeket állapíthat meg. A Tpr. 8. § (3) bekezdése szerint a tankönyvrendelésbe azokat a könyveket, amelyek nem szerepelnek a tankönyvjegyzékben, a szakmai munkaközösség, az iskolaszék, iskolaszék hiányában a szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat egyetértésével lehet felvenni. A fenti jogszabályhelyek a tankönyvek megvásárlásához nyújtott támogatás szempontjából nem tesznek különbséget a tartós tankönyv és más tankönyvek között. A tankönyvrendelésbe az arra jogosultak egyetértésével a tankönyvjegyzékben nem szereplő könyvek is felvehetők. Ezek alapján álláspontunk az, hogy az ingyenesség követelménye a tankönyvrendelésben megjelölt, a hivatalos tankönyvjegyzékben szereplő munkafüzetekre is fennáll. A Tpr. 8. § (8) bekezdése szerint, ha az iskola a normatív kedvezmény biztosítását tankönyvkölcsönzéssel oldja meg, a tankönyvet addig az időpontig kell a tanuló részére biztosítani, ameddig az adott tantárgyból a helyi tanterv alapján a felkészítés folyik, illetve ha az adott tantárgyból vizsgát lehet vagy kell tenni, a tanulói jogviszony fennállása alatt. A tanuló, illetve a kiskorú tanuló szülője köteles a tankönyv elvesztéséből, megrongálásából származó kárt az iskolának megtéríteni. Nem kell megtéríteni a tankönyv, munkatankönyv rendeltetésszerű használatából származó értékcsökkenést. A tankönyvkölcsönzéssel, a tankönyv elvesztésével, megrongálásával

okozott kár megtérítésével, a kártérítési kötelezettség mérséklésével, illetve elengedésével összefüggő kérdéseket az iskola szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni. A szabályozásnál az iskolai szülői szervezetet (közösséget) egyetértési jog illeti meg. A fenti rendelkezések alapján álláspontunk szerint a rendeltetésszerű használat körébe tartozik az, ha a munkafüzetbe beleír a tanuló. A firkálás nem tartozik ebbe a körbe, így abban az esetben, ha az iskola a tankönyvek kölcsönzésével tesz eleget annak a kötelezettségének, hogy az arra jogosultak részére a tankönyvek ingyenesen álljanak rendelkezésre, a rongálásból származó kárt jogszerűen követelheti a szülőktől. (K-OJOG-167/2006.)¹

A tanév rendje

A közoktatási intézmények működésének kereteit jogszabályi előírások határozzák meg, ám helyben kell megszervezni a nevelési, illetve a tanítási év feladatainak végrehajtását. A tanév helyi rendjének elkészítésekor figyelembe kell venni a közoktatási törvényben és a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben megfogalmazott rendelkezéseket, mindemellett tekintettel kell lenni a helyi sajátosságokra is.

A közoktatási törvény meghatározza, hogy az egyes iskolai évfolyamokon naponta legfeljebb hány kötelező tanítási órája lehet a tanulónak. A hivatalunkhoz forduló szülők gyakran sérelmezik, hogy gyermekeik túlságosan leterheltek, magasak az óraszámok. Sokszor felmerül a kérdés, milyen mértékben veheti igénybe az iskola a diákok idejét. A tanulók tanulmányi kötelezettségeinek korlátai megjelennek a jogszabályokban, a tanítási idő kezdete és vége, a tanuló számára kötelező óraszámok vagy a szünetek időtartama vonatkozásában. Mindezek a rendelkezések azonban csak a kereteket határozzák meg, amelyekben belül egy-egy intézmény oktatási szereplői maguk állapíthatják meg a mindennapokban követendő részletes szabályokat. A magas óraszám önmagában nem okoz jogsérelmet, amennyiben azt a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek betartásával állapítja meg az intézmény. A tanuló túlterheltsége ezzel szemben érdeksérelmet okozhat a szülőnek és a tanulónak egyaránt.

Egy szülő a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke egy szakközépiskola második évfolyamára jár, és naponta nyolc tanítási órája van. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 52. § (3) bekezdése szerint a tanuló kötelező tanórai foglalkozása nem lehet több a kilencedik-tizedik évfolyamon napi öt vagy hat (heti átlagban öt és fél) tanítási óránál; szakképzési évfolyamon, a szakmai elméleti tanítási órák száma napi hét tanítási óránál, egy tanítási napon a szakmai elméleti és szakmai gyakorlati tanítási órák száma napi nyolc tanítási óránál; ha a szakiskola vagy a szakközépiskola művészeti szakmai vizsgára készít fel, párhuzamos oktatás esetén heti átlagban napi nyolc tanítási óránál. Ha a szakiskola vagy a szakközépiskola párhuzamos oktatás keretében készít fel a művészeti szakmai vizsgára, a tanítási év átlagában az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeinek átadására fordított tanítási órák száma nem lehet kevesebb az évfolyamra meghatározott tanórai foglalkozás (tizedik évfolyamon napi öt vagy hat tanítási óra) ötven százalékánál. (K-OJOG-204/2006.)

Az iskola feladatai közé természetesen nemcsak a tanórai foglalkozások megszervezése tartozik. Vannak úgynevezett tanórán kívüli foglalkozások, amelyeket a tanulók érdeklődése, igényei, szükségletei szerint meg kell szervezni. Az ezeken való részvétel értelemszerűen nem tehető a diákok számára kötelezővé.

Egy szülő azzal a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke iskolájában kötelező a napközi. A szülő ezt főleg azért tartotta sérelmesnek, mert a napközis tanár munkájának színvonalát nem érezte megfelelőnek. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 53. § (1) bekezdése értelmében az iskola – a

¹ A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény szövege 2007. január 1-jétől megváltozott, de a beszámolóban természetesen az ügy elbírálásakor hatályos szöveget idéztük.

tanórai foglalkozások mellett – a tanulók érdeklődése, igényei szerint tanórán kívüli foglalkozásokat szervez. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése értelmében tanórán kívüli foglalkozás – többek között – a napközis és tanulószobai foglalkozás. A (3) bekezdés szerint az iskola köteles – a szülő igénye alapján – a felügyeletre szoruló tanuló részére a tizedik évfolyam befejezéséig, gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő iskolában valamennyi évfolyamon napközis, illetve tanulószobai foglalkozást szervezni. Tájékoztattuk, hogy a fentiek értelmében az iskolának kötelessége az erre vonatkozó tanulói illetve szülői igény esetén napközis foglalkozást szervezni, az ezen való részvétel azonban nem tehető kötelezővé. A pedagógus szakmai munkájának ellenőrzésével kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 107. § (8) bekezdés e) pontja szerint szakmai ellenőrzést – a költségek biztosítása mellett – indíthat a közoktatási intézmény vezetője az intézményben végzett nevelő és oktató munka, egyes alkalmazott munkája színvonalának külső szakértővel történő értékelése céljából. (K-OJOG-356/2006.)

Minden családot érint az a kérdés, hogy mikor van szünet az óvodákban és iskolákban. A gyermekek és a szülők programjainak tervezését elsősorban a nyári szünetek időtartama befolyásolja. A szülők számára gyakran okoz gondot a gyermek elhelyezése a nyári szünet időtartamára, amennyiben nem áll rendelkezésükre elegendő szabadság.

Egy édesanya azért fordult hozzánk, mert az önkormányzat a település óvodáját nyáron hat hétre bezárta. A szülő azért érezte sérelmesnek a döntést, mert nem állt rendelkezésére elegendő szabadság ahhoz, hogy gyermekével otthon maradjon, a településen pedig nem működött másik óvoda. (O-OJOG-403/2006.)

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 2. § (1)-(2) bekezdésében foglaltak szerint az óvodai, munkaterv határozza meg az óvodai nevelési év rendjét. Ehhez ki kell kérni, az óvodaszék, az óvodai szülői szervezet (közösség) véleményét is. Az óvodai nevelési év rendjében kell meghatározni: az óvodai nevelés nélküli munkanapok; a szünetek időtartamát; a nemzeti, az óvodai ünnepek megünneplésének időpontját; az előre tervezhető nevelőtestületi értekezletek időpontját; a gyermekek, tanulók fizikai állapotát felmérő, évi két alkalommal sorra kerülő vizsgálat időpontját. A rendelet 2. § (4)-(5) bekezdésében foglaltak szerint az óvodai nevelés nélküli munkanapok száma egy nevelési évben az öt napot nem haladhatja meg. Az óvodai nevelés nélküli munkanapon – szükség esetén – gondoskodni kell a gyermekek felügyeletéről. A rendelet 2. § (7) bekezdésében foglaltak szerint az óvoda nyári zárva tartásáról legkésőbb február tizenötödikéig, a nevelés nélküli munkanapokról legalább hét nappal a zárva tartást megelőzően a szülőket tájékoztatni kell. (O-OJOG-130/2006.)

Értékelés, minősítés

A tanuló iskolai teljesítményének értékelése és minősítése, a pedagógus által adott érdemjegyek és az azok alapján kialakított félévi, tanév végi osztályzatok az iskolákban folyó nevelési-oktatási tevékenység legfontosabb kérdései közé tartoznak. Az értékeléssel kapcsolatos iskolai döntések azért állnak a tanulók és a szülők figyelmének középpontjában, mivel többek között ettől függenek a továbbtanulás esélyei. Az értékelés szerepét jelzi az a nagyszámú kérdés és panasz, amely évről-évre ebben a tárgyban érkezik hivatalunkhoz.

Sok szülő fordul azért hozzánk, mert nem találja megfelelőnek azokat az értékelési módszereket, amelyeket gyermekei tanárai alkalmaznak. A szülők ezzel összefüggésben gyakran érzik úgy, hogy a pedagógusok alulértékelik gyermekeik teljesítményét. A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy év közben, félévkor és a tanév végén értékelje a tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket. A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg. A pedagógus ezen autonómiája azonban nem korlátlan, határait a törvény más rendelkezései, többek között a szülők és

tanulók jogai, valamint az intézmény működésére és belső rendjére vonatkozó szabályzatokban foglaltak jelölik ki. E szabályzatok nyilvánosságát és hozzáférhetőségét a diákok és szülők széles körű tájékoztatása érdekében a jogszabályok biztosítják.

A szervezeti és működési szabályzat, valamint a pedagógiai program számos értékeléssel kapcsolatos kérdésben tartalmaz kötelező rendelkezést. A közoktatási törvény 14. §-a szerint a szülő joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ennek megfelelően a pedagógusnak a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét az érdemjegyekről rendszeresen értesítenie kell. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat. A tájékoztatás részben személyesen, részben az érdemjegyeknek a naplóba és az ellenőrzőbe időben történő bejegyzésével valósulhat meg. Az iskola tájékoztatási kötelezettségéhez tartozik az is, hogy biztosítsa a dolgozatokba való betekintést. Annak érdekében azonban, hogy a tanuló hiányosságait a szülővel korrigálhassa, a megtekintés nem jelentheti csupán a dolgozatok megismerését és tanulmányozását az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére másolatot kell rendelkezésére bocsátani. A tájékoztatásnak a rendszerességen túl alapvető követelménye a tényszerűség. A napló és az ellenőrző csak abban az esetben nyújthatnak valós képet a tanuló tanulmányi teljesítményéről, ha az érdemjegyek megállapításukat követően a lehető legrövidebb időn belül bejegyzésre kerülnek a megfelelő helyre. A tájékoztatás idejére és módjára vonatkozóan nemcsak a jogszabályok rendelkezései vonatkoznak. Az intézménynek szervezeti és működési szabályzatában kell részletesen meghatározni a tanulók rendszeres tájékoztatásának rendjét és formáját.

A pedagógus az értékelés, minősítés során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, de ezeknek természetesen összhangban kell lenniük a jogszabályi előírásokkal, illetve az intézmény pedagógiai programjával. Az egyéni értékelési módszerek alkalmazásánál nagyon fontos, hogy a diákok és a szülők alapos ismeretekkel rendelkezzenek a pedagógus szempontjairól, értékelési elveiről, azonban a kellő időben adott, részletes és érdemi tájékoztatás mellett sem alkalmazható olyan értékelési módszer, amely a tanulói jogviszonyra vonatkozó szabályoknak ellentmond. Amikor a közoktatási törvény 70. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, akkor egyben azt is kimondja, hogy az érdemjeggyel a pedagógus kizárólag a tanuló teljesítményét, előmenetelét értékelheti. Törvényi előírás továbbá, hogy az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz. Minden esetben jogsértő az, ha az érdemjegy nem a tanuló teljesítményét, hanem a tanuló kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos egyéb körülményt értékel. (K-OJOGB-195/2006., K-OJOGB-301/2006., O-OJOG-455/2006.)

Az írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát a közoktatási törvény 48. § (4) bekezdése szerint az iskola pedagógiai programja részeként megalkotott helyi tantervben meg kell meghatározni. A nevelési-oktatási intézmény ennek megfelelően abban az esetben szervezhet év végi záróvizsgát, kísérettségi vizsgát, vagy bármely más, a közoktatási törvényben nem szabályozott beszámoltatási formát, ha a fenti szabályzat rendelkezik arról. Ebben az esetben azonban szükséges a helyi tantervben azt is meghatározni, hogy az így szerzett érdemjegy milyen mértékben számít bele az év végi osztályzatba. Az a szabályozás nem jogsértő, amely szerint a záróvizsga, kísérettségi vizsga érdemjegye meghatározó az év végi osztályzat

megállapításakor, azonban kizárólagos beszámítása az oktatási jogok sérelmét okozza, hiszen a közoktatási törvény szerint az év végi osztályzatot az érdemjegyek – és nem pusztán egy érdemjegy – alapján kell meghatározni.

Egy szülő azzal a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke általános iskolájában a nyolcadik osztályos tanulóknak záróvizsgán kell részt venniük. Tájékoztatottuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 44. § (1) bekezdése szerint az iskolában a nevelő-oktató munka pedagógiai program alapján folyik. A pedagógiai programot – és annak módosítását – a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. A 48. § (1) bekezdés b) pontja értelmében az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül – többek között – az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, valamint a tanuló teljesítménye értékelésének, minősítésének formáját. A 48. § (4) bekezdése szerint az iskola pedagógiai programjában meg kell határozni az iskolai írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát. A fentiek értelmében tehát lehetséges a nyolcadikosok vizsgáztatása és a vizsga osztályozása is a nevelőtestület által elfogadott és a képviselő-testület által jóváhagyott iskolai pedagógiai programban foglaltak szerint. Nem okoz jogsértést az sem, ha a pedagógiai program rögzíti, hogy a vizsga eredménye lesz meghatározó az év végi osztályzat megállapítása során. A közoktatási törvény 14. § (1) bekezdés a) pontja szerint a szülő joga, hogy megismerje a nevelési-oktatási intézmény pedagógiai programját, illetve tájékoztatást kapjon az abban foglaltakról. A pedagógiai programot tehát nyilvánosságra kell hozni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 8. § (1) bekezdése szabályozza, hogy az iskola a pedagógiai programját oly módon köteles elhelyezni, hogy azt a szülők és a tanulók szabadon megtekinthessék. Arra az esetre, ha kezdeményezni szeretnék, hogy a jövőben ne vizsgázzanak a nyolcadikos diákok, a következő tájékoztatást nyújtottuk. Tekintettel arra, hogy a számonkérésnek ez a formája a pedagógiai programban szabályozott, javaslatot lehet tenni annak módosítására. A közoktatási törvény szerint az iskolaszék és a diákönkormányzat javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. A közoktatási törvény 51. § (1) bekezdése értelmében a módosított pedagógiai programot a jóváhagyást követő tanévtől felmenő rendszerben vezetheti be az iskola. (O-OJOG-481/2006.)

A pedagógus autonómiájának további korlátja a közoktatási törvény 70. §-ában foglalt rendelkezés, amely szerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja a pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

Egy tanuló levelében sérelmezte, hogy építész-technikusi képzésben statika tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, annak ellenére, hogy érdemjegyeinek átlaga 2,4 volt. Tájékoztatottuk, hogy a pedagógusnak a tanári autonómia keretein belül lehetősége van arra, hogy az érdemjegyeket eltérő súllyal számítsa be a félévi, év végi eredménybe. Amennyiben az érdemjegy megállapítására vonatkozó eljárás megfelel a pedagógiai programban rögzített szabályoknak, nem jogsértő az, ha a pedagógus által adott osztályzat nem egyezik az év közben adott jegyek átlagával. A pedagógus értékeléssel, minősítéssel összefüggő jogsértő döntésével szemben a jogszabály garanciális szabályként jogorvoslati lehetőséget is biztosít a tanuló, illetve a szülő számára. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése szabályozza, hogy a tanuló, illetve a szülő a tanulmányok értékelése, minősítése tárgyában hozott iskolai döntés ellen – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a tanuló érdekében eljárást indíthat, de csak abban az esetben, ha az nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve az eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. E törvényességi kérelem tekintetében a fenntartó képviselője jár el. (O-OJOG-414/2006.)

Szülők több alkalommal kerestek fel bennünket azzal a kérdéssel, hogy mit tehetnek, ha úgy érzik, hogy a pedagógus elfogult, és alulértékeli gyermekük teljesítményét. Az ilyen

esetekben felvilágosítást adtunk arról, hogy a közoktatási törvény a diákok számára lehetőséget biztosít a független vizsgabizottság előtti vizsgázásra. A független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont által kijelölt intézmény szervezi. Ezen a vizsgán a diák egy háromtagú vizsgabizottság előtt ad számot a tudásáról, amelynek nem lehet tagja az a pedagógus, aki abban az iskolában tanít, amellyel a diák tanulói jogviszonyban áll. Ez megoldást jelenthet azokban az esetekben, amikor a szülők kifogásolják a pedagógus osztályozását, személyes ellentétet, elfogultságot feltételezve a háttérben. Ezért hasznos lehet, ha az iskola tájékoztatást nyújt a független vizsgabizottság előtt letehető vizsga lehetőségéről és annak szabályairól.

Független vizsgabizottság előtt a félévi, illetőleg a tanév végi osztályzat megállapítása érdekében osztályozó vizsga, illetve elégtelen év végi osztályzatot követően javítóvizsga tehető. Az erre vonatkozó igényt a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet szerint a tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülő aláírásával – osztályozó vizsga esetén a félév utolsó napját megelőző harmincadik napig, javítóvizsga esetén a bizonyítvány átvételét követő tizenöt napon belül jelezheti.

Többen a független vizsgabizottság előtti vizsgával kapcsolatos kérdésekkel keresték meg hivatalunkat. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 22. § (1) bekezdése szerint a független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont, szakmai-elméleti és szakmai-gyakorlati vizsgatantárgyak esetén pedig a szakképesítésért felelős miniszter által kijelölt intézmény (a továbbiakban az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont és a miniszter által kijelölt intézmény együtt: vizsgáztatásra kijelölt intézmény) szervezi. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése értelmében a tanuló – kiskorú tanuló szülője aláírásával – a félév, illetve a szorgalmi idő utolsó napját megelőző harmincadik napig, ha mulasztásai miatt osztályozó vizsgát kell tennie, az engedély megadását követő három napon belül jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni, hogy milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést öt napon belül továbbítja a vizsgáztatásra kijelölt intézménynek, amelyik az első félév, illetve a szorgalmi idő utolsó hetében szervezi meg a vizsgát. (K-OJOG-109/2006., K-OJOG-195/2006., K-OJOG-301/2006.)

A 11/1994. VI. 8.) MKM rendelet szerint amennyiben a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott, lehetősége van javítóvizsgát tenni. Ha az elégtelen osztályzatok száma meghaladja a kettőt, a tanuló a nevelőtestület engedélyével tehet javítóvizsgát. A nevelőtestület az engedély megadásáról az osztályozó értekezleten dönt, és az itt megszületett döntést a bizonyítványba történő bejegyzéssel közli a tanulóval. Ha a tanuló nem kapja meg az engedélyt, azaz a tantestület úgy határoz, hogy a tanuló tanulmányait évfolyamisméttelessel folytathatja, nincs lehetősége javítóvizsgát tenni. (O-OJOG-497/2006.)

Lehetősége van ugyanakkor mind a tanulóknak, mind a szülőknek a számára kedvezőtlen döntés megváltoztatása érdekében – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutástól számított 15 napon belül – érdeksérelemre hivatkozással eljárást indítani. A közoktatási törvény 83. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az ilyen, egyéni érdeksérelemre hivatkozással benyújtott felülbírálati kérelmet az iskolaszék, illetve, ha ilyen nem működik, a nevelőtestület tagjaiból álló, legalább háromtagú bizottság vizsgálja meg. A vizsgálat eredményeképpen az iskolaszék, illetve a bizottság a felülbírálati kérelmet elutasítja, vagy a döntés elmulasztóját döntéshozatalra utasítja, illetve a hozott döntést megsemmisíti, és a döntéshozót új döntés meghozatalára utasítja.

Egy szülő azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy egy 10. évfolyamos tanulóknak, abban az esetben, ha három tantárgyból elégtelent kapott, van-e lehetősége javítóvizsgára. Tájékoztatjuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (8) bekezdése szerint, ha

a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. Ha az elégtelen osztályzatok száma meghaladja a kettőt, a tanuló a nevelőtestület engedélyével tehet javítóvizsgát. A fentiek alapján a nevelőtestület dönt arról, hogy a panaszos javítóvizsgát tesz, vagy évisméltéssel folytatja tanulmányait. (O-OJOG-497/2006.)

A magatartás, szorgalom és a tanulmányok minősítése ellen érdeksérelem miatt nem indítható eljárás. A jogalkotó törvényességi kérelem előterjesztését teszi lehetővé abban az esetben, ha a minősítés nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik.

Pedagógusok fordultak hivatalunkhoz a következőkkel. Iskolájuk egy tanulója a 2004/2005. tanévben a 10. osztályos volt, és a tanév végén matematika, kémia és fizika tantárgyakból elégtelen osztályzatot kapott. Három elégtelen osztályzat esetén a nevelőtestület dönthet arról, hogy engedélyezi-e a tanuló számára javítóvizsgák letételét, vagy évisméltésre kötelezi a tanulót. A nevelőtestület az utóbbi mellett döntött. Ezt követően a tanuló szülője törvényességi kérelmet nyújtott be a fenntartóhoz, amelynek eredményeként egy határozat született, amelyben a tanuló matematika és fizika osztályzatát elégtelenről elégségesre módosították, a kémia osztályzatot pedig változatlanul hagyták. A pedagógusok ezt a döntést sérelmezték, mivel szerintük jogsértés az osztályzatok kialakításánál nem történt, és a fenntartó jogszerűtlenül változtatta meg az iskola tanárai által adott osztályzatokat. A pedagógusok beadványukhoz mellékeltek a fenntartói határozatot is. A fenntartó döntését azzal indokolta, hogy a közoktatási törvény 48. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltak szerint az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül – többek között – az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményeit, továbbá – jogszabály keretei között – a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formáját. Az iskola 2001-ben készült Pedagógia Programjának helyi tanterve rendelkezése szerint: „a röpdolgozat, illetve a szóbeli felelet osztályzata egyszerűen, a témazáró osztályzata, a számon kért tananyag mennyiségétől és jelentőségétől függően súlyozottan számít. A számonkérés minden esetben az érettségi követelményrendszeréhez igazodik.” A fenntartó a naplóban rögzített érdemjegyeket figyelembe véve meghatározta a tanuló éves érdemjegyeinek számtani átlagát, amely így matematika tantárgyból 1,9, fizika tantárgyból 1,75 lett, így ezen osztályzatokat elégségesre módosította. Kémia tantárgyból a fenti számítással az érdemjegyek számtani átlaga 1,45 lett, így az elégtelen osztályzatot nem módosította. A fenntartói határozat indokolásában arra is kitért, hogy a naplóban, illetve a tanuló ellenőrzőjében feltüntetett érdemjegyek nem egyeznek, de ez a rendelkező részben foglaltakat nem érintette, mivel a fenntartói határozat a naplóban feltüntetett érdemjegyeket vette alapul.

Az ügygel kapcsolatosan az alábbi jogi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény 70. § (1) bekezdésben foglaltak szerint a pedagógus – a törvényben meghatározott kivétellel – a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A tanuló magatartásának és szorgalmának értékelését és minősítését az osztályfőnök – az osztályban tanító pedagógusok véleményének kikérésével – végzi. Az érdemjegyekről a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét rendszeresen értesíteni kell. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni. Az osztályzatról a tanulót és a kiskorú szülőjét értesíteni kell. Az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz. A törvény 48. § (1) bekezdés b) pontja szerint megfelelő iskolai szabályozás mellett tehát lehetőség van arra, hogy a pedagógus az osztályzat kialakításánál meghatározott érdemjegyeket eltérő súllyal számítsa be. Amennyiben a pedagógiai programban található megfelelő rendelkezések a fenti kérdésekre vonatkozóan, úgy az iskola köteles ahhoz tartani magát, a helyi szabályzatok betartása számon kérhető. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 8. § (1) – (2) bekezdésében foglaltak szerint az iskola és a kollégium a pedagógiai programját, valamint az intézményi minőségirányítási programját oly módon köteles elhelyezni, hogy azt a szülők és a tanulók szabadon megtekinthessék. Az iskola, kollégium vezetője vagy az általa kijelölt pedagógus köteles a szülők, tanulók részére tájékoztatást adni a pedagógiai programról, illetve az intézményi minőségirányítási programról. A pontos és korrekt tájékoztatással tapasztalataink szerint a jogviták jelentős része elkerülhető, megelőzhető. A közoktatási törvény 70. § (4) bekezdésben rögzítettek szerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek

okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja. Jelen esetben a nevelőtestület úgy döntött, hogy a tanuló nem léphet magasabb évfolyamba.

Megvizsgáltuk az iskola helyi tantervét, amely – a fenntartói határozatban pontosan idézeten – a következőt tartalmazza: „a röpdolgozat, illetve a szóbeli felelet osztályzata egyszeresen, a témazáró osztályzata, a számon kért tananyag mennyiségétől és jelentőségétől függően súlyozottan számít. A számonkérés minden esetben az érettségi követelményrendszeréhez igazodik.” Ez a meghatározás nem ad pontos eligazítást arra nézve, hogy a témazáró érdemjegye milyen súllyal számít az átlagba, ezért nem tekinthető korrekt, a jogszabályban előírt szabályozásnak. Erre tekintettel álláspontunk szerint az idézett rendelkezés a pedagógiai programban érvénytelennek tekintendő, és mint ilyen, nem alkalmazható, ezért helyébe a törvényi szabályozás lép, vagyis a közoktatási törvény fent idézett 70. § (1) bekezdése, azaz, hogy a félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni.

A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a tanuló döntése ellen a tanuló érdekében eljárást indíthat a magatartás, a szorgalom és a tanulmányok minősítése tárgykorban is, ha a minősítés nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésbe ütközik. A szülő erre hivatkozással adhatta be törvényességi kérelmét, és a fenntartó ezért volt köteles az osztályzatokat megvizsgálni, és döntést hozni. A döntést a pedagógiai program hivatkozott rendelkezésének figyelmen kívül hagyásával hozta – bár erre a határozat indokolásában nem tért ki –, amely, véleményünk szerint, a fentiek alapján indokolt. Mindezekre tekintettel az ügyben jogsérelmet nem állapítottunk meg. Felhívtuk a pedagógusok figyelmét arra, hogy hasonló jogviták elkerülése érdekében célszerű lehet a pedagógiai program vonatkozó részének megfelelő módosítását kezdeményezni. (K-OJOG-244/2006.)

A felvételi vizsgán nyújtott teljesítmény értékelése során nem mindig vehetők figyelembe olyan, egyébként méltánylást érdemlő szubjektív elemek, amelyek egy órai számonkérés alkalmával a tanuló számára pozitívan befolyásolhatnák az értékelést. Ilyenkor a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek sem tudnak segítséget nyújtani.

Egy szülő azzal kereste meg hivatalunkat, hogy gyermeke rosszul lett a középiskolai felvételi vizsgáján, ezért nem tudott a tudásának megfelelő eredményt nyújtani. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 8. számú mellékletének 1.13. pontja szerint, ha a középfokú iskola a felvételi eljárás keretében írásbeli felvételi vizsgát szervez, az írásbeli vizsga kiértékelt feladatlapjait (dolgozatait) a vizsgázó és szülője az iskola képviselőjének jelenlétében, az igazgató által meghatározott helyen és időben megtekintheti, azokról kézzel másolatot készíthet, és az értékelésre észrevételt tehet. A jelentkező kérelmére és költségére az iskola másolatot készít. A megtekintéshez – az írásbeli vizsgát követő nyolc napon belül – egy munkanapot (nyolc órát) kell biztosítani. A vizsgázó észrevételeit a megtekintést követő első munkanap végéig – tizenhat óráig – adhatja le. A vizsgázókat az írásbeli vizsga megkezdése előtt tájékoztatni kell arról, hogy hol és mikor tekinthetik meg az általuk elkészített feladatlapokat, és tehetnek észrevételt a szaktanár értékelésére. A középfokú iskola az írásbeli vizsga feladatlapjainak egy mintapéldányát a vizsgát követően helyben, illetve az iskola internet honlapján elérhető formában közzéteszi. Az 1.14. pont szerint, ha az írásbeli vizsgakérdésekre adott megoldás értékelésére a vizsgázó észrevételt nyújt be, az igazgató gondoskodik arról, hogy másik szaktanár is rendelkezésre álljon az észrevételben foglaltak elbírálására, s azt lehetőség szerint az észrevételt tevővel és az értékelő pedagógussal közösen, érdemben elbírálják. A bírálat eredményét megfelelő indokolással, írásban közölni kell az észrevételt tevővel. Ha az észrevételt tevő fenntartja észrevételét, azt az iratokkal együtt meg kell küldeni az e rendeletben meghatározott döntéshozónak, aki három munkanapon belül köteles dönteni, s döntéséről – a kézbesítéssel egyidejűleg – rövid úton (futár, telefax, távbeszélő) értesíteni az igazgatót. Az észrevétel benyújtása és elbírálása nem érinti a tanulónak az iskola által hozott felvételi döntéssel kapcsolatos jogorvoslati jogát. Tájékoztatunk a szülőt, hogy a fentiekben idézettekén túl a felvételi értékelésével kapcsolatban észrevételek tételére nincs lehetősége. Tekintettel arra, hogy nem lehet felülbírálni, hogy a felvételiző rosszullétére tekintettel hány pontot kapjon, gyermeke felvételiével kapcsolatban nem állt módunkban a segítségére lenni. (K-OJOG-209/2006.)

Mulasztás

A mulasztások és azok igazolása szintén fontos kérdései a tanulók iskolai életének. A mulasztással szorosan összefügg a tanóráról való késés problémája. Gyakran előfordul, hogy a tanuló elkésik az iskolából, és ezért a pedagógus nem engedi be őt az órára. A szülők ezt számos esetben igazságtalannak érzik, hiszen a gyermekük néhány perces késés miatt az egész tanórát kénytelen elmulasztani. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (8) bekezdése szerint, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, késik, amit igazolnia kell. A késések ideje – a házirendben foglaltak szerint – összeadható. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás idejét, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról: álláspontunk szerint különösen olyan módon nem, hogy felügyelet nélkül kell várakoznia a tantermen kívül. A közoktatási törvény 121. § 11. pontja szerint a felügyelet a nevelési-oktatási intézményekben: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. Amennyiben ugyanis a későn érkező diák felügyelet nélkül marad az iskolában, az további jogait is veszélyezteti. (K-OJOG-68/2006., K-OJOG-81/2006.)

Olyan eset is előfordulhat, hogy a tanuló különböző okoknál fogva hosszabb időt tölt távol az iskolától. A mulasztásával kapcsolatos kérdéseket természetesen ilyenkor is rendezni kell.

Egy szülő márciusban azzal a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke március közepétől külföldi tanulmányokat fog folytatni, és várható hiányzásai miatt az iskolában azt helyezték kilátásba, hogy osztályozó vizsgák letételére fogják kötelezni. Beadványát szóban azzal egészítette ki, hogy gyermeke már időpontot is kapott az osztályozó vizsgára, minden tantárgyból. Tájékoztattuk, hogy a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (6) bekezdése értelmében, ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen a középfokú iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszában a kettőszázötven tanítási órát, az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszában az elméleti tanítási órák húsz százalékát, alapfokú művészetoktatási intézményben a tanítási órák egyharmadát, egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja, és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztható, tanulmányait évfolyamisméltéssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie. A 21. § (3) bekezdés első fordulata értelmében a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. A közoktatási törvény 48. § (1) bekezdés b) pontja értelmében az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül – többek között – az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményeit, továbbá – jogszabály keretei között – a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formáját. A fentiek alapján álláspontunk szerint abban az esetben, ha a gyermek igazolt hiányzása mellett teljesítménye tanítási év közben érdemjeggyel értékelhető volt, nem kell osztályozó vizsgát tennie. Az iskola értékelési szempontjait pedagógiai programja tartalmazza. Annak a tanulónak, akinek osztályozó vizsgát kell tennie, az osztályzata az ott nyújtott teljesítménye alapján alakul ki. (K-OJOG-373/2006.)

Fenntartói irányítás

A fenntartói irányítás témakörében az elmúlt évben is az intézmények átszervezésével, bezárásával kapcsolatban érkezett hozzánk a legtöbb beadvány. Nemcsak tanulók és szülők,

hanem pedagógusok és intézményvezetők is keresték hivatalunkat ilyen tárgyú problémával. A panaszosok kérdései részben arra irányultak, hogy jogszerű-e a fenntartó bezárásról, átszervezésről hozott döntése, részben pedig arra, hogy mit tehetnek az érintettek, amennyiben ilyen jellegű döntésről értesülnek. A problémával kapcsolatban az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

A művelődéshez való jog az Alkotmányban biztosított alapjogok második generációjaként ismert jogok csoportjának része, olyan társadalmi konszenzuson alapuló érték, amely államcélként fogalmazódik meg. Az állam törvényekben vállalt feladatának ellátását részben az önkormányzatok útján valósítja meg. Az önkormányzat, mint fenntartó – a jogszabályok keretei között – nagyfokú önállósággal rendelkezik az intézményi struktúra kialakításában, szervezésében. A közszolgáltatás megvalósítására hozott döntéseit kizárólag törvényességi és alkotmányossági okokból vizsgálhatjuk felül, célszerűségi szempontból felülbírálni azokat egyetlen szervezetnek sincs törvényben biztosított joga. Az országosan tapasztalható oktatási-nevelési intézmény átszervezés, összevonás vagy megszüntetés gazdasági és demográfiai okok természetes következménye, és önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény megszüntetése, ha az alapító betartja az arra vonatkozó garanciális szabályokat. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése e garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat.

Egy település lakossága számára a tanulók oktatási feltételei kiemelkedő fontosságúak, ugyanakkor a körülmények változása, a folyamatos szolgáltatás miatt az intézményrendszer megváltoztatása, szűkítése olykor elkerülhetetlen. Ez pedig az érintettek körében (az intézmény dolgozói, tanulói és szülei) bizonyos sérelmet mindig okoz. A szülők és a tanulók jogainak védelmét ebben az esetben egyrészt egy kötelező eljárási szabály, a véleményük beszerzése jelenti, másrészt az a törvényi követelmény, hogy az oktatásról továbbra is megfelelő színvonalon kell gondoskodni.

A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdése kimondja, hogy a fenntartó dönt a közoktatási intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről. Az, hogy a jogszabály a fenntartó hatáskörébe utalja az iskola létesítésével, átszervezésével, megszüntetésével kapcsolatos döntéseket, azt jelenti, hogy kizárólag az önkormányzat joga és felelőssége az ilyen döntések meghozatala. Döntési szabadságát korlátozza azonban, hogy közoktatási intézményét csak akkor szüntetheti meg, ha az adott tevékenységről továbbra is megfelelő színvonalon gondoskodik oly módon, hogy annak igénybevétele a tanulónak, szülőnek nem jelent aránytalan terhet. Ennek eldöntéséhez be kell szerezni a fővárosi, megyei önkormányzat – fejlesztési tervre épített – szakvéleményét. A közoktatási törvény 2003. szeptember 1-jétől hatályos rendelkezése szerint a helyi önkormányzat az Országos szakértői névjegyzékben szereplő szakértő véleményét is köteles beszerezni tervezett intézkedésének véleményezése céljából. A törvény módosításának hatálybalépését, tehát 2003. szeptember 1-jét követően meghozott, iskolabezárással kapcsolatos döntéseknek az ilyen szakértő vélemény beszerzése érvényességi kelléke. A szakértőnek abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a javasolt megoldás biztosítja-e az adott tevékenység, szolgáltatás megfelelő színvonalon történő további ellátását. A szakértő véleményét a fővárosi, megyei önkormányzat részére – a szakvélemény megkérésével egyidejűleg – meg kell küldeni. A független szakértőre – a helyi önkormányzat megkeresésére – az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont tesz javaslatot. Az adott tevékenységről megfelelő színvonalon történő gondoskodás tehát fontos érvényességi kelléke a döntésnek. Abban a kérdésben azonban nem áll módunkban állást foglalni, hogy az önkormányzat által javasolt megoldás megfelel-e ennek a törvényben biztosított garanciának, hiszen ez a szakértő feladata. A közoktatási törvény 102. § (3)

bekezdése további garanciát is nyújt az oktatási szereplők számára. Eszerint a fenntartónak az iskola átszervezésével, megszüntetésével összefüggő döntése előtt be kell szereznie az intézmény alkalmazotti közösségének, az iskolaszéknek, az iskolai diákönkormányzatnak, az iskolai szülői szervezetnek vagy közösségnek a véleményét. Amennyiben a fenntartó megsérti a közoktatási törvény fenti rendelkezését, azaz nem kéri ki az érintettek véleményét, az így meghozott döntése megtámadható. A közoktatási törvény 84. § (12) bekezdése szerint ugyanis, ha jogszabály a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalát előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény beszerzéséhez köti, az ennek elmulasztásával hozott döntés megtámadható. A sikeresen megtámadott döntés a meghozatalának időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik. Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az jogosult, akinek a megtámadáshoz törvényes érdeke fűződik. A megtámadást három hónapon belül írásban kell közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében tizenöt napon belül érvényesíteni. A megtámadást tehát a fenntartóval kell közölni, az érvénytelenség megállapítását pedig ebben az esetben a megyei közigazgatási hivatal vezetőjének címzett beadvánnyal lehet érvényesíteni. A három hónapos határidő a döntésnek az érdekelt részére történő közlésének napján kezdődik. Ha ez a nap nem állapítható meg, a közlés napja a döntés meghozatalát követő tizenötödik munkanap. A megtámadáshoz biztosított határidő jogvesztő, igazolásnak helye nincs. (K-OJOG-308/2006., K-OJOG-242/2006.)

Egy igazgató levelében arról kért tájékoztatást, hogy jogszerű-e a fenntartó tervezett döntése, amely szerint 2007. január 1-jével valamennyi nevelési-oktatási intézményét összevonja. A fentebb említetteken kívül tájékoztattuk arról, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 102. § (9) bekezdése szerint a fenntartó tanítási évben (szorgalmi időben), továbbá – a július-augusztus hónapok kivételével – nevelési évben iskolát nem indíthat, továbbá iskolát, kollégiumot, óvodát nem szervezhet át, nem szüntethet meg, fenntartói jogát nem adhatja át, iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szervezethet át, és nem szüntethet meg, az iskola, kollégium, óvoda feladatait nem változtathatja meg. A közoktatási törvény értelmező rendelkezéseinek 15. pontja szerinti intézményátszervezésnek minősül minden olyan fenntartói döntés, amely az alapító okirat törvényben meghatározottak szerinti módosulásával jár. Ilyen módosulást jelentene az intézmények az igazgató által vázolt, tervezett összevonása is. (K-OJOG-417/2006.)

Az alapfokú oktatásról való gondoskodás kötelezően ellátandó feladata a települési önkormányzatoknak. A feladatellátási kötelezettség azt jelenti, hogy az önkormányzat az a közszolgáltatási feladatot ellátó, kiemelt szereplő, aki a jelentkező igények kielégítését nem utasíthatja el. A települési önkormányzatok kötelező feladataikon túlmenően természetesen felvállalhatnak további ellátást is. Ezen szabadon felvállalható feladatokat azonban anyagi lehetőségek hiányában nem kötelesek ellátni.

Egy szülő azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy egy olyan településen, ahol az utóbbi időben ugrásszerűen megnövekedett igények ellenére sem változtak meg a helyi nevelés és oktatás feltételei, milyen feladatai vannak az önkormányzatnak. Tájékoztattuk, hogy a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (1) bekezdése értelmében a települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében különösen: az óvodáról, az alapfokú nevelésről, oktatásról, az egészségügyi, a szociális ellátásról, valamint a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint az (1) bekezdésben foglalt feladatokban a települési önkormányzat maga határozza meg – a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően –, mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. A 8. § (4) bekezdése értelmében a települési önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról és nevelésről, az egészségügyi és a szociális alapellátásról. (K-OJOG-274/2006.)

Nevelési-oktatási intézményt természetesen nemcsak önkormányzat tarthat fenn. A közoktatási törvény 3. § (2) bekezdése értelmében ugyanis közoktatási intézményt az állam, a helyi önkormányzat, a települési, területi kisebbségi önkormányzat, az országos kisebbségi önkormányzat, a Magyar Köztársaságban nyilvántartásba vett egyházi jogi személy, továbbá a

Magyar Köztársaság területén alapított és itt székhellyel rendelkező, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet, alapítvány, egyesület és más jogi személy, továbbá természetes személy alapíthat és tarthat fenn, ha a tevékenység folytatásának jogát – jogszabályban foglaltak szerint – megszerezte. A természetes személy egyéni vállalkozóként alapíthat és tarthat fenn közoktatási intézményt. Minden évben találkozunk azzal a kérdéssel, hogy milyen teendővel jár, ha valaki óvodát vagy iskolát szeretne alapítani. Az alapítással kapcsolatban az alábbi tájékoztatást nyújtjuk a hozzánk fordulóknak számára. A közoktatási törvény 37. § (1) bekezdése szerint a közoktatási intézmény e törvényben meghatározott közoktatási feladatok ellátására létesített intézmény. A közoktatási intézmény jogi személy. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése alapján a közoktatási intézmény alapítását az alapító okirat aláírását követő harminc napon belül az alapító okirat, továbbá - ha a fenntartó a tevékenységet nem jogszabály felhatalmazása alapján látja el - a közoktatási szolgáltató tevékenység folytatására jogosító okirat megküldésével, nyilvántartásba vétel céljából be kell jelenteni. A bejelentést költségvetési szerv esetén a törzskönyvi nyilvántartást vezető szervnél, más esetben a jegyzőnél, főjegyzőnél kell teljesíteni a következők szerint: óvoda, általános iskola esetén a székhely szerint illetékes jegyzőnél; ha az óvoda, illetve az általános iskola székhelye többcélú kistérségi társulás területén van, a kistérségi társulás székhelye szerint illetékes jegyzőnél; alapfokú művészetoktatási intézmény, középiskola, szakiskola, kollégium, gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézmény, több célú intézmény és a többi közoktatási intézmény esetén a székhely szerint illetékes főjegyzőnél. A nyilvántartásba vétellel összefüggő eljárás költségeit a kérelem benyújtója viseli. A (3) bekezdés szerint a nyilvántartásba vétel jogszabálysértés esetén tagadható meg. A (4) bekezdés alapján a közoktatási intézmény – az alapító okirata aláírásának napjára visszamenő hatállyal – a nyilvántartásba vétellel jön létre. Az (5) bekezdés szerint a közoktatási intézmény alapító okirata tartalmazza az intézmény nevét, az alapító, illetve a fenntartó nevét és címét, intézmény típusát, alaptevékenységét, nemzeti, etnikai, kisebbségi és más feladatait, tagintézményét, a feladatellátást szolgáló vagyont, a vagyon feletti rendelkezés jogát, az intézmény székhelyének és valamennyi telephelyének címét, nevelési-oktatási intézmény esetén az intézménybe felvehető maximális gyermek-, tanulólétszámot, a tagozat megnevezését, iskola esetén az évfolyamok számát, alapfokú művészetoktatás esetén a művészeti ágak, azon belül a tanszakok megnevezését, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat.

A közoktatási törvény 38. § (1) bekezdése szerint a közoktatási intézménynek a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel rendelkeznie kell. A közoktatási intézmény akkor rendelkezik a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel, ha rendelkezik állandó saját székhellyel, állandó saját alkalmazotti létszámmal, továbbá a jogszabályban meghatározott eszközökkel, szabályzatokkal és a működéséhez szükséges pénzeszközökkel. Állandó saját székhellyel akkor rendelkezik a közoktatási intézmény, ha a feladatai ellátásához szükséges jogszabályban meghatározott helyiségek – ha a közoktatási törvény másként nem rendelkezik – határozatlan időre a kizárólagos használatában állnak. Állandó saját alkalmazotti létszámmal akkor rendelkezik a közoktatási intézmény, ha az alaptevékenységének ellátásához szükséges előírt alkalmazotti létszám legalább hetven százalékát határozatlan időre szóló munkaviszonyban, illetve közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatja. A közoktatási intézmény feladatainak ellátásáról az alapító, illetőleg a fenntartó szerv által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik. A közoktatási intézmények fenntartási és működési költségeit – az évente összeállított és a fenntartó által megállapított – költségvetésben kell előirányozni. (K-OJOGB-198/2006., K-OJOGB-331/2006., O-OJOG-111/2006.)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

Az oktatási szereplők jogainak érvényesüléséhez nélkülözhetetlen, hogy az intézmények betartsák a garanciális jellegű jogszabályi rendelkezéseket. A közoktatási törvény, illetőleg a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet számos garanciális szabályt rögzít. A garanciális jellegű előírások között is kiemelkedő jelentőséggel bírnak az oktatási szereplők tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezések. A tájékoztatáshoz való jog az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel.

Az iskola részéről a szülő számára nyújtott tájékoztatásnak nemcsak a tanulmányok szempontjából, hanem a gyermek eredményes nevelése, a szülői felügyelet maradéktalan ellátása miatt is különleges jelentősége van.

Egy szülő azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy mit tehet 15 éves fia ügyében, aki 3 hete nem jár iskolába. Beadványában azt is leírta, hogy mivel a pedagógusok nem tájékoztatták időben a mulasztásokról, nem volt oka aggódnival, hiszen a fiú minden reggel úgy indult el otthonról, mintha iskolába menne. Az édesanyát tájékoztattuk arról, hogy a szülő és a gyermeke közötti konfliktus megoldásában nem tudunk a segítségére lenni, ezért azt tanácsoltuk, hogy keressen fel olyan szervezeteket, amelyek fel vannak készülve az ilyen típusú problémák kezelésére. A közoktatási törvény 14. § (1) b) pontja szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. A 19. § (7) bekezdés f) pontja alapján pedig a pedagógus kötelessége különösen, hogy a szülőket gyermekük nevelésével és oktatásával, fejlődésével kapcsolatosan, továbbá a szülőket és a tanulókat az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztassa, a szülőt figyelmeztesse, ha gyermeke jogainak megóvása vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tart szükségesnek. Ezt a szülői jogot konkretizálja a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet, melynek 20. § (3) bekezdése alapján, ha a tanuló a tanítási órától távol marad, az iskola köteles a szülőt értesíteni a tanköteles tanuló első igazolatlan mulasztásakor. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Az édesanyát tájékoztattuk, hogy a pedagógus mulasztása miatt megkeresheti az intézmény vezetőjét, továbbá a fenntartóhoz fordulhat. (K-OJOG-402/2006.)

Bár számos helyen létezik az a gyakorlat, hogy a pedagógus családlátogatás keretében nyújt tájékoztatást a szülők számára, a közoktatási törvény által előírt tájékoztatási kötelezettség nem róhat olyan feladatot a pedagógusra, amely munkakörén kívül esik. A szülő pedig nem kötelezhető arra, hogy saját lakásában fogadja a családlátogatásra érkező pedagógust.

Beadványában egy tanár azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy kötelezheti-e őt az iskola igazgatója arra, hogy családlátogatás keretében, saját autóját igénybevételeivel keresse fel tanítványai szüleit. A fentiek alapján tájékoztattuk a tanárt arról, hogy álláspontunk szerint a családlátogatás a kapcsolattartás egyik formája lehet, de a szülő tájékoztatása egyéb formákban is megvalósulhat, ezért a pedagógus családlátogatásra nem kötelezhető. A családlátogatás lényegi eleme, hogy a pedagógus a gyermeket és szüleit otthonukban keresi fel. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 82. §-a értelmében a törvény védi a magánlakáshoz fűződő jogot. Ennek alapján – bizonyos kivételektől eltekintve, amelyekbe a családlátogatási szándékkal érkező pedagógus nem tartozik bele – a szülő nem kötelezhető arra, hogy magánlakásába bárkit is beengedjen. (K-OJOGB-424/2006.)

Garanciális rendelkezéseknek tekintjük a nevelési-oktatási intézmények belső szabályzataira vonatkozó előírásokat, hiszen e szabályzatok számos kérdésben kiegészítik a jogszabályokban foglaltakat. Ezen kérdésekben a részletszabályozás joga az intézményt illeti meg. A belső szabályzatok megalkotása során azonban mindenkor tekintettel kell lenni a vonatkozó jogszabályi előírásokra.

Egy beadványozó arról érdeklődött, hogy a pedagógiai program felülvizsgálatokor ki kell-e kérni a Közalkalmazotti Tanács véleményét. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 44. § (1) bekezdése

szerint a nevelési-oktatási intézményben a nevelő és oktató munka nevelési, illetve pedagógiai program szerint folyik. A nevelési, illetve pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. A fenntartó a nevelési program és a pedagógiai program jóváhagyása előtt köteles – az Országos szakértői névjegyzékben szereplő, az adott intézménytípusnak megfelelő szakterületen nyilvántartásba vett – szakértő véleményét beszerezni. Ha az Országos szakértői névjegyzékben nincs az intézménytípusnak megfelelő szakterület, olyan szakértő véleményét kell beszerezni, akinek az adott intézménytípusban legalább öt év pedagógus-munkakörben szerzett gyakorlata van. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 30. § (5) bekezdés a) pontja szerint a szakmai munkaközösség véleményét – szakterületét érintően – be kell szerezni a nevelési, illetőleg a pedagógiai program elfogadásához. Továbbá tájékoztattuk a beadványozót, hogy a közoktatási törvény és a fenti rendelet a közoktatási törvényben szabályozott munkaügyi vonatkozásokon (1. számú melléklet, harmadik rész, II/12. pontja) kívül nem tartalmaz a Közalkalmazotti Tanácsra vonatkozó rendelkezést. (O-OJOG-141/2006.)

Az oktatási szereplők jogainak és kötelezettségeinek nemcsak a jogszabályok, hanem a helyi szabályzatok is forrásai. A szabályzatokban foglaltak értelemszerűen nem lehetnek ellentétesek a jogszabályokkal. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a helyi szabályzatok megalkotóinak mindig az elérendő célból kell kiindulniuk. Minden olyan szabályozás, amely túlmegy ezeken a célokon vitatható, esetenként jogsértő lehet.

Egy beadványozó azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy megtilthatja-e a házirend, hogy a tanulók az iskola épülete előtt dohányozzanak. A házirendben foglalt tiltás oka az volt, hogy árt az iskola hírnevének, ha az épület közelében a tanulók cigarettáznak. A beadványozót tájékoztattuk a következőkről. A közoktatási törvény 40. § (7) bekezdése szerint az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg, hogy – a tanulmányi kötelezettségek teljesítésén kívül – az e törvényben, továbbá jogszabályokban meghatározott tanulói jogokat és kötelezettségeket milyen módon lehet gyakorolni, illetve kell végrehajtani. Az iskola házirendje állapítja meg továbbá az iskolai, tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjét, az iskola helyiségei, berendezési tárgyai, eszközei és az iskolához tartozó területek használatának rendjét, az iskola által szervezett, a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó iskolán kívüli rendezvényeken tiltott tanulói magatartást. A házirend hatálya csak a gimnázium területére, valamint a gimnázium által szervezett gimnáziumon kívüli rendezvényekre terjedhet ki. A gimnázium házirendje nem tartalmazhat kötelező szabályokat az iskolán kívüli területre vonatkozóan. A beadványozót tájékoztattuk továbbá, hogy lehetőség van arra is, hogy az iskola diákönkormányzata javaslatot tegyen a házirend megváltoztatásáról. A közoktatási törvény 63. § (5) bekezdése alapján a diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben. Az iskola diákönkormányzata javaslatot tehet a házirend szabályainak módosítására. A 64. § (3) bekezdése értelmében a házirend elfogadásakor, illetve módosításakor az iskolaszék továbbá az iskolában működő diákönkormányzat egyetértési jogot gyakorol. A házirend a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. (K-OJOG-336/2007.)

Az oktatási szereplők jogai érvényesülésének fontos garanciája a közoktatási törvény által meghatározott eljárási rendelkezések betartása. A törvény előírásai biztosítják, hogy az eljárás során az adott ügyet a döntéshozón kívül más is megvizsgálhassa.

Egy önkormányzat arról kért tájékoztatást, hogy fegyelmi intézkedés ügyében benyújtott felülbírálati kérelem esetén a fenntartó-e az a szerv, amely másodfokú döntési jogkörrel rendelkezik. A közoktatási törvény 83. § (6) bekezdése értelmében ugyanis a felülbírálati kérelmek (amelyek kizárólag érdeksérelem orvoslására vonatkozhatnak) döntő többségét – a törvényességi kérelmekkel (amelyek pedig a jogsértések orvoslását célozzák) szemben – az iskolaszék, vagy ha ilyen az adott iskolában nem működik, a nevelőtestület tagjaiból álló három tagú bizottság vizsgálja meg. Az önkormányzatnak egy igazgatói intővel kapcsolatban kellett volna másodfokú döntést hoznia. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 83. § (4) bekezdés b) pontjában foglaltak szerint – a fent említett főszabálytól eltérően – a fenntartó képviselője a tanulói fegyelmi ügyekkel kapcsolatban benyújtott felülbírálati kérelem tekintetében jár el, és hoz másodfokú döntést, nem pedig a fegyelmező intézkedéseket érintő felülbírálati kérelmek tekintetében. Azonban az igazgatói intő fegyelmező intézkedés, tehát nem minősül fegyelmi ügynek, tekintettel arra, hogy fegyelmi ügynek a fegyelmi eljárásra vonatkozó, garanciális jellegű jogszabályi előírások szerint lefolytatott fegyelmi eljárásban tárgyalt ügyeket tekinthetjük. (K-OJOG-320/2006.)

Garanciális jellegűnek tekintjük azon rendelkezéseket is, amelyekkel a közoktatási törvény meghatározza a tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A jogszabály taxatíván tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony. Az iskola a tanulói jogviszony egyoldalú megszüntetésére öt esetben jogosult, de önkormányzati fenntartású iskolában valamennyi csak nem tanköteles tanulóval szemben alkalmazható. A törvény szerint az igazgató megszünteti a tanulói jogviszonyt fizetési hátralék miatt a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló eredménytelen felszólítása és a tanuló szociális helyzetének vizsgálata után, kivéve, ha a tanuló hátrányos helyzetű. Az iskola kérelem hiányában megszüntetheti a tanulói jogviszonyt a tankötelezettség megszűnése után abban az esetben is, ha a tanuló nem végezte el legalább a nyolcadik évfolyamot, és az iskolában nem folyik felnőttoktatás, illetve ott a tanuló nem kívánja folytatni a tanulmányait. Megszűnik a tanuló tanulói jogviszonya abban az esetben is, ha az iskola kötelező foglalkozásairól a jogszabályban meghatározott időnél igazolatlanul többet mulasztott. Megszűnik a tanulói jogviszony a kizárás az iskolából fegyelmi határozat jogerőre emelkedésének napján. Az iskola a tanítási év utolsó napján egyoldalú nyilatkozattal is megszüntetheti annak tanulónak a tanulói jogviszonyát, aki nem tanköteles, ha ugyanannak az évfolyamnak a tanulmányi követelményeit második alkalommal nem teljesítette.

Egy szülő sérelmezte, hogy gyermekének egy alapfokú művészetoktatási intézménnyel (zeneiskolával) fennálló tanulói jogviszonyát az intézmény megszüntette. Az indok az volt, hogy a tanuló nem az intézmény székhelyét képező településen lakott. Így a tanulói jogviszony oly módon került megszüntetésre, amelyre a közoktatási törvény szerint nincs lehetőség. Az intézményvezető fenntartói utasításra „átirányította” a tanulót egy másik zeneiskolába. A közoktatási törvény azonban ilyen jellegű egyoldalú intézkedésre nem ad módot. Megkerestük az intézményt fenntartó önkormányzat polgármesterét, aki nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy a város nehéz anyagi körülményei miatt a fenntartó nem tudja biztosítani a nem helyi lakosú tanulók képzésének finanszírozását. A helyzet megoldására tárgyalások kezdődtek az érintett helyi önkormányzatokkal, de megegyezés nem született. Ezért a fenntartó felkérte a zeneiskola igazgatóját, hogy a nem helyi lakosú gyermekeknek ajánlja fel, hogy valamelyik másik művészeti ágon folytassák tanulmányaikat (mert az kisebb költségvonzatú), amennyiben pedig ezt nem fogadják el, irányítsa át őket másik zeneiskolába. Az érintett tanuló esetében is ez történt. Az ügygel kapcsolatosan az alábbi jogi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény garanciális jellegű rendelkezése, hogy meghatározza a tanuló és a közoktatási intézmény közötti tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A jogszabály taxatíván tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy tanulói jogviszony kizárólag a törvényben meghatározott módokon szüntethető meg, illetve szűnhet meg. „Átirányítás” jogintézmény a közoktatási törvényben nem szerepel, ezért ilyen módon az iskola egyoldalúan nem szüntetheti meg a tanulói jogviszonyt. A fenntartó természetesen meghatározhatja azt a létszámot, amellyel az iskolát működtetni tudja, és arra is lehetőség van, hogy új tanulókat helyhiány miatt az igazgató ne vegyen fel az intézménybe. Azonban már létező tanulói jogviszony csak a törvényben meghatározott esetekben és módokon szüntethető meg, ezért megállapítottuk, hogy ez az intézkedés, valamint az intézkedés megtételére adott utasítás jogszerűtlen, ezért azzal az ajánlással fordultunk a fenntartó felé, hogy intézkedjen annak érdekében, hogy az iskola a diákkal állítsa helyre a tanulói jogviszonyt. A fenntartó az ajánlást elfogadta. (K-OJOG-163/2006.)

A kényszerrel párosuló eltanácsolás nem kínálhat jogszerű megoldást a nehezen kezelhető tanulók problémájára. Annak megállapítása viszont, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt, minden ilyen típusú ügyben komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet. (O-OJOG-467/2006., OKM-O-OJBT-24/2006.)

Egy szülő levelében sérelmezte, hogy fiát az iskolaigazgató – előzetes ígérete ellenére – nem vette át esti tagozatról nappali tagozatra. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A szülő nem írt arról, hogy a

10. évfolyam során ki, és pontosan mire hivatkozással szüntette meg a tanulói jogviszonyt („jogviszonyát az iskolával egészségügyi okokra hivatkozva megszüntették”). Ha az iskola nem tartja be a közoktatási törvény 75–76. §-ában rögzített garanciális jelentőségű rendelkezéseket, az minden esetben az oktatási jogok sérelméhez vezet. Tapasztalataink szerint gyakori jelenség, hogy rossz magaviseletű vagy nehezen kezelhető tanulók szüleinek az igazgató azt tanácsolja, hogy keressenek másik iskolát gyermekük számára. Ha a szülők elfogadják az iskola érveit, dönthetnek úgy, hogy gyermeküknek másik iskolát keresnek. Amennyiben viszont úgy határoznak, hogy e lehetőséggel nem kívánnak élni, az iskola egyoldalúan nem szüntetheti meg a diák tanulói jogviszonyát. Az oktatási jogok megsértése akkor mutatható ki, ha a döntés során a szülő szabad akarata nem érvényesülhet, hanem az iskola valamilyen módon kényszerrel alkalmaz. Ilyen esetekben a szülő és az iskola képviselőjében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező felszólítás nyomán a szülő látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Így, álláspontunk szerint, az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására ugyanis az iskolának rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedések alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására kerülhet sor. Más, jogon kívüli eszközt azonban nem szabad alkalmazni, mert azzal a tanulót azoktól a garanciáktól fosztják meg, amelyek a fenti intézkedések alkalmazásához kapcsolódnak. Annak megállapítása viszont, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt, komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet. Amennyiben a szülő és/vagy a tanuló döntése volt a tanulói jogviszony megszüntetése, és az esti tagozatra való átjelentkezés, akkor az iskola nem követett el jogsértést, és nincs olyan jogszabályban rögzített kötelezettsége – az igazgató előzetes szóbeli ígérete ellenére sem –, hogy nappali tagozatra átvegye a tanulót. Tájékoztattuk a szülőt arról is, hogy ha a jelenlegi iskola nem veszi át a tanulót nappali tagozatra, akkor másik iskolát lehet megkeresni a kéréssel, de hivatalunknak nem áll módjában speciális középiskolát javasolni. A fent kifejtett okok hiányában és egyoldalúan azonban az iskola az esti tagozaton fennálló tanulói jogviszonyt nem szüntetheti meg. (O-OJOG-387/2006.)

Az eltanácsolás problémájával minden évben találkozunk. Az ilyen jellegű igazgatói döntések háttérében gyakran az áll, hogy az iskola nem tartja elegendőnek a rendelkezésére álló pedagógiai eszközöket egy-egy nehezen kezelhető, problémás magatartású tanulóval szemben. A tanárok szerint ezek a diákok erőszakosak, nem fogadnak szót, és ezért őket hagyományos módszerekkel nem lehet fegyelmezni. Ezzel összefüggésben veszélybe kerülhetnek a többi tanuló oktatási jogai, hiszen a tanórákon a tananyag ismertetése helyett az idő nagyrészt a fegyelmezéssel telik el.

Amennyiben a gyermek fegyelmezetlen magatartásával nem tett eleget kötelezettségeinek, zavarta az órát, tanára és társai munkáját, úgy indokolt vele szemben fegyelmező eszköz alkalmazása. A közoktatási törvény 76. § (1) bekezdése úgy fogalmaz, hogy amennyiben a tanuló a kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A törvény indokolása is a fegyelmi eljárás indításának lehetőségére helyezi a hangsúlyt, amikor arra utal, hogy a vonatkozó paragrafus meghatározza a tanuló védelme érdekében azokat a szabályokat, amelyek alapján a fegyelmi eljárást le lehet folytatni, illetve a fegyelmi eljárás alapjául a kötelesség vétkes és súlyos megszegése szolgálhat. A pedagógusok akkor teljesítik a közoktatási törvényben lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességszegő gyermekekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el. A nevelő-oktató tevékenység során a tanárok szabadon mérlegelhetik, hogy milyen pedagógiai módszert választanak a tanulók ösztönzésére, fegyelmezésére, az eszközök megválasztásának és alkalmazásának azonban szigorú jogi korlátai vannak. A közoktatási törvény 76. §-a garanciális jelleggel határozza meg a fegyelmi eljárás lefolytatásának feltételeit, az eljárás menetét, illetve a lehetséges büntetéseket, és azok alkalmazásának korlátait. Felmerül a kérdés, hogy ilyen esetekben meddig terjed az igazgató felelőssége a kialakult konfliktus rendezésében és megelőzésében. A közoktatási törvény 54. § (1) bekezdése alapján a közoktatási intézmény vezetőjének feladata az intézmény szakszerű

és törvényes működésének biztosítása. A nehezen fegyelmezhető gyermekek esetében az iskola pont azzal tesz eleget a kötelezettségének, hogyha a gyermeket nem hozza kiszolgáltatott helyzetbe, a gyermekkel szemben – bármely más tanulóhoz hasonlóan – a jogszabályokban megállapított módon jár el. Ha vétkes kötelezettségzegést követ el a tanuló, akkor a közoktatási törvényben és az iskolai házirendben meghatározott módon felelősségre vonja. Ha a nehezen fegyelmezhető gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését észleli az intézményvezető vagy a pedagógus, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével nevelési tanácsadóhoz, de a szülő egyetértése nélkül nem küldheti el a gyermeket a szakvizsgálatra. Ezekben a helyzetekben tehát a jog garanciális jogintézmények biztosításával a konfliktusrendezés határait jelöli ki, de a tartalmat, a tényleges megoldást csak pedagógiai eszközökkel lehet elérni. Az intézményvezető feladata annak biztosítása, hogy az iskolában a hasonló esetek kezelése a jogszabályban meghatározottak szerint és a megfelelő színvonalú pedagógiai munka segítségével történjék.

A nem helyi önkormányzatok által fenntartott intézmények esetében a tanulói jogviszony megszüntetésére vonatkozó szabályozás a fentiekől eltérően alakul. A közoktatási törvény 81. § (1) bekezdésének d) pontja szerint ugyanis ha a nevelési-oktatási intézményt nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv tartja fenn az óvodai, iskolai, kollégiumi felvétel, továbbá az óvodai elhelyezés, a tanulói jogviszony, illetőleg a kollégiumi tagsági viszony fenntartása – írásbeli megállapodásban – fizetési kötelezettséghez köthető. Az óvodai elhelyezés, a tanulói jogviszony és a kollégiumi tagsági jogviszony megszüntetésével kapcsolatosan tehát – írásbeli megállapodásban – a törvénynek a jogviszony megszüntetésére vonatkozó előírásaitól el lehet térni.

Egy szülő arról kért tájékoztatást, jogszerű-e az, hogy tandíj-késedelem miatt az iskolát fenntartó alapítvány kuratóriumának elnöke nem akarja kiadni gyermeke bizonyítványát. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 72. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a tanuló az egyes évfolyamok, továbbá az alapképzés vizsga, az érettségi vizsga és a szakmai vizsga tanulmányi követelményeinek teljesítéséről bizonyítványt kap. A bizonyítvány közokirat. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 27/A. §-ában foglaltak szerint a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg. Tandíjkövetelését az iskola egyéb – jogszerű – úton érvényesítheti. Felhívtuk azonban a szülő figyelmét, hogy a közoktatási törvény 81. § (1) bekezdés d) pontjában foglaltak alapján a nem helyi önkormányzat vagy állami szerv által fenntartott nevelési-oktatási intézmény esetében a tanulói jogviszony fenntartása – írásbeli megállapodásban – fizetési kötelezettséghez köthető. Ezért a tanulói jogviszonyt – előzetes írásbeli megállapodás alapján – fizetési kötelezettség nem teljesítése miatt az iskola megszüntetheti. (O-OJOG-413/2006.)

A sajátos nevelési igényű tanulók jogainak érvényesülése

Hivatalunkhoz az elmúlt évben is számos beadvány érkezett a sajátos nevelési igényű tanulók jogaival összefüggésben. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a fogyatékossgal élő tanulók és szüleik rendkívül könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ezért mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el, fokozott odafigyelésre van szükség. A sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal foglalkozó szakemberek szerepe azért is rendkívül fontos, mert a fogyatékossg, illetve más fejlődési zavar megállapításától kezdve sok közoktatási kérdésben – mint a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztása vagy a magántanulóság választhatósága – megszűnik a szülő döntési önállósága.

A közoktatási törvény 2003 óta nem alkalmazza a fogyatékos gyermek, fogyatékos tanuló, valamint a más fogyatékos gyermek, tanuló kifejezést, hanem a „sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló” megnevezéssel jelöli azokat a gyermekeket, tanulókat, akiknek fejlődésük érdekében az átlagostól eltérő szolgáltatásokra van szükségük. A törvény felsorolja azokat a fogyatékosságokat és fejlődési zavarokat, amelyek alapját képezhetik a sajátos nevelési igény megállapításának. Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, illetve több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, vagy a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (például diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, mutizmus, kóros hiperkinetikus vagy kóros aktivitászavar). A fejlődési zavarok felsorolása a törvényben példálózó jellegű, tehát az ott fel nem sorolt egyéb rendellenességek feltárása esetén is megállapítható a sajátos nevelési igény.

A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése kimondja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani.

A fenti szabályozás egyértelművé teszi a szakértői bizottságok kettős szerepét. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői bizottság szakértői véleményének kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a szakértői bizottságok speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, ami a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják.

A szakértői bizottság vizsgálatának legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékoságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más kérdésben orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint például az alkalmazandó pedagógiai módszerek, mentesítés bizonyos tantárgyak, tantárgyrészek alól vagy a magántanulói jogviszony.

A szakértői bizottság közreműködése tehát nem csupán azért fontos, mert a szülő segítségére lehet a megfelelő intézmény kiválasztásában, hanem mert jogi hatással és a közoktatási törvény szerinti esetekben a szülőre, a tanulóra és az intézményekre is kötelező erővel bíró szakértői véleményt csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott szervek, az abban foglalt eljárási szabályok betartásával bocsáthatnak ki. Álláspontunk szerint a vizsgálaton való részvétel a gyermek különleges gondozáshoz való joga érvényesülésének alapvető feltétele. A szülő és a szakértői bizottság együttműködése hatékonyan segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását.

Abban a kérdésben tehát, hogy egy sajátos nevelési igényű tanuló hogyan kaphatja meg a számára legmegfelelőbb nevelést és oktatást, a szakértői bizottságnak kell állást foglalnia.

Egy beadványozó azt kérdezte, hogy egy esti iskola valószínűsíthetően diszkalkuliával küzdő tanulója hogyan részesülhetne az állapotának megfelelő oktatásban.

A beadványozót tájékoztattuk arról, hogy a közoktatási törvény rendelkezései szerint a diszlexiával küzdő tanuló sajátos nevelési igényű tanulónak minősül. A törvény 30. §-a szerint a sajátos nevelési igényű tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai,

gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön, attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Javasoltuk, hogy az érintettek minél előbb keressék meg a szakértői bizottságot, a további teendőkről és lehetőségekről ugyanis ők tudnak felvilágosítást adni. (K-OJOG-335/2006.)

A sajátos nevelési igényű tanuló csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A szülők számára természetesen rendkívül fontos, hogy sajátos nevelési igényű gyermeküknek a szóba jöhető lehetőségek közül megtalálják a legmegfelelőbb megoldást.

Egy édesanya beadványában arról érdeklődött, hogy általános iskola 4. osztályos diszgráfias és diszlexiás kislánya milyen felzárkóztatási nevelésben vehet részt, átíráthatja-e őt olyan iskolába, ahol van fejlesztőpedagógus, illetőleg, hogy 3. évfolyamra átkérheti-e gyermekét.

A szülőt tájékoztattuk arról, hogy a gyermeke sajátos nevelési igényű tanuló, akit a közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése alapján megillet az állapotának megfelelő pedagógiai ellátás. Felhívtuk figyelmét a pedagógiai szakszolgálatról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendeletre, amely alapján kislányának vizsgálatára szakértői bizottság eljárását kezdeményezheti. A szakértői bizottság véleménye szükséges ahhoz, hogy a gyermek különleges szolgáltatásokra tarthasson igényt. A bizottság véleményében javasol intézményeket, esetleg magántanulói jogviszonyt, e lehetőségek közül a szülő választhat. A szülő nem köteles aláírni a szakvéleményt, ez esetben fordulhat a gyermek lakóhelye szerint illetékes jegyzőhöz.

Második kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény 71. § (7) bekezdése szerint a tanuló részére engedélyezhető az iskola évfolyamának megismétlése abban az esetben is, ha egyébként felsőbb évfolyamra léphetne. Az engedély megadásáról a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére az iskola igazgatója dönt. A szülő kérésére az első-negyedik évfolyamon engedélyezni kell az évfolyam megismétlését. Azonban a kislány 3. osztályos bizonyítvánnyal rendelkezik, és mivel a szülői kérésre az iskolaév kezdete előtt nem került sor, nem lehet a kislányt 3. osztályba áttenni. Azonban arra lehetőség van, hogy a nevelésének megfelelő intézményben a 4. osztály lezárása után a gyermek ismételt 4. osztályos tanuló legyen. (K-OJOG-371/2006.)

Amennyiben a szakértői vélemény alapítványi fenntartású iskolát tartalmaz, úgy a szülő jogszerűen választhat egy olyan intézményt, amelynek fenntartója nem az önkormányzat vagy valamely állami szerv. Az ilyen intézmények azonban a közoktatási törvény rendelkezései szerint a tanulói jogviszony létesítését és fenntartását fizetési kötelezettséghez köthetik. A szülők ebben a helyzetben ellentmondást érzhetnek tandíjfizetési kötelezettségük és az ingyenes általános iskolai oktatáshoz való jog között.

Egy szülő azért fordult hivatalunkhoz, mert speciális nevelési igényű gyermeke alapítványi iskolába jár, és az ott megállapított tandíjának fizetéséhez nem kapott támogatást az önkormányzattól. Beadványában jelezte, hogy lakhelyén a sajátos nevelési igényű gyermekek általános iskolai oktatása megoldott, de a gyermek állapotának megfelelő középfokú képzést csak tandíjfizetés ellenében vehetik igénybe.

A közoktatási törvény rendelkezései szerint a speciális nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga van ahhoz, hogy állapotának megfelelő pedagógiai ellátásban részesüljön. Az, hogy a gyermek állapotának mi a megfelelő pedagógiai ellátás, a szakértői vizsgálat során nyer megállapítást. A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatról szóló 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet előírja, hogy a szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a tanuló csak a fogyatékos típusának megfelelő, kifejezetten e célra létrehozott nevelési-oktatási intézményben, vagy a többi gyermekkel közösen is részt vehet-e az iskolai nevelésben-oktatásban.

A szakértői véleményben szintén kötelező elemként megjelölendő kijelölt iskolát a hivatkozott jogszabály értelmében a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül a szülő választja ki. Ha a szakértői véleményben kijelölt intézményként a gyermek alapítványi fenntartású iskolája szerepel, akkor a szülő teljesen jogszerűen választott egy olyan intézményt, amelynek fenntartója nem az önkormányzat vagy valamely állami szerv.

Az ilyen intézmények azonban a közoktatási törvény rendelkezései szerint a tanulói jogviszony létesítését és fenntartását fizetési kötelezettséghez köthetik, az intézményi ellátás ellenértékét szabadon állapíthatják

meg, ugyanis a közoktatási törvény 114. §-ban felsorolt ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások, mint az általános iskolai tanórai foglalkozások, vizsgák, stb. csakis azokra az intézményekre vonatkoznak, amelyek fenntartója helyi önkormányzat vagy állami szerv. Az ilyen intézményekben bizonyos szolgáltatásokat tandíj ellenében vehet igénybe a tanuló. E szolgáltatások fejében fizetett tandíjak vonatkozásában fogalmaz úgy a törvény, hogy a fenntartónak joga van meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján az intézmény vezetője a fizetendő tandíj értékét szociális vagy tanulmányi alapon csökkentheti. Az alapítványok által fenntartott oktatási intézmények tandíjára az önkormányzat nincs befolyással, az ilyen tandíjfizetési kötelezettségek támogatására a törvény nem kötelezi az önkormányzatokat. Törvénytértést tehát nem követelt el az önkormányzat, amikor úgy határozott, hogy csak részben finanszírozza a gyermek tandíját.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70. § (1) bekezdése alapján a megyei önkormányzatok kötelessége, hogy az illetékességi területükön lakóhellyel rendelkező tanulók számára a középiskolai, szakiskolai és kollégiumi ellátást biztosítsa. A tanuló különleges gondozáshoz való jogával összhangban az önkormányzat a gyermek állapotának megfelelő intézményt köteles fenntartani. Amennyiben a szakértői és rehabilitációs bizottság számára az derül ki, hogy az önkormányzat illetékességi területén nincs az adott tanulási zavar kezelésére specializált intézmény, és a tanuló iskolai nevelése oktatása a többi tanulóval azonos iskolai osztályban ezért nem megoldható, a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet 14. § (4) bekezdése szerint köteles értesíteni erről a kerületi önkormányzat polgármesterét. Ebben az esetben a polgármester intézkedik, hogy a megfelelő nevelési oktatási intézmény, csoport, osztály a tanuló rendelkezésére álljon.

A panaszos esetében valószínű, hogy ez azért nem történt meg, mert ő maga kérte, hogy a szakértői véleményben kijelölt iskolaként az alapítványi iskola legyen feltüntetve, így a gyermek ellátatlanságának megállapítására nem került sor. Azonban amennyiben a szülő számára az alapítványi iskola tandíjának rendszeres fizetése nem vállalható terhet jelent, a közoktatási törvény 13. § (5) bekezdése alapján jogában áll a megyei közgyűlés vezetőjéhez, illetve a megyei főjegyzőhöz fordulni annak érdekében, hogy gyermeke iskoláztatása ingyenesen megoldható legyen. (K-OJOG-321/2006.)

A szakértői vizsgálat megindítását a szülő kezdeményezi. Előfordul azonban, hogy a szülő akarata ellenére az iskola küldi a gyermeket szakértői bizottsági vizsgálatra. A képzési kötelezettségekről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet hangsúlyozza, hogy a szakértői bizottság eljárása a szülő kezdeményezésére vagy egyetértésével indul. Amennyiben a közoktatási intézmény vagy a rendeletben meghatározott családvédelmi intézmény megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, behívja a szülőt, és az indok közlésével javasolja a szakértői vizsgálaton való részvételt, ezzel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményei alapján lehetséges következményekről, a szülőnek a vizsgálatról és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. Az eljárás megindulásához ilyen esetekben is a szülő jóváhagyása kell. Amennyiben a szülő a szakértői bizottság megállapításaival nem ért egyet, a szakértői javaslatot nem köteles aláírni, és kezdeményezheti annak felülvizsgálatát. Ebben az esetben az nem hajtható végre, és amíg a jogorvoslat eredményeképpen nem születik döntés, addig az azt megelőző szakértői vélemény marad érvényben. A jogorvoslati jogosultságról a szakértői bizottságok a szakvélemény kibocsátásakor tájékoztatni kötelesek a szülőket. (K-OJOG-461/2006.)

A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a közoktatási törvény 30. § (4) bekezdése, amelynek értelmében a gyermek érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. A szakértői bizottság eljárásának megindításával és lefolytatásával kapcsolatban a szülő számára további korlátot jelent a 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 18. §-a, amely szerint eljárást kezdeményezhet a családvédelmi intézmény, ha a szülő a szakértői vizsgálat szükségességével nem ért egyet, illetve maga a szakértői bizottság, ha a szülő gyermekével a szakértői vizsgálaton ismételt felhívás ellenére nem jelenik meg, a szakértői vizsgálatban nem működik közre, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal vagy annak továbbításával nem ért egyet, és a kérelmet nem írja alá.

A közoktatási törvény a kötelező tanórai foglalkozás alóli felmentések, illetve az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből való mentesítések rendszerével biztosítja az integráltan oktató sajátos nevelési igényű tanulóknak, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék. Az eltérő tanulmányi követelmények megállapítása az igazgató döntési jogosultsága. A közoktatási törvény e tárgyban az igazgató döntési jogköre szempontjából két jogintézményt hozott létre.

Az egyik ilyen lehetőség, amely nem kizárólag a sajátos nevelési igényű tanulók vonatkozásában áll fenn, a kötelező tanórai foglalkozáson való részvétel alóli felmentés. Az erre vonatkozó kérelmet a tanuló terjeszti az igazgató elé. Ebben a kérdésben az igazgató mérlegelheti, hogy a tanuló egyéni adottságai, fogyatékosága, továbbá sajátos helyzete ezt indokoltá teszi-e vagy sem. Az, akit felmentettek a kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, az igazgató által meghatározott időben és a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot tudásáról.

A másik lehetőség az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítés. Erről szintén az oktatási intézmény vezetője dönt, de az előbbiekkal ellentétben nincs mérlegelési jogköre. A közoktatási törvény úgy rendelkezik, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek számára a különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Tehát az igazgatónak a szakértői véleményben foglaltak alapján kell meghoznia döntését.

A szülők gyakran fordulnak hozzánk azzal a kérdéssel, hogy a szaktanárok, illetőleg az intézményvezető felülbírálhatják-e a szakértői véleményben foglaltakat. A szülőket a kérdéssel összefüggésben az alábbiakról tájékoztatjuk. A közoktatási törvény rendelkezései szerint a diszlexiával, diszgráfiával, illetőleg diszkalkuliával küzdő tanuló sajátos nevelési igényű tanuló minősül. A közoktatási törvény 30. §-a szerint a sajátos nevelési igényű tanuló joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön, attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Abban az esetben, ha a szakértői bizottság véleménye alapján a tanuló integráltan oktatható, a gyermek képességeinek megfelelő értékelést többféleképpen biztosítja a közoktatási törvény. A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése a speciális nevelési igényű tanulók számára lehetőséget ad arra, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye alapján az igazgató egyes tantárgyak, illetve tantárgyrészek tekintetében mentesítse az értékelés és a minősítés alól. Ahhoz azonban, hogy a gyermek ezt, a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, a szakértői bizottság véleménye nélkülözhetetlen, a felmentést ugyanis a szakvéleményben meghatározott tárgyakból, a szakvéleményben foglalt javaslatok mentén kell biztosítani. Abban az esetben tehát, ha a szakértői vélemény előírja, hogy a tanuló bizonyos tantárgyak értékelése alól felmentést élvez, az intézményvezető vagy a szaktanárok a mentesség megadása tekintetében nem rendelkeznek döntési jogosultsággal. (K-OJOG-494/2006., K-OJOG-509/2006.)

Egy szülő fordult hivatalunkhoz fia problémájával. A tanuló egy általános iskola ötödik osztályos tanulójaként végezte a 2005/2006. tanévet. Annak ellenére azonban, hogy a tanulót a 2006. február 22-én kelt szakértői és rehabilitációs bizottsági javaslat alapján az iskola igazgatójának fel kellett volna menteni német nyelv tantárgyból az értékelés alól, a tanulót elégtelen osztályzattal minősítették év végén. Ezzel összesen három tantárgyból kapott elégtelent, amely miatt elesett a két tantárgy esetén még automatikusan járó javítóvizsga letételének lehetőségétől (tekintettel arra, hogy a nevelőtestület a

javítóvizsga letételét egyébként nem engedélyezte). A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30. § (9) bekezdésében foglaltak szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót – jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – a gyakorlati képzés kivételével – az igazgató mentesíti egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. A törvény tehát nem ad mérlegelési jogot ebben az esetben az intézményvezetőnek; a szakvéleményben foglaltak alapján kell eljárnia. Álláspontunk szerint a tanulónak adott év végi elégtelen osztályzat a fentiekre tekintettel érvénytelen. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (X. 8.) MKM rendelet 21. § (8) bekezdésében foglaltak szerint ha a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. Ha az elégtelen osztályzatok száma meghaladja a kettőt, a tanuló a nevelőtestület engedélyével tehet javítóvizsgát. Tekintettel arra, hogy a tanuló német nyelv tantárgyból kapott elégtelen osztályzata jogsértő, ezért a javítóvizsga letételének lehetősége őt megilleti. (Ennek lefolytatására az az iskola jogosult, amellyel a tanuló jelenleg jogviszonyban áll.)

Fentiekre tekintettel azzal a kezdeményezéssel fordultunk az iskola igazgatója felé, hogy az érvénytelen osztályzat eredményezze téves bejegyzést a bizonyítványban az iskola javítsa ki. Kezdeményeztük továbbá, hogy a jövőben a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével kapcsolatosan a törvényben foglaltaknak megfelelően járjanak el. Az igazgató a kezdeményezést nem fogadta el, ezért ajánlással fordultunk az általános iskolát fenntartó önkormányzat felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a tanuló bizonyítványában a jogszerűtlen bejegyzés kijavításra kerüljön. A fenntartó az ajánlást elfogadta. (K-OJOGB-67/2006.)

Vizsgálati tapasztalataink és a hozzánk érkező jelzések alapján azt állapítottuk meg, hogy az érintett tanulók különleges gondozáshoz való joga sok esetben az információk hiánya miatt nem tud érvényesülni. Sem maguk a sajátos nevelési igényű tanulók, sem a velük kapcsolatos közoktatási feladatot ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal ahhoz, hogy a jogszabályokban meghatározott jogokat érvényesíteni tudják.

A felmentésekkel kapcsolatban az érintettek számára gyakran okoz gondot, hogy a kérdésben a nevelési tanácsadónak vagy a szakértői bizottságnak kell-e állást foglalnia. A jogszabályok ugyanis különböző szerepet szánnak a nevelési tanácsadónak és a szakértői bizottságnak. A beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarokkal küzdő tanulók vizsgálata a nevelési tanácsadó hatáskörébe tartozik, a sajátos nevelési igény megállapítása, illetve az ezt követő kontrollvizsgálat pedig a szakértői bizottság kompetenciája. A 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet 22. § (5) bekezdése előírja, hogy ha a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Abban a kérdésben pedig, hogy a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a közoktatási törvény 30. § (8) bekezdése alapján a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Amennyiben a szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vita merül fel – bármelyik fél megkeresésére – a szakmai szolgáltató intézmény határoz.

A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót – jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint – a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – a gyakorlati képzés kivételével – az igazgató mentesíti egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. A törvény 69. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a felmentés az igazgató hatáskörébe tartozik: Az igazgató – a gyakorlati képzés kivételével – a tanulót kérelmére – részben vagy egészben – felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokoltá teszi. Az igazgató a

tanulót kérelmére mentesítheti a készségtárgyak tanulása alól, ha azt egyéni adottsága vagy sajátos helyzete indokolttá teszi. (K-OJOGB-406/2006.)

A nevelési tanácsadó egy tanuló mentesítését ajánlotta szakvéleményében több tantárgy osztályozása alól. Az iskola igazgatója azonban a mentesítést nem adta meg, mert nem értett egyet a szakvéleményben foglaltakkal. Az oktatási jogok biztosa rövid úton tett szóbeli kezdeményezésében rámutatott, hogy azon esetekben, amikor a nevelési tanácsadó hatásköre megállapítható, az iskola igazgatója a szakvéleményben leírtakhoz kötve van, azt felül nem bírálhatja. Az igazgató a kezdeményezést elfogadta. (K-OJOG-294/2006.)

Előfordul, hogy az intézmény nehezen fogadja el a tényt, hogy a tanuló a felmentéssel érintett tantárgyakból egyáltalán nem szerez félévi, illetőleg év végi osztályzatot, és érdemjegyek hiányában is igényszik értékelni a tanulót.

Beadványában egy szülő aziránt érdeklődött, hogy pontosan milyen jogok illetik meg sajátos nevelési igényű gyermekét az értékelés alóli felmentés tekintetében. A szakértői bizottság a gyermek számára több tárgyból javasolta az értékelés alóli felmentést, az iskola szerint azonban osztályozó vizsgát kell tennie annak érdekében, hogy osztályzatait megállapítsák azokból a tantárgyakból, amelyek esetében teljesítményét a tanév során nem értékelték.

A szülőt a következőkről tájékoztattuk. A közoktatási törvény rendelkezései szerint a diszlexiával, diszgráfiával és diszkalkuliával küzdő tanuló sajátos nevelési igényű tanulónak minősül. A közoktatási törvény 30. §-a szerint a sajátos nevelési igényű tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön, attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Abban az esetben, ha a szakértői bizottság véleménye alapján a gyermek integráltan oktatható, a képességeinek megfelelő értékelést többféleképpen biztosítja a közoktatási törvény. A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése a speciális nevelési igényű tanulók számára lehetőséget ad arra, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye alapján az igazgató egyes tantárgyak, illetve tantárgyrészek tekintetében mentesítse az értékelés és a minősítés alól. Ahhoz azonban, hogy a gyermek ezt, a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, a szakértői bizottság véleménye nélkülözhetetlen, a felmentést ugyanis a szakvéleményben meghatározott tárgyakból, a szakvéleményben foglalt javaslatok mentén kell biztosítani.

A rendelkezésünkre bocsátott dokumentumok alapján a szakértői bizottság a tanuló számára magyar nyelvtan, helyesírás, matematika és idegen nyelv értékelése alól javasolt felmentést. Ez azt jelenti, hogy nemcsak érdemjegy nem adható a számára a tanév során a fenti tárgyakból, hanem félévkor, illetőleg év végén osztályzatot sem kell ezekből kapnia. A szakvélemény alapján tehát nem lehet a gyermek felsőbb évfolyamra lépését olyan vizsgához, felméréshez kötni, amely az említett tantárgyak esetén méri a tanuló teljesítményét. (K-OJOG-196/2006.)

A továbbtanulás szempontjából rendkívül fontos, hogy a tanulók a mentesítést érettségi tárgyakból is kérhetik. Amennyiben azt megkapta a tanuló, az érettségi jelentkezéskor a vizsga egyes részei alól való mentesítést külön kell kérni.

Egy édesanya a következő problémával kapcsolatban kérte segítségünket. Gyermeke sajátos nevelési igény miatt érettségi tantárgyakból is mentességet kapott. A szülő nem volt tisztában azzal, hogy ilyen esetben mely tárgyakból tud majd gyermeke érettségi vizsgát tenni.

Az édesanyát tájékoztattuk, hogy amennyiben a tanuló középiskolai tanulmányai alatt a tanulási képességeket vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye szerint valamely tantárgyból értékelés és minősítés alól mentesült, úgy az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 6. § (7) bekezdése alapján a választott vizsgatantárgyból tesz érettségi vizsgát. Amennyiben tehát a diák felvételt nyert az intézménybe, és középiskolai tanulmányai során élhetett a jogszabályok által előírt felmentési lehetőséggel, ezt számára az érettségi vizsgán is biztosítani kell. (K-OJOG-578/2006.)

FELSŐOKTATÁS

A 2006. évben a felsőoktatás területéről hozzánk érkezett panaszokat három nagy csoportba osztottuk. Az első csoportba az érettségivel és felvétellel kapcsolatos ügyek kerültek, a második csoportot a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének gyakorlatát taglaló ügyek alkotják, míg a harmadik csoportba a tanulmányok finanszírozásának kérdéseit érintő ügyek tartoznak.

ÉRETTSÉGI – FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE

Ebben az évben az érettségit és a felvételit érintő ügyeket egy fejezetben tárgyaljuk. Mert bár az érettségire az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet mellett vonatkoznak a közoktatási törvény szabályai is, a felvételire pedig a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól szóló 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet² mellett a felsőoktatási törvény rendelkezései, a kettő együtt egy folyamatos és elválaszthatatlan egészet alkot.

Előkérdésként merül fel, hogy egyáltalán mely tárgyakból jogosult egy jelölt érettségi vizsgára jelentkezni.

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 12. § (1) bekezdése értelmében érettségi vizsga abból a tantárgyból tehető, amelynek a helyi tantervben meghatározott követelményeit az érettségi vizsgára jelentkező teljesítette, tudását osztályzattal értékelték, és ezt bizonyítvánnyal igazolni tudja. Ennek megfelelően, ha a beadványozó megbukott azokból a tárgyakból, amelyekből érettségizni szeretne, akkor ezekből a tárgyakból nem érettségizhet, mivel a bukás azt jelenti, hogy e tárgyakból a tanulmányi követelményeket nem teljesítette. Más tárgyakból viszont tehet érettségi vizsgát, és bizonyítványt e vizsgáiról valóban csak akkor fog kapni, ha majd a többi vizsgáját is letette. (K-OJOG-385/2006.)

Mindig problémát jelent, hogy melyek a vizsga kötelező tárgyai. Erre nézve a jogszabály keretszabályokat tartalmaz, ám felsorol bizonyos tárgyakat, amelyekből kötelező vizsgázni.

Egy tanuló levelében arról kért tájékoztatást, hogy érettségi bizonyítványa megszerzéséhez köteles-e idegen nyelvből érettségi vizsgát tenni. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 9. § (4)-(5) bekezdésében foglaltak szerint az érettségi vizsgát minden esetben a vizsga időpontjában érvényes vizsgakövetelmények szerint kell letenni. Az érettségi vizsgán a tanuló kötelező és választható tantárgyakból ad számot tudásáról. A jelenleg hatályos szabályozás szerint kötelező tantárgyak a következők: magyar nyelv és irodalom, történelem, emellett a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevők számára anyanyelv és irodalom, továbbá – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – matematika, valamint – a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevők kivételével – idegen nyelv. Fentiekből következik, hogy ahhoz, hogy jelenleg érettségi bizonyítványt kapjon, a vizsgázónak idegen nyelvből is érettségi vizsgát kell tennie. (K-OJOGB-293/2006.)

² Itt jegyezzük meg, hogy a beszámoló készítésekor már új jogszabály lépett a 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet helyébe. A 2007-es rendes felvételi eljárásra már a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendeletet kell alkalmazni. A 2006-os év ügyeiben azonban értelemszerűen még a régi szabályokat alkalmaztuk.

Még a 2006-os évben is előfordultak kérdések a nyelvi érettségi nyelvvizsgával való kiváltásával kapcsolatban, pedig ebben az évben ilyen lehetőség már nem létezett.

Legutoljára 2005-ben lehetett az idegen nyelvi érettségi vizsgák teljesítését nyelvvizsga bizonyítvány bemutatásával helyettesíteni. A felsőoktatási felvételi eljárás során a jelentkezési feltételként meghatározott emelt szintű idegen nyelvi érettségi vizsga teljesítését nem helyettesíti azonban az így kiadott érettségi bizonyítvány. (OKM-O-OJBT-167/2006.)

Az érettségi vizsga során elszenvedett eljárási jellegű jogsérelmek orvoslásának útjáról az érettségi rendelet gondoskodik.

Egy szülő elektronikus levelében fia érettségi vizsgájának körülményeit sérelmezte, valamint azt, hogy az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont nem tett intézkedéseket. Tájékoztatottuk, hogy az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 59. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a vizsgázó, a kiskorú vizsgázó szülője a vizsgabizottság döntése ellen a közoktatásról szóló törvény 84. §-ának (5) bekezdésében szabályozott törvényességi kérelmet nyújthat be az országos vizsgaközpontnak címezve. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 83. § (8) bekezdésében foglaltak szerint a törvényességi kérelem tárgyában hozott döntésnek, intézkedésnek vagy intézkedés elmulasztásának bírósági felülvizsgálatát lehet kérni a közléstől számított harminc napon belül jogszabálysértésre hivatkozással. (K-OJOG-446/2006.)

Egy tanuló elektronikus levelében sérelmezte, hogy az informatika tantárgy érettségi vizsgáján egy feladat megoldása azért volt lehetetlen, mert az iskolában megfelelő program nem állt rendelkezésre. Tájékoztatottuk, hogy a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 21. § (2) bekezdésében foglaltak szerint az íróeszközökről és a segédeszközökről a vizsgázók gondoskodnak. A részletes vizsgakövetelmény és vizsgaleírás határozza meg, hogy melyek azok az eszközök, amelyekről az iskolának kell gondoskodnia. A vizsgabizottság intézkedésének elmulasztása ellen a szülő, illetve a tanuló jogszabálysértésre hivatkozással törvényességi kérelmet nyújthat be, majd annak eredménytelensége esetén bírósági felülvizsgálatot kérhet. (K-OJOG-456/2006.)

Speciális jogorvoslati lehetőség áll rendelkezésre az írásbeli vizsgák után, ez az ún. észrevétel jogintézménye.

Egy tanuló elektronikus levelében arról kért tájékoztatást, hogy kinek van joga érettségi írásbeli vizsga javítását felülbírálni. Tájékoztatottuk, hogy az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 27. § (3)-(4) bekezdésében foglaltak szerint ha az írásbeli vizsgakérdésekre adott megoldás szaktanári értékelésére a vizsgázó észrevételt nyújtott be, az igazgató gondoskodik arról, hogy az előzetes értekezleten helyettes szaktanár álljon rendelkezésre az észrevételben foglaltak elbírálására. Az észrevétel elbírálásában nem vehet részt az a szaktanár, aki a megoldást értékelte. Az észrevétel kivizsgálásával kapcsolatosan részletes jegyzőkönyvet kell felvenni, és a döntést indokolással ellátott határozatba kell foglalni. A vizsgabizottság elnöke kezdeményezi a szaktanár által javasolt értékelés módosítását, ha javítatlan hibát, téves javítást talált, vagy a szaktanár eltért a javítási útmutatótól. (K-OJOG-454/2006.)

Az eredmény meghatározása az érettségi rendelet alapján, országosan egységesen történik. Az elégséges szinthez a jogszabály speciális követelményeket határoz meg azon tárgyak esetében, amelyek több vizsgarészből állnak.

Egy szülő levelében sérelmezte, hogy gyermeke nem kapta meg az elégséges osztályzatot az emelt szintű magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgán pusztán azért, mert a vizsga írásbeli részén nem érte el a 10 %-ot, pedig összességében teljesítménye meghaladta az elégséges szintet. Tájékoztatottuk, hogy az érettségi rendelet 40. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a vizsgázó teljesítményét a pontszámok százalékban és osztályzatban történő kifejezésével minősíteni kell. Ha a vizsgatárgy vizsgája több vizsgarészből áll, a vizsgázónak minden vizsgarészből legalább tíz százalékot kell teljesítenie ahhoz, hogy a vizsgatárgyból a teljesített százalékok alapján legalább elégséges osztályzatot kaphasson. Több vizsgarész esetén az egyes vizsgarészeken elérhető pontszámot az adott vizsgatárgy részletes vizsgakövetelménye határozza meg. Tájékoztatottuk továbbá, hogy a közoktatási törvény 84. § (5) bekezdésében foglaltak szerint az érettségi

vizsga vizsgabizottságának döntése, intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása ellen a szülő, illetve a tanuló a Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont – a döntést követő három munkanapon belül – jogszabálysértésre hivatkozással törvényességi kérelmet nyújthat be. A törvény 83. § (8) bekezdésében foglaltak szerint a törvényességi kérelem tárgyában hozott döntésnek, intézkedésnek vagy intézkedés elmulasztásának bírósági felülvizsgálatát lehet kérni, a közléstől számított harminc napon belül, jogszabálysértésre hivatkozással. (OKM-O-OJBT-168/2006.)

Az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen való jó eredmény kiválthatja az érettségi vizsgát, és a felsőoktatási felvételi eljárásban is többletpontokat eredményezhet. Ezért merülhet fel problémaként, hogy ki rendelkezik a versenyeken való indulás jogával.

A két tanítási nyelvű közoktatási intézmények tanulóinak OKTV-részvételének kérdésével kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulókat.

A probléma két részre bontható. Az első, hogy az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen milyen feltételekkel lehet részt venni, és ha valaki nem vehet részt, az önmagában jogsértő-e. A második, hogy a versenyeredménnyel milyen előnyök szerezhetők a felsőoktatási felvételi eljárásban, és ez nem okoz-e esélyegyenlőséget a felvételizők között.

Az első kérdésre viszonylag egyszerű válasz adható. Az OKTV-n való részvétel nem alanyi jog. A versenyt kiíró szerv dönti el a pontos feltételeket, ha egyáltalán nem írja ki a versenyt, tanulói jog akkor sem sérülne. A versenykiírásnak megfelelő pályázók részt vehetnek, aki azonban a kiírásnak nem felel meg, nem szenved jogsérelmet, ugyanis a közoktatásban részt vevő tanulók jogai között a jogszabályok nem nevesítenek semmi olyat, ami alapján kötelező lenne részvételüket biztosítani.

A második kérdés esetében kiindulópontul az szolgál, hogy a két tanítási nyelvű oktatásban részt vevő tanulók nyilvánvaló előnyben vannak a normál képzésben részt vevő társaikhoz képest, ezért azonos kategóriában nem indíthatók az OKTV-n. Nem kielégítő megoldás ugyanakkor az sem, ha külön kategóriában indul minden két tanítási nyelvű diák, egyes nyelvekből ugyanis nincs az országban annyi két tanítási nyelvű iskola, amely megfelelő mezőnyt tudna biztosítani a versenynek, így éppen az lenne a visszás, hogy kevés versenyző között lehet elérni olyan eredményt, amely túlzott előnyt eredményez a felvételi eljárás során.

Másrészt, a két tanítási nyelvű oktatásban részt vevő tanulók más kedvezményekben részesülnek, amelyek kiemelik őket a normál oktatásban részt vevő társaik közül. Így például automatikusan nyelvvizsgát szerezhetnek érettségijükkel, sokkal alaposabb nyelvi tudást sajátíthatnak el, mint más. Az előnyök és a hátrányok így kiegyenlítik egymást.

Az Oktatási Minisztérium felsőoktatási területének tájékoztatása szerint a probléma a jövőben fel sem vetődhet. A többciklusú képzési rendszerben ugyanis nem lesznek olyan felsőoktatási szakok, amelyek kevés számú hallgatót vesznek fel, márpedig ezek azok a szakok, ahol a felvételi versenyben hátrányt jelent az, ha valaki nem rendelkezik OKTV eredménnyel. A bachelor alapszakok 2006-tól tömegszakok, jóval több hallgatóval, mint aki OKTV-n szerzett pluszponttal rendelkezik, így az a felvételiző, aki nem vett részt az OKTV-n, de jó egyéb eredményei vannak, biztosan bekerülhet. (K-OJOG-155/2006.)

Az OKTV lebonyolításáért az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont a felelős. A versenyt az oktatási és kulturális miniszter versenykiírása alapján bonyolítja le.

Egy pedagógus azt sérelmezte, hogy sem neki, sem versenyző tanítványának nem engedtek betekintést a szervezők a versenydolgozat javításába. Többször fordult kérelemmel az OKÉV-hez írásban és szóban egyaránt, ám azt a választ kapta, hogy az OKTV-n erre nincsen mód, csak május végén – amikor már a fellebbezésre szabott határidő lejár – tesznek közzé egy általános értékelést az interneten.

A beadványozó pedagógus kérelmére eljárást nem indíhattunk, mivel a működésünket szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 6. § (2) bekezdés a) pontja ezt kizárta (a beadványozó nem érintett, érintettként csak a tanuló fordulhatott volna hozzánk). Ugyanakkor a probléma figyelemreméltó, a fentiekben leírtak ugyanis oktatási jogsérelem lehetőségét vetették fel.

Az OKTV jelenleg alig bír jogszabályi háttérrel. A közoktatási törvény 95. § (1) bekezdés n) pontja szerint az oktatási és kulturális miniszter közoktatás-fejlesztéssel kapcsolatos feladata az országos tanulmányi verseny meghirdetése, támogatása, a versenyszabályzat közzététele. A miniszter a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben teszi közzé minden évben, hogy melyek az általa meghirdetett versenyek. A szabályokat tartalmazó versenykiírást pedig a tárcalapban teszi közzé. A versenykiírás a valódi forrás a lebonyolításhoz, ez a kiírás azonban a fentiekből következően akár minden évben más is lehet, hiszen a minisztert nem köti semmi megalkotásakor. Sőt, amennyiben a miniszter úgy dönt, nem is

kell kiírnia egyetlen tárgyból sem versenyt, hiszen erre semmi nem kötelezi, és a tanulóknak sincs semmiféle joga ahhoz, hogy versenyezzenek, vagyis, hogy legyen olyan verseny, amin indulhatnak. Maga a versenykiírás a lehető legszűkebb, csak a legszükségesebb adatokat tartalmazza, az eljárás garanciális szabályairól nem ejt szót, így a dolgozatokba való betekintés kérdéséről sem.

Mivel a közoktatási jogszabályokban nincsenek szabályozva a tanulmányi versenyek, tanulói jog nem sérülhet velük kapcsolatban. A versenyeken elért helyezések azonban bizonyos kedvezményeket biztosíthat a versenyzőknek. Így az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 41. § (5) bekezdése alapján a tanulmányi verseny döntősei a jogszabály erejénél fogva teljesítették emelt vagy középszinten az adott tárgyból az érettségi vizsgát, és jeles osztályzatot valamint 100 %-os minősítést kapnak. A felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól szóló 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet 6. § (11) bekezdése értelmében pedig a felvételi eljárásban juthatnak többletponthoz azok, akik OKTV-n megfelelő helyezést értek el. Így a versenyeredmény befolyásolhatja a felsőoktatási felvételi eljárás eredményét is. Ebben a tekintetben tehát sérülhetnek a felvételizők oktatási jogai, ha a tanulmányi versenyek nem megfelelő módon kerülnek lebonyolításra.

Az írásbeli dolgozatokba való betekintés lehetősége az egyik legelemibb követelmény minden említett érettségi, felvételi eljárás esetén. Nem igényel magyarázatot, hogy enélkül az írásban történő vizsgáztatás önkényessé, kontroll nélkülivé válhat, ráadásul a jogorvoslathoz fűződő jog sem gyakorolható érdemben, hiszen a jogorvoslati kérelemnek éppen az lehet az alapja, amit a vizsgázó (versenyző, felvételiző) a javításban sérelmesnek tart.

A felsőoktatási intézményekben történő felvételi eljárás során a már említett 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet többféle kedvezményt, többletpontot alkalmaz. Így többletpontot lehet kapni a nyelvvizsgáért, fel kell venni azokat, akik az olimpiai játékokon előkelő helyezést értek el, illetve többletpontok adhatók versenyeredményekért, ide tartozik az OKTV-eredményhez fűződő kedvezmény. Összevetve ezeket belátható, hogy a nyelvvizsga megszerzése során a jogorvoslati jog gyakorlásának lehetősége fontos eleme az eljárásnak, ezt az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és a nyelvvizsga-bizonyítványokról szóló 71/1998. (IV. 8.) Korm. rendelet biztosítja. Az olimpiai játékokon is többféle módon ellenőrizhető – és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által ellenőrzött is – a verseny tisztasága. Az OKTV-n azonban veszélybe kerül az ellenőrizhetőség, illetve a végső soron alkotmányi alapokra visszavezethető jogorvoslathoz való jog érvényesülése.

Összefoglalóan elmondható, hogy az OKTV-re vonatkozó garanciális szabályok hiánya oktatási jogsérelemhez vezethet. A probléma kezelése jogalkotás útján képzelhető el. A legnagyobb (és a fentebb említett érettségi és felvételi kedvezményeket biztosító) tanulmányi versenyekre vonatkozó eljárási szabályokat – ideértve a jogorvoslatot is – célszerű lenne jogszabályban, miniszteri rendeletben szabályozni. Ez a megoldás az állandóság irányába is komoly lépést jelenthetne.

A fentiekre tekintettel azzal a jogalkotási javaslattal fordultunk az oktatási és kulturális miniszterhez, hogy jogalkotás útján szüntesse meg az OKTV-vel kapcsolatos oktatási jogsérelemet. (K-OJOG-395/2006.)

A tanulmányi versenyen való helyezés felvételi többletpontot jelenthet. Nem mindegy ugyanakkor, hogy a felvételiző mely tárgyból rendelkezik versenyeredménnyel.

A felvételi rendelet 6. § (11) bekezdése értelmében a felsőoktatási intézmények szakiránynak megfelelő jelentkezés esetén azoknak a jelentkezőknek, akik a versenykiírásnak megfelelően az oktatási miniszter által ajánlott Országos Középiskolai Tanulmányi és Országos Szakmai Tanulmányi Versenyeken emelt szintű érettségi eredménynek megfelelő helyezést értek el, a (8) bekezdésben meghatározott maximális többletpontot biztosítják. Ebben az esetben a felvételi összpontszámot ennek figyelembevételével kell meghatározni. A (8) bekezdésben a 24 pont szerepel.

Ennek megfelelően a felsőoktatási intézmény akkor ad a versenyeredményért többletpontot, ha a verseny tárgya azonos a felvételi tárggyal az adott intézményben, vagyis az e tárgyból tett érettségi vizsgával lehet a szakra jelentkezni, és ez alapján számolták a felvételiző szerzett pontjait. (OKM-O-OJBT-28/2006.)

Nem lehet elégszer hangsúlyozni a Felsőoktatási felvételi tájékoztató című kiadvány jelentőségét. A Tájékoztató (és kiegészítése) tartalmazza a jelentkezők számára fontos valamennyi információt. Előfordult, hogy a felvételire készülő diák nem tanulmányozta elég alaposan a Tájékoztatót, ezért jutott felvételijével kapcsolatban téves következtetésekre.

A beadványozó azért fordult hivatalunkhoz, mert leánya számára a 2006-os Felsőoktatási felvételi tájékoztató alapján kiválasztottak egy intézményt és szakot, később, már a 2007-es jelentkezésre készülve azonban azzal szembesültek, hogy az illető szakon más a felvételi követelmény, mint azt ők a Tájékoztató

alapján gondolták. A beadványozó lánya érettségi vizsgát tett földrajzból, és most nem tudta azt felhasználni.

A beadványozó által hivatkozott NYME-GFK földmérő szakjánál a 2006-os Tájékoztatóban a földrajz alkalmassági vizsgaként szerepel (462. oldal). Ez abból látszik, hogy zárójelben „Alk” felirat olvasható mögötte. A földrajz alkalmassági vizsga ráadásul nem az egyetlen követelmény, hanem mellette tantárgyi vizsgát is kell tenni. Ez pedig abból derül ki, hogy a földrajzzal „és” kapcsolatban van a többi felsorolt vizsgatárgy. A Tájékoztató helyes értelmezése alapján tehát nem is lehetett volna arra a következtetésre jutni, hogy földrajzból érettségi vizsgát kellene tenni.

Mindezek mellett a Tájékoztató kiegészítésére is sor került 2006 januárjában. A kiegészítés lehetőségét a jogszabályok tartalmazzák, és maga a Tájékoztató is felhívja a figyelmet arra a 24. oldalon, hogy végleges döntést csak a kiegészítés ismeretében hozzanak a felvételizők. A kiegészítés megjelent napilapokban, és felkerült az Oktatási Minisztérium, valamint az Országos Felsőoktatási Információs Központ honlapjára is. A kiegészítésben pedig az szerepel, hogy alkalmassági vizsga nincs a nevezett szakon, így a földrajz alkalmassági vizsga törlésre került.

Mindezek alapján jogszérelmet nem állapítottunk meg. (K-OJOGB-467/2006.)

A közoktatásban a sajátos nevelési igényű tanulók által igénybe vett kedvezmények általában a felsőoktatási felvételi eljárásban is megilletik a jelentkezőt. E könnyítések azonban a jogszabályban szigorúan körülhatároltak, nem jelentik azt, hogy a jelentkező a felvételi eljárás céljával össze nem egyeztethető kedvezményekre is jogosult lenne.

A beadványozó arról érdeklődött, hogy német nyelv felvételi tárgy helyett nem számítható-e be a földrajz vizsga, amelyet pedig a német nyelvi érettségi helyett tett le a beadványozó lánya a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30. § (9) bekezdése alapján.

E kérdésre a válasz egyértelműen nem. A beadványozó lánya a kötelező érettségi tárgyat (idegen nyelv) váltotta ki a földrajz vizsgával, és ezzel azt a kötelezettségét teljesítette módosított formában, amelyeket a közoktatási jogszabályok rónak rá. Így kaphatott érvényesen érettségi bizonyítványt és a vele járó középfokú végzettséget. A felsőoktatási intézményekbe történő felvételi azonban ettől különbözik, a felvételihez a meghatározott felvételi tárgyakból kell teljesíteni vizsgát, és itt mentesítésnek sincs helye. (K-OJOGB-467/2006.)

Speciális elbírálás alá esik az a jelentkező, aki nem magyar rendszerű érettségi vizsgával rendelkezik. Természetesen érettségije jogosítja felsőoktatási intézménybe való jelentkezésre, ám a felvételi pontjainak meghatározásában a felsőoktatási intézmény nagy szabadsággal bír.

Egy tanuló levelében arról kért tájékoztatást, hogy külföldön megszerzett érettségi eredménye hogyan számítható be a magyar felvételi eljárásban. Tájékoztattuk a következőkről. A külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény 4. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a külföldi bizonyítványok és oklevelek által tanúsított végzettségi szint elismerése, ha az oktatási intézményben történő továbbtanulás céljából történik, azon oktatási intézmény hatáskörébe tartozik, amelyben a kérelmező tanulmányait folytatni szándékozik. Fentiekre tekintettel tájékoztattuk arról, hogy a pontszámítás a főiskola hatáskörébe tartozik. (K-OJOGB-2/2006.)

Ugyancsak különleges eset, ha valaki úgy akar felvételizni, hogy a felsőoktatási intézménnyel már létező hallgatói jogviszonya van. Az ügyben szereplő hallgató azért szeretett volna újra felvételizni, mert költségtérítéses képzését államilag finanszírozottra akarta cserélni.

A beadványozó aziránt érdeklődött, hogy az egyetemen, ahol első éves hallgató, folytathatja-e tanulmányait a második évfolyamon, ha újra felvételizik. Tájékoztattuk, hogy felsőfokú tanulmányait egy új felvételi eljárás keretében nem folytathatja ott, ahol abbahagyta, mert a képzési időnek van egy törvényi minimuma. Lehetősége van azonban arra, hogy a már lezárt tantárgyait elfogadtassa. A kreditátvitel módjáról az intézményben adnak tájékoztatást. (K-OJOGB-445/2006.)

Ugyan a tantárgyi felvételi vizsgák beolvadtak az érettségi vizsgába, alkalmassági és gyakorlati vizsgát ma is tarthatnak a felsőoktatási intézmények. Szinte minden évben

felmerül, hogy a felsőoktatási intézmények nem követnek-e el jogsértést, ha ugyanarra a napra adják meg felvételi vizsgájuk időpontját. A válasz egyértelműen nem.

Felhívtuk a beadványozók figyelmét arra, hogy a felsőoktatási jogszabályok nem tiltják azt, hogy az intézmények ugyanazon napra hirdessék meg felvételi vizsgaidőpontjaikat. Pótfelvételi időpontjának megadására pedig nem kötelezhetőek. Egyébként a felvételi tájékoztatóból a felvételi időpontok megismerhetőek. (OKM-O-OJBT-13/2006., OKM-O-OJBT-85/2006.)

A 2006-os évben a nyelvvizsgákért viszonylag magas, összesen 24 többletpontot kaptak a jelentkezők.

Beadványozónk arról érdeklődött, hogy felvételijével kapcsolatban a nyelvvizsgákra adható többletpontok számítása hogyan alakul. Mivel hivatalunk hatásköre nem terjed ki konkrét felvételi pontszámok számítására, csak az arra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket állt módunkban ismertetni. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól szóló 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet 6. §-ának (5) bekezdése értelmében a felsőoktatási intézmény legfeljebb két államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsgáért nyelvvizsgánként – középfokú C típusú nyelvvizsga esetén – 7 pontot, illetve – a felsőfokú C típusú nyelvvizsga esetén – 10 pontot ad. A (8) bekezdés pedig kimondja, hogy a többletpontok összege legfeljebb 24 pont lehet. (K-OJOGB-409/2006.)

TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK

A tanulmányi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban elmondható, hogy mind a felsőoktatási intézményekre, mind pedig a hallgatókra nézve elsősorban a felsőoktatási törvény rendelkezései az irányadóak. De némelyik ügyben kiemelkedő jelentőséggel bírnak az egyes szakok képesítési követelményeiről szóló kormányrendeletek. Ezek mellett sokszor az intézmények szabályzatai nyújtanak segítséget az ügyek kezelésekor.

Az idei évben több magyar nemzetiségű, nem magyar állampolgár fordult hivatalunkhoz és érdeklődött arról, hogy milyen feltételek mellett végezhet felsőfokú tanulmányokat Magyarországon. A kérdést az tette különösen aktuálissá, hogy Románia 2007. január 1-jén belépett az Európai Unióba. Ezért amikor a hallgatókat az igénybe vehető ösztöndíj-lehetőségekről tájékoztattuk, felhívtuk a figyelmüket arra is, hogy Románia uniós tagsága változást idéz elő a magyarországi tanulmányok szempontjából.

Beadványozónk arról érdeklődött, hogy nem magyar állampolgár lévén tanulhat-e a magyar felsőoktatási rendszerben államilag támogatott képzésben, illetve milyen támogatási formák léteznek. Tájékoztattuk, hogy a határon túli magyarok a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvényben (kedvezménytörvényben) foglalt feltételek szerint jogosultak részt venni az államilag támogatott képzésben. Nem államilag finanszírozott képzésben részt vevő hallgatók magyarországi tartózkodásukkal és tanulmányaikkal kapcsolatos költségeik részben vagy egészben történő megtérítését, külön jogszabály szerint, pályázat útján igényelhetik. A határon túli magyarok számára adományozható ösztöndíjat az oktatási és kulturális miniszter írja ki minden évben. A kétoldalú megállapodás, illetve törvény alapján államilag elismert felsőoktatási intézményben tanulmányokat folytató nem magyar állampolgárságú hallgató részére az oktatási és kulturális miniszter miniszteri ösztöndíjat adományoz, a Magyarországon költségtérítéses képzésben részt vevő nem magyar állampolgárságú hallgató részére pedig tanévenként ösztöndíjat adományozhat. A beadványozó figyelmét felhívtuk arra is, hogy a felsőoktatási hallgatók juttatásairól szóló 175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet erről szóló rendelkezései azonban még nincsenek megtöltve tartalommal. (K-OJOGB-408/2006.)

Egy másik beadványozónk azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy Románia 2007. január 1-jei Európai Unióhoz való csatlakozásával a Magyarországon felsőfokú tanulmányokat folytató hallgató automatikusan átkerül-e államilag támogatott képzésre. Tájékoztatuk, hogy ez a felsőoktatási törvényben írt jogosultság a felvételizés lehetőségét foglalja magába, nem pedig az államilag támogatott képzésben való automatikus részvételt. Egy már megkezdett képzési formáról egy másik képzési formára történő átjelentkezésre a törvény csak szűk körben ad lehetőséget. (K-OJOGB-413/2006.)

A panaszok jelentős hányadát a nyelvvizsgákkal kapcsolatos problémák és kérdések tették ki. A nyelvvizsga léte vagy nem léte több szálon is köthető a tanulmányi ügyekhez. Már a felvételinél jelentőséggel bír többletpont formájában, de a későbbi tanulmányok során is fontos tényező. Ezen a téren a megfelelő tájékoztatás hiánya okozza a legtöbb problémát. Számos panasz azzal kapcsolatban érkezett hozzánk, hogy a hallgatók más nyelvvizsga követelményekkel találták szemben magukat tanulmányaik befejezésekor, mint megkezdésekor. Az információáramlás hibája mellett gondot jelent az ezzel kapcsolatos – gyakran módosított – jogszabályok ismeretének hiánya.

Különösen fontos ez a kérdés azoknál a hallgatóknál, akiket a törvény erejénél fogva mentesség illet meg, mint például a 40. életévüket betöltött hallgatókat. A korábbi felsőoktatási törvény kimondta, hogy amennyiben a képesítési követelmények általános nyelvvizsgát írnak elő, a követelmény teljesítése alól mentesülnek azok az egyetemi és főiskolai szintű képzésre felvett hallgatók, akik tanulmányaik – első évfolyamon történő – megkezdésének évében legalább a 40. életévüket betöltik. Egy későbbi módosítás kiterjesztette ezt a rendelkezést azokra a hallgatókra is, akik alapképzésben, a szakirányú továbbképzésben folytatott, illetve a 2003/2004. tanévben első évfolyamon megkezdett tanulmányaik során a szak képesítési követelményeiben meghatározott képzési idő alatt betöltik a 40. életévüket. Valamint azokra a jelöltekre, akik az intézményi szabályzatban foglaltak szerint időpont megállapításával engedélyt kaptak a nyelvvizsga követelményeinek záróvizsga-időszakot követő teljesítésére, és ezen időpontig betöltik 40. életévüket. Ezek a szabályok hatályukat veszítették, és a jelenleg hatályos felsőoktatási törvény értelmében ha az oklevél, illetve bizonyítvány megszerzésének az előfeltétele az általános nyelvvizsga megléte, a követelmény teljesítése alól mentesülnek azok a hallgatók, akik tanulmányaiknak első évfolyamon történő megkezdésének évében legalább a 40. életévüket betöltik. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy e kedvezmény kizárólag az általános nyelvvizsgát előíró jogszabályi rendelkezések esetén érvényesíthető, amennyiben a képesítési követelmények szakmai nyelvvizsgát követelnek meg, a hallgató semmilyen kedvezményt nem kaphat életkora alapján.

Minderről több hozzánk fordulónak adtunk tájékoztatást. (K-OJOG-1/2006., K-OJOG-28/2006., K-OJOG-150/2006., K-OJOG-197/2006., K-OJOG-217/2006., K-OJOG-247/2006., K-OJOGB-188/2006.)

Mivel ma már a legtöbb szakon legalább egy nyelvvizsga megléte elengedhetetlen feltétele a diploma megszerzésének, ezért nem csak a mentesség szempontjából fontos a nyelvvizsgákkal kapcsolatos követelményrendszer ismerete. A beadványozókat több esetben tájékoztattuk arról, hogy az alapképzési szakok képesítési követelményeiről szóló külön jogszabályokat – ha eltérően nem rendelkeznek – a felsőoktatási alapképzési szakok képesítési követelményeinek kreditrendszerű képzéshez illeszkedő kiegészítéséről szóló 77/2002. (IV. 13.) Korm. rendelettel összhangban kell alkalmazni. Még pedig úgy, hogy ahol a szakcsoport sajátos képesítési követelményeiben meghatározott idegennyelvi követelmények a hallgató számára kedvezőbbek a fenti rendelet vonatkozó rendelkezéseinél, ott azok alkalmazandók. Az esetek jelentős részében ugyan megállapítottuk a tájékoztatás hiányosságát vagy nem megfelelő voltát, de megírtuk a panaszosoknak, hogy az intézmények

nem tekinthetnek el a nyelvvizsga megszerzésétől, ha annak meglétét a fenti jogszabályok valamelyike megköveteli.

Hivatalunkhoz érkezett levelében egy felsőoktatási intézmény hallgatói önkormányzatának elnöke a nemzetközi tanulmányok szakon tanulmányaikat már 2006. szeptember 1-je előtt megkezdett hallgatók nyelvi követelményeivel kapcsolatban tett fel kérdést.

Az egyetemi szintű nemzetközi tanulmányok alapképzési szak képesítési követelményeiről szóló 124/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet 5.3.1. b) pontja a záróvizsgára bocsátás feltételeként a következőt határozza meg: angol és egy további idegen nyelvből felsőfokú C típusú, államilag elismert nyelvvizsga, amelyek közül legalább az egyik szakmai anyaggal (nemzetközi kapcsolatok szaknyelv) bővített, vagy egy idegen nyelvből általános felsőfokú C típusú és két további idegen nyelvből szakmai anyaggal bővített (nemzetközi kapcsolatok szaknyelv) középfokú államilag elismert nyelvvizsga, amelyek közül az egyik az angol nyelv.

A felsőoktatási alapképzési szakok képesítési követelményeinek kreditrendszerű képzéshez illeszkedő kiegészítéséről szóló 77/2002. (IV. 13.) Korm. rendelet 16. számú melléklete a közgazdasági szakcsoportba sorolja a nemzetközi tanulmányok szakot, kifejezetten említve a 124/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletet. A közgazdasági szakcsoportról szóló 7. számú melléklet 9.2. pontja értelmében pedig a nyelvi követelmény: egyetemi szintű szakokon két élő idegen nyelvből legalább középfokú C típusú államilag elismert szaknyelvi, vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga, melyek helyett az egyik felsőfokú államilag elismert vagy azzal egyenértékű általános nyelvvizsga is lehet.

A 77/2002. (IV. 13.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdése szerint az alapképzési szakok képesítési követelményeiről szóló külön jogszabályokat – ha eltérően nem rendelkeznek – e rendelettel összhangban kell alkalmazni. Ahol a szakcsoport sajátos képesítési követelményeinek 9. pontjában meghatározott idegennyelvi követelmények a hallgató számára kedvezőbbek a 16. számú mellékletben felsorolt alapképzési szakok képesítési követelményeit tartalmazó jogszabályok idegennyelvi követelményekre vonatkozó rendelkezéseinél, ott azok alkalmazandók. Ebből következően a második rendeletben említett nyelvi követelmények érvényesek a nemzetközi kapcsolatok szakra is.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. (új) törvény hatályba lépésével a korábbi képesítési követelmények hatályukat veszítették. A törvény 158. § (2) bekezdése azonban kimondja, hogy azok a hallgatók, akik a felsőoktatásban a tanulmányaikat 2006. szeptember 1-je előtt kezdték meg, azt a felsőoktatási intézmények által elfogadott tantervi követelmények alapján a korábbi képesítési követelmények szerint fejezhetik be, és az 1993. évi felsőoktatásról szóló törvény rendelkezései alapján főiskolai szintű végzettséget tanúsító, illetve egyetemi szintű végzettséget tanúsító oklevelet szereznek. Ennek megfelelően a magasabb évfolyamokba járó hallgatókra a régi – a fenti bekezdésekben idézett – követelmények vonatkoznak. Ezen nem változtat az a tény sem, hogy az új törvény szerint indított képzések esetén a nemzetközi tanulmányok alapszak már a társadalomtudományi szakcsoportba tartozik.

Mindezek alapján álláspontunk szerint a hallgatóknak a 77/2002. (IV. 13.) Korm. rendelet 7. számú mellékletében foglalt követelményeknek kell megfelelni. (K-OJOGB-180/2006.)

A nyelvvizsga kérdése a fogyatékossgal élő hallgatókat is érinti. A fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételekről szóló 29/2002. (V. 17.) OM rendelet alapján 2006. szeptember 10-ig tudunk felvilágosítást adni. Az OM rendelet szabályai a 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-20. §-ába épültek be.

A beadványozó a nyelvvelsajátítási nehézségekkel küzdő főiskolai hallgatók nyelvvizsga-kötelezettségére vonatkozó jogi szabályozás felől érdeklődött.

Tájékoztattuk, hogy az ilyen nehézségekkel küzdő felsőoktatási hallgatók tanulmányaival kapcsolatban a fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételekről szóló 29/2002. (V. 17.) OM rendelet tartalmaz irányadó rendelkezéseket. Az OM rendelet 10. § b) pontja alapján a diszlexiás – diszgráfiás hallgató, ha fogyatékossga miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek teljesítésére, részleges felmentést kaphat a „B” típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól. A felmentés engedélyezésére vonatkozó szabályokat az OM rendelet alapján a felsőoktatási intézménynek a fogyatékos hallgatók esélyegyenlőségének biztosítását elősegítő intézményi szabályzatban kell rendeznie.

A fentiek értelmében javasoltuk, hogy a beadványozó a főiskolán érdeklődjön azokról a szabályokról, amelyek alapján az intézmény a hallássérült hallgatók esetében a nyelvvizsga-kötelezettség alóli felmentéséről dönt.

Tájékoztattuk továbbá, hogy a rendelet melléklete meghatározza a fogyatékossg megállapításának feltételeit. Eszerint a fogyatékossg megállapítását, annak mértékét, illetve végleges vagy időszakos voltát

igazoló szakvélemény kiadására, amennyiben a jelentkező fogyatékosága már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel tanulmányi és érettségi vizsga során kedvezményben részesült, a fogyatékoság típusa szerint illetékes Országos Beszédvizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vagy a területileg illetékes Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság jogosult. Amennyiben a fogyatékoság később keletkezett, beszéd- és más fogyatékos hallgatók esetében annak megállapítására igazságügyi szakértő jogosult. (K-OJOG-2/2006.)

Több beadvány érkezett hozzánk a nyelvvizsgadíjak visszatérítésével kapcsolatban. Ezekben az esetekben elmondtuk, hogy erre a célra korábban az Oktatási Minisztérium meghatározott összegeket bocsátott a felsőoktatási intézmények rendelkezésére, ám ezt eseti jelleggel tette, anélkül, hogy bármely nyelvvizsgázónak ezzel alanyi jogot biztosított volna a térítésre, ráadásul az utóbbi években már nem is került ilyen intézkedésre sor. (O-OJOG-488/2006., O-OJOG-519/2006., O-OJOG-525/2006., OKM-O-OJBT-30/2006., K-OJOGB-442/2006.)

A tájékoztatás hiányára vezethetők vissza azok az esetek, amelyekben a tantárgyi követelmények év közbeni megváltoztatása miatt fordultak hivatalunkhoz. Ezekben az ügyekben felhívtuk a hallgatók figyelmét az intézményi szabályzatok alaposabb áttanulmányozásának, az egyetemeket, főiskolákat pedig a hallgatók eredményesebb tájékoztatásának szükségességére.

A panaszos sérelmezte, hogy egy oktatója a félév során változtatta meg a tantárgyi követelményeket, ez az eljárás pedig jelentősen megnehezítette a tanulmányait. A félév elején megadottak alapján a megszerezhető jegy az alábbiak szerint alakult:

„20% házi feladat

30% első zárthelyi

50% második zárthelyi”

A panaszos szerint a félév alatt két házi feladatot írtak, de egyikre sem kaptak osztályzatot vagy értékelést. Emellett az oktató az első zárthelyi során – külön indokolás nélkül – megemelte az elégséges jegy megszerzésének feltételeit, azaz a hallgatók a korábbi 30% helyett 40%-os teljesítménnyel felelhetek meg a vizsgán.

A panaszos a fentiekben túl kifogásolta, hogy 2005. december 12-i vizsgája során az oktató nem értékelte a második kérdést, majd amikor erre rákérdezett, azt a választ kapta, hogy akkor is újra vizsgáznia kell, ha az amúgy helyes válaszára megkapja a 10 pontot, és így teljesíti a vizsgakövetelményeket. Ezt a döntését az oktató a panaszos első vizsgáján történekkal indokolta, amikor is a hallgató – önmaga által is elismerten – puskázott. A panaszos álláspontja szerint, mivel a puskázást a korábbiakban az oktató a kérdéses vizsga érvénytelenítésével (és 0 pontra való értékelésével) szankcionálta, az már nem lehet kihatással a vizsga eredményére. A panaszos beadványában több alkalommal is hangsúlyozta, hogy az oktató önkényes vizsgáztatási eljárása, valamint az oktatás színvonala miatt gyakorlatilag lehetetlenné válik, hogy további tantárgyakat vegyen fel, és így tanulmányait folytathassa.

Az ügyben megkerestük az intézmény rektorát, aki arról tájékoztatott, hogy a panaszos a panaszban megjelölt tárgyat megelőző tárgyhoz szükséges feltételeket valóban a beadványban leírtak szerint teljesíthette, mivel a tárgy félévközi jeggyel zárult. Ugyanakkor a második tárgy teljesítésének feltétele a vizsga letétele volt, ezért a hallgatóknak a vizsgaidőszakban kellett írásbeli és szükség esetén szóbeli vizsgán igazolni a félév anyagból szerzett tudásukat, és így lehetett vizsgajegyhez jutni. A vizsgára bocsátás feltétele a két házi feladat legalább 40 %-os színvonalú megoldása és a két zárthelyin szerzhető pontok 40 %-ának megszerzése volt. A két zárthelyi pontozására a félév elején még 30 és 50 pont volt meghirdetve, ám ez a zárthelyi dolgozat megírás időpontjának későbbre tolódása miatt időközben megváltozott. A rektor tájékoztatása szerint a hallgatók kérésére került sor a dolgozat megírására a 6. helyett a 8. héten, ezért a számon kért tananyag is meghosszabbodott, és a megszerezhető pontok száma 30-ról 40-re növekedett, így a vizsgára bocsátás feltétele a 90%-ot jelentő 36 pont megszerzése lett.

A hallgatók a követelményekben bekövetkezett változásokról az előadáson szerezhettek tudomást. Ahogy a válaszlevélben hangsúlyozásra került, a panaszos több alkalommal nem jelent meg az órákon, ezért nem volt megállapítható, hogy jelen volt-e a változásokkal kapcsolatos megegyezés megbeszélésekor. Az álláspontban leírtak pontosításaként az intézmény arról tájékoztatott, hogy az oktató egymást követő előadások alkalmával többször felhívta a hallgatók figyelmét a zárthelyi dolgozattal kapcsolatos megváltozott követelményrendszerre. Az intézmény szerint egyéb jellegű tájékoztatás (például az oktató honlapján vagy tanszéki hirdetőfalán megjelenő közlemény formájában) a hallgatók felé nem történt.

A felsőoktatási intézmény jelezte, hogy a panaszos az első zárthelyin puskázott, ezért a félév végi pótzárthelyin kellett tudásáról számot adnia és megszereznie a jogot a vizsgán való részvételre. Ezt a döntést a panaszos több intézményi fórum (a Kar Dékáni Tanácsa, valamint az oktatási dékánhelyettes) előtt több alkalommal megfellebbezte, míg végül a Dékáni Tanács ismételt döntése alapján határozatában a panaszban érintett tantárgy újbóli felvételére kötelezte.

A panaszban felvetett problémák időpontja alapján a kérdések megítélésében a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény rendelkezései irányadók. A panasszal kapcsolatban tett fellebbezés ezen jogszabály 34. § (4) bekezdésének megfelelően kerültek elbírálásra. Eszerint a hallgatónak joga van – a tanulmányi követelmények teljesítésére vonatkozó értékelés kivételével – a felsőoktatási intézmény döntése, intézkedése vagy mulasztása ellen a hallgatói jogviszonyára vonatkozó rendelkezések megsértésére hivatkozással felülbírálati kérelemmel élni az intézményi szabályzatban meghatározott eljárás keretében. A panaszos ügyében mindezek alapján a Kar Dékáni Tanácsa megfelelő eljárás során hozta meg határozatait, így megállapítható, hogy eljárási jogsérelem nem történt.

A fentiek értelmében a panasz tekintetében kizárólag azok a tartalmi kérdések vizsgálhatók, amelyek esetében oktatási jogsérelem merülhet fel. Az első zárthelyi dolgozat alatt történt puskázás tényét mind a felsőoktatási intézmény, mind pedig a panaszos elismerte. A puskázás következményeivel kapcsolatban a felsőoktatási törvény nem ír elő külön rendelkezéseket. Általánosságban mondja ki a 32. § (2) bekezdés c) pontjában, hogy az oktatók jogosultak a hallgatók tanulmányi munkájának és teljesítményének értékelésére, illetve az 51. § (3) bekezdésében, hogy a felsőoktatási intézmény szabályzatának része a hallgatók tanulmányi és vizsgaszabályzata. Ennek alapján tehát, amennyiben a puskázásra vonatkozóan ilyen jellegű előírások születtek, az egyetem intézményi szabályzatának, vagy egyéb tanulmányi előírások, tanszéki, egyes tantárgyakra és vizsgákra vonatkozó követelmények keretei között róhatta ki a hallgató magatartásáért járó büntetést. A panaszost új zárthelyi dolgozat megírására kötelező döntését a Dékáni Tanács is helybenhagyta. Mindezek alapján megállapítható, hogy a puskázást követő szankciók kérdésében oktatási jogsérelem nem történt.

A panasz tárgyát képezi továbbá a zárthelyi dolgozat követelményrendszerének megváltoztatása is. A számon kért tananyag mennyiségének növekedése értelemszerűen vonta maga után az elégséges jegy megszerzéséhez szükséges pontszám emelkedését is. Ugyanakkor álláspontunk szerint, az egyes tárgyakra vonatkozó tanulmányi és vizsgaelőírások összeállításakor minden esetben biztosítani kell a hallgatók számára a pontos és egyértelmű tájékoztatást, mivel – bár a „rég” felsőoktatási törvény erre vonatkozóan külön kötelezettséget nem tartalmazott – a hallgatók kizárólag e megfelelő tájékoztatás birtokában élhetnek jogaikkal és teljesíthetik kötelezettségeiket. Szintén hangsúlyozandó, hogy a 2006. március 1-jén hatályba lépett a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (új felsőoktatási törvény) 46. § (3) bekezdése szerint a hallgató joga, hogy tehetségétől, képességétől, érdeklődésétől függően segítséget kapjon a tanulmányaihoz, a pályakezdéshez, és e körben különösen, hogy teljes körű és tárgyilagos tájékoztatást nyújtsanak részére. A rendelkezésre álló információk alapján megállapítható, hogy az oktató több alkalommal szóban, az előadások alkalmával tájékoztatta az érintett hallgatókat a követelményváltozásról. Ezáltal alkalmat adott a hallgatóknak az új pontszámok megismerésére, ezért e tekintetben jogsérelem nem merül fel. Mindazonáltal az ilyen jellegű problémák elkerülése érdekében javasoltuk, hogy a jövőben tegyék lehetővé, hogy a félév során történő követelményváltozásokról a hallgatók írásos úton (például hirdetőtáblán, internetes honlapon, elektronikus tanulmányi rendszeren vagy e-mailes úton) is értesülhessenek.

Mivel a fentiek alapján a panasszal kapcsolatban oktatási jogi jogsérelem nem volt megállapítható, az ügyet lezártuk. (K-OJOG-204/2006.)

A felsőoktatásról szóló törvény módosítását követően sem változtak az államvizsgákra vonatkozó szabályok a tekintetben, hogy a záróvizsga letehető mind a hallgatói jogviszony keretében, mind a hallgatói jogviszony megszűnése után.

A beadványozó arra a kérdésre kért választ, hogy lehetséges van-e a felsőoktatási intézménynek az államvizsgák rendjének utólagos („menetközbeni”) megváltoztatására.

A korábban hatályban lévő felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 95. § (1) bekezdése alapján a hallgató tanulmányait az egyetemi és a főiskolai szintű alapképzésben, valamint a szakirányú továbbképzésben záróvizsgával, a felsőfokú szakképzésben szakmai vizsgával fejezi be. Ha a hallgató a hallgatói jogviszony megszűnéséig záróvizsgáját nem teljesíti, azt hallgatói jogviszonya megszűnését követően bármikor leteheti a záróvizsga letele idején hatályos képesítési követelményeknek a záróvizsgára vonatkozó rendelkezései alapján.

A jelenleg hatályban lévő felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 60. § (2) bekezdése alapján a hallgató tanulmányait az alap- és mesterképzésben, a szakirányú továbbképzésben záróvizsgával fejezi be.

A záróvizsga az oklevél megszerzéséhez szükséges ismeretek, készségek és képességek ellenőrzése és értékelése, amelynek során a hallgatónak arról is tanúságot kell tennie, hogy a tanult ismereteket alkalmazni tudja. A záróvizsga a tantervben meghatározottak szerint több részből – szakdolgozat vagy diplomamunka megvédéséből, továbbá szóbeli, írásbeli, gyakorlati vizsgarészekből – állhat. A záróvizsga a végbizonyítvány megszerzését követő vizsgaidőszakban a hallgatói jogviszony keretében, majd a hallgatói jogviszony megszűnése után, határidő nélkül, bármelyik vizsgaidőszakban, az érvényes képzési követelmények szerint lehetőséges. A tanulmányi és vizsgaszabályzat a záróvizsga letételét a végbizonyítvány kiállításától számított hetedik év eltelte után feltételhez kötheti. A felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata határozza meg a záróvizsgára jelentkezés módját, a záróvizsga megszervezésének és lebonyolításának rendjét, eredményének kiszámítási módját. Záróvizsgát a felsőoktatási intézmények közösen is szervezhetnek.

A fentiek alapján megállapítható, hogy mind a régi, mind pedig az új felsőoktatási törvény egységes szemléletben rendezi az államvizsga rendjének kérdését. A záróvizsgák letételének nincsen törvényi határideje, ugyanakkor az abszolutórium és a záróvizsga közötti időtartamra nézve a jogszabályok nem tartalmaznak a szabályzatok megváltoztatására irányuló tilalmat. Mindezek alapján a felsőoktatási intézmény eljárása a vizsgaszabályzat, illetve a követelmények megváltoztatása tekintetében nem minősül jogszabályellenesnek.

Ugyanakkor az új felsőoktatási törvény 46. § (1) bekezdés c) pontja szerint a hallgató joga, hogy tájékoztatást kapjon a személyét és tanulmányait érintő kérdésekről. Joga továbbá, hogy a felsőoktatási intézményben biztonságban, egészséges környezetben folytathassa tanulmányait, továbbá tehetségétől, képességétől, érdeklődésétől függően segítséget kapjon a tanulmányaihoz, a pályakezdéshez, e körben különösen, hogy teljes körű és tárgyilagos tájékoztatást nyújtsanak részére. (K-OJOG-408/2006.)

A felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata határozza meg a záróvizsgára jelentkezés módját, a záróvizsga megszervezésének és lebonyolításának rendjét, eredményének kiszámítási módját, csakúgy mint a diploma minősítésének módját.

A beadványozó arról érdeklődött, hogy mennyi időn belül kell záróvizsgát tennie az abszolutórium megszerzése után. Tájékoztatjuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 60. § (4) bekezdése alapján a záróvizsgára bocsátás feltétele a végbizonyítvány (abszolutórium) megszerzése. Végbizonyítványt a felsőoktatási intézmény annak a hallgatónak állít ki, aki a tantervben előírt tanulmányi és vizsgakövetelményeket és az előírt szakmai gyakorlatot – a nyelvvizsga letétele, a szakdolgozat, diplomamunka elkészítése kivételével – teljesítette, és az előírt krediteket megszerezte. A záróvizsga a végbizonyítvány megszerzését követő vizsgaidőszakban a hallgatói jogviszony keretében, majd a hallgatói jogviszony megszűnése után, határidő nélkül, bármelyik vizsgaidőszakban, az érvényes képzési követelmények szerint lehetőséges. A tanulmányi és vizsgaszabályzat a záróvizsga letételét a végbizonyítvány kiállításától számított hetedik év eltelte után feltételhez kötheti. E rendelkezés 2006. március 1-jén lép hatályba.

A fentiek értelmében tehát a felsőoktatási törvény lehetőséget biztosít a záróvizsga letételére, de az abszolutórium megszerzése után hét év elteltével a felsőoktatási intézmény ezt külön követelményekhez kötheti. (K-OJOG-75/2006.)

A diploma minősítése az intézmény helyi szabályzatában rögzített számítási mód alapján történik. (K-OJOGB-196/2006.)

A felsőoktatási törvény a hallgató jogai között sorolja fel annak lehetőségét, hogy átvételét kérje másik felsőoktatási intézménybe. Az átvétel legjelentősebb mozzanata a tantárgyak elismertetése a fogadó intézményben, azaz a kreditátvitel. Ezekben az esetekben is felhívtuk a hallgatók figyelmét arra, hogy az intézmények belső szabályzata irányadó az átvétel menetére és szabályaira nézve, ezért annak alapos áttanulmányozása nagyban megkönnyíti a zökkenőmentes átvételt.

A beadványozó arról érdeklődött, hogy vonatkozik-e külön szabályozás, illetve időbeli korlátozás a tantárgyak elismerésére.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 40. § (1) bekezdésének b) pontja szerint a hallgató kérheti átvételét másik felsőoktatási intézménybe, az átvétel feltételeit pedig a fogadó felsőoktatási intézmény határozza meg. A teljesített tárgyakkal kapcsolatban a felsőoktatási törvény 58. § (1) bekezdése kimondja, hogy a felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok során a tanulmányi követelmények

teljesítését az egyes tantárgyakhoz, tantervi egységekhez rendelt tanulmányi pontokban (a továbbiakban: kredit) kell kifejezni. A hallgatónak az adott képzésben történő előrehaladását a megszerzett kreditek összege fejezi ki. Egy adott ismeretanyag elsajátításáért egy alkalommal adható kredit. A kredittel elismert tanulmányi teljesítményt – ha annak előfeltétele fennáll – bármelyik felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok során el kell ismerni, függetlenül attól, hogy milyen felsőoktatási intézményben, milyen képzési szinten folytatott tanulmányok során szerezték azt. Az elismerés – tantárgyi program alapján – kizárólag a kredit megállapításának alapjául szolgáló ismeretek összevetésével történik. El kell ismerni a kreditet, ha az összevetett ismeretek legalább hetvenöt százalékban megegyeznek. Az ismeretanyag összevetését a felsőoktatási intézmény e célra létrehozott bizottsága, a kreditátviteli bizottság végzi. A törvény szerint a kreditátvitel végrehajtásával kapcsolatos kérdéseket a tanulmányi és vizsgaszabályzatban kell szabályozni.

A felsőoktatási tanulmányi pontrendszer (kreditrendszer) bevezetéséről és az intézményi kreditrendszerek egységes nyilvántartásáról szóló 200/2000. (XI. 29.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése szerint a más intézményben (karon) teljesített helyettesítő tantárgy annyi kredittel ismerhető el a hallgató számára, ahány kreditet a szak tantervében a helyettesített tantárgy(ak)hoz rendeltek, a megszerzett érdemjegy azonban a tantárgyak elismerésekor nem módosítható. A kreditátviteli bizottság döntése ellen az intézmény rektoránál lehet fellebbezni.

Ezen rendelkezések szerint tehát megállapítható, hogy a felsőoktatási törvény nem állapít meg a kreditekkel kapcsolatban időbeli korlátokat, azaz a kreditek maguk nem évülnek el. Ugyanakkor a kreditátvitel részletes eljárási szabályai, amelyeket a felsőoktatási intézmények saját szabályzataikban állapítanak meg, előírhatnak eljárási határidőket az érintett hallgatók számára. (K-OJOG-181/2006.)

A hallgatói jogviszony megszűnésének eseteit a felsőoktatási törvény a 76. §-ban szabályozza. Különösen fontos kérdés ez a hallgató szempontjából abban az esetben, ha azt a felsőoktatási intézmény egyoldalú nyilatkozattal szünteti meg.

Egyik ügyünkben a kizárással kapcsolatban adtunk tájékoztatást. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 76. §-ának (2) bekezdés *a*) pontja értelmében ugyanis a felsőoktatási intézmény egyoldalú nyilatkozattal is megszüntetheti annak a hallgatónak a hallgatói jogviszonyát, aki a tanulmányi- és vizsgaszabályzatban, illetve a tantervben rögzített, a tanulmányokban való előrehaladással kapcsolatos kötelezettségeit nem teljesíti. (K-OJOG-477/2006.)

Többször adtunk tájékoztatást a hallgatók jogorvoslathoz való jogáról. A hivatal eljárásának ismertetése során felhívtuk a hozzánk fordulókat a figyelmükre arra, hogy az Oktatási Jogok Biztosának Hivatala akkor tud eljárni ügyükben, ha a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítették. Ez azt jelenti, hogy a felsőoktatási törvény 73. §-ában leírt jogorvoslati kérelemmel kell fordulni az intézmény vezetőjéhez. Az intézmény a kérelmet a helyi szabályzatban meghatározott eljárási rendben elbírálja. Elutasító válasz, illetve érdemi válasz hiányában kérhető az eljárásunk.

A beadványozó méltányossági kérelmét, hogy utólag beiratkozhat az adott félévére, a dékán elutasította. Tájékoztattuk a jogorvoslathoz való jogról és a jogorvoslati eljárásról, különös tekintettel a bizonyítási teherre. Mivel az eljárásban nem tudott eleget tenni bizonyítási kötelezettségének, ezért megállapítottuk, hogy a dékán jogszerűen utasította el a kérelmét. (OKM-O-OJBT-36/2006.)

A pótvizsga kérdése érinti mind a vizsgaügyek, mind a – következő fejezetet alkotó – finanszírozás témakörét. Többen érdeklődtek arról, hogy a pótvizsgáért mikor kell díjat fizetni. A beadványozókat a felsőoktatási törvény hatályos rendelkezéseiről tájékoztattuk, és felhívtuk figyelmüket arra, hogy a pótvizsga mint lehetőség, mást jelent az államilag finanszírozott, és mást a költségtérítéses képzésben részt vevő hallgatók számára. Elmondtuk, hogy a törvényi rendelkezéseken kívül az intézmények térítési és juttatási szabályzata az irányadó.

Beadványozónk aziránt érdeklődött, hogy az első pótvizsga valóban ingyenes-e. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 125. §-ának (1) bekezdés *a*) pontja értelmében az államilag támogatott képzés keretében a hallgató a sikertelen beszámolókat, illetve vizsgákat egy

alkalommal ingyenesen ismételheti meg. Ugyanezen § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata az ugyanabból a tantárgyból tett harmadik és további vizsgát fizetési kötelezettséghez kötheti. Más szabályozás vonatkozik azonban a költségtérítéses képzésre. A felsőoktatási törvény 126. § (1) bekezdése alapján a hallgatónak költségtérítést kell fizetnie a fent említett szolgáltatásért. A költségtérítés és a térítési díj megállapításának és módosításának rendjét az intézmény térítési és juttatási szabályzatában kell meghatározni. (K-OJOGB-528/2006.)

A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK

Ebben az évben is számos kérdés, illetve panasz érkezett hozzánk, amely a tanulmányok finanszírozásával kapcsolatos. Minden évben kiemeljük az alapvető fogalmak tisztázásának jelentőségét. A felsőoktatási törvény értelmében az államilag támogatott képzés költségeinek többségét az állami költségvetés, a költségtérítéses képzés költségeit a hallgató viseli. Emellett új szabály, hogy az államilag támogatott alap- és mesterképzésben tanulmányokat folytató hallgató képzési hozzájárulás fizetésére köteles. A törvény rendelkezése szerint az alapképzésben vagy egységes, osztatlan képzésben a harmadik félévtől kezdődően, mesterképzésben a teljes tanulmányi idő alatt fizetni kell a képzési hozzájárulást. A költségtérítésen és a képzési hozzájáruláson túl a hallgatók egyes szolgáltatásokért térítési díjat fizetnek. A törvény szerint a költségtérítés és a térítési díj megállapításának és módosításának rendjét a térítési és juttatási szabályzatban kell meghatározni.

A bevezetőben említett rendelkezések általános érvényűek, de vannak azok alól kivételek. Számos esetben adtunk tájékoztatást GYES-en, illetve GYED-en lévő hallgatóknak, mivel az ő helyzetükben jelentős változás állt be az év végére. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 39. §-ának (7) bekezdés *b*) pontja kimondja, hogy a Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a gyermekük gondozása céljából fizetés nélküli szabadságon lévők, terhességi-gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban vagy gyermekgondozási díjban részesülők részére. A Kormány ezt az előnyben részesítést korábban az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26.) Korm. rendeletben biztosította. Ezt a rendeletet a felsőoktatási hallgatók juttatásairól szóló 175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet 2006. szeptember 1-jével hatályon kívül helyezte. Átmeneti rendelkezései között – 33. § (1) bekezdés *a*) pont – azonban kimondja, hogy a 2006. december 1-je előtt hallgatói jogviszonyt létesítő költségtérítéses képzésben részt vevő, az adott félév (oktatási időszak) első napján terhességi-gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban vagy gyermekgondozási díjban részesülő hallgató esetében költségtérítés fizetési kötelezettség nem állapítható meg.

GYED-en lévő kismamákat arról tájékoztattunk, hogy az állam a hallgatók képzésének költségvetési támogatását a nem állami fenntartású intézmények esetén csak az arról szóló megállapodás alapján rendezi. (K-OJOG-20/2006., K-OJOG-73/2006., K-OJOG-87/2006., K-OJOG-224/2006., K-OJOGB-182/2006.)

A beadványozót a kismamának járó költségtérítés-mentességről tájékoztattuk. Az ügy érdekessége, hogy esetükben a férj kapja a GYED-et, márpedig a kedvezményt az veheti igénybe, aki a segélyben/támogatásban részesül. Ezért ő lenne jogosult a mentességre, nem pedig a panaszos kismama. (OKM-O-OJBT-98/2006.)

Előnyben részesítést biztosíthat a kormány a hátrányos helyzetű hallgatóknak a felsőoktatási törvény egyik végrehajtási rendelete (79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-21. §) alapján. Az ő helyzetüket számos egyéb lehetőség segíti, amelyekről szintén tájékoztattuk a hallgatókat.

Egy beadványozót a hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait elősegítő program részleteiről tájékoztattuk. Felvilágosítást adtunk a 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet felvétellel kapcsolatos rendelkezéseiről. (K-OJOG-174/2006., OKM-O-OJBT-75/2006.)

A beadványozót a hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait elősegítő program részleteiről tájékoztattuk. Felvilágosítást adtunk a 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet felvétellel kapcsolatos rendelkezéseiről, illetve a különböző támogatási formákról (diákhitel, szociális támogatás, lakhatási támogatás, Bursa Hungarica, Esélyt a Tanulásra Közalapítvány, átmeneti segély). (OKM-O-OJBT-94/2006., OKM-O-OJBT-99/2006.)

A felsőoktatási törvény kimondja, hogy a felsőoktatási intézményben folyó képzés lehet államilag támogatott vagy költségtérítéses képzés. A leendő hallgatóknak kell átgondolniuk, hogy milyen típusú képzésre jelentkeznek, és vállalniuk annak feltételeit.

Egyik beadványozónk azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy van-e olyan jogszabály, amely arra kötelezi a felsőoktatási intézményeket, hogy minden szakon biztosítsanak államilag támogatott képzést. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 53. §-ának rendelkezései értelmében megállapítottuk, hogy nincs olyan jogszabály, amely arra kötelezné a felsőoktatási intézményeket, hogy bármilyen szakot bármilyen formában indítsanak. Ezek a jogosultságok ugyanis a felsőoktatási intézmények autonómiájának körébe tartoznak. (K-OJOGB-393/2006.)

A hivatal 2005-ben több ízben folytatott le eljárást felsőoktatási intézményekkel szemben, amelyben megállapítást nyert, hogy az egyes intézmények jogtalanul szedtek különböző díjakat hallgatóiktól. E vizsgálatainkról a 2006-os évben is számos érdeklődőt tájékoztattunk.

A beadványozók érdeklődtek a Kodolányi János Főiskola (K-OJOG-159/2006., K-OJOG-203/2006., K-OJOG-207/2006., OKM-O-OJBT-63/2006.), a Budapesti Gazdasági Főiskola (K-OJOG-30/2006., K-OJOG-194/2006., K-OJOG-421/2006.), illetve a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája (K-OJOG-353/2006.) díjszedési gyakorlatát vizsgáló eljárásainkról.

Sokak számára jelent megterhelést a költségtérítési díj befizetése. A felsőoktatási törvény biztosítja a részletfizetést, illetve a díj mérséklésének lehetőségét.

Amennyiben valaki költségtérítésessé válik, az intézménytől kérheti a költségtérítés elengedését, mérséklését, esetleg részletfizetési kedvezményt. Ezeket azonban az intézmény nem köteles megadni. Az erre irányuló eljárás részleteit az intézménynél célszerű megérdeklődni, esetleg az intézmény juttatásokra és hallgatói fizetési kötelezettségére vonatkozó szabályzatában érdemes utánanézni. (K-OJOGB-252/2006.)

Egy egyetemi hallgató azzal a kéréssel fordult hozzánk, hogy méltányossági alapon mentesítsük a tandíjfizetési kötelezettsége alól. Ügyében az Oktatási és Kulturális Minisztérium Felsőoktatási Főosztályával konzultáltunk. Tőlük megtudtuk, hogy a jogalkotó szándéka – mint ahogy az a kormányrendeletből is látható – nem irányul arra, hogy azt a szakot, amelyre ő jár (második) közismereti tanári szakként a költségtérítés-fizetési kötelezettség alól kivegye. Egy későbbi konzultáció során azonban kiderült, hogy a kormányrendelet vonatkozó rendelkezése a panaszos szempontjából kedvezően fog módosulni a közeljövőben. (K-OJOGB-420/2006.)

A költségtérítési díj fizetésére vonatkozó szabályokat a jogszabályokon kívül, az intézmények belső szabályzatai és a hallgatókkal kötött szerződések tartalmazzák.

A beadványozó a felsőfokú tanulmányaiért fizetendő költségtérítés és az intézmény által biztosított ellenszolgáltatások aránytalanságával kapcsolatos panaszával fordult hozzánk.

Az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26.) Korm. rendelet 19. § (1) bekezdése értelmében az államilag nem finanszírozott képzésben részt vevő hallgatók költségtérítést fizetnek. A költségtérítés mértékét a felsőoktatási intézmény a szervezeti és működési szabályzatában állapítja meg, és rendelkezik az e képzés során biztosított esetleges intézményi támogatásokról, a költségtérítés fizetése alóli mentességről és a fizetendő egyéb díjakról, térítésekről. Az egyes hallgatók számára a költségtérítést egy tanévre kell megállapítani, egy tanév pedig tíz hónapos oktatási időszakot jelent.

A felsőoktatási intézmény az első félévre beiratkozott hallgatóval a költségtérítésről a beiratkozáskor írásbeli szerződést köt. A szerződésben meg kell határozni a hallgató által első tanévben fizetendő díjat, térítéseket, a fizetési kötelezettség feltételeit. Az intézmény a szerződést tíz évig köteles megőrizni. A tanulmányok második és további éveiben a költségtérítés összege legfeljebb az előző tanévben megállapított költségtérítésnek a Központi Statisztikai Hivatal által előző évre vonatkozóan közzétett fogyasztói árindekszel növelt összege lehet. A költségtérítés összegét a megelőző tanév május 31-éig az intézményben szokásos módon nyilvánosságra kell hozni.

A kormányrendelet a felsőoktatási intézmények számára biztosítja a költségtérítés összege megállapításának lehetőségét. A hallgatók – megfelelő tájékoztatás nyomán – beiratkozásuk alkalmával a költségtérítés-fizetés részletszabályait rendező szerződés aláírásával elfogadják azt. A költségtérítés mértéke szintén a jogszabályban meghatározott mértékben – a fenti módon – növekedhet. Az intézmény eljárása ezen előírásoknak megfelelt, így mindezek alapján megállapítható, hogy jogsérelem nem történt. (K-OJOG-41/2006.)

A beadványozó rosszul adta meg bankszámlaszámának adatait a felsőoktatási intézményben, ezért nem kapta meg azokat a juttatásokat, amelyek jártak volna neki. Problémájával kapcsolatban elsődlegesen javasoltuk, hogy minél hamarabb kérje bankszámladatainak helyesbítését. Álláspontunk szerint az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26.) Korm. rendelet alapján neki járó juttatásokra továbbra is jogosult, ugyanakkor a bankszámla hibás regisztrációjából eredő őt ért kárt (például a késedelemért) ő viseli, mivel a tévedés az ő hibájából történt. (K-OJOG-176/2006.)

Egy hallgatót költségtérítéssel kapcsolatos kérdésére tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 126. § (1)-(3) bekezdésében foglaltak szerint a költségtérítés és a térítési díj megállapításának és módosításának rendjét a térítési és juttatási szabályzatban kell meghatározni. A térítési és juttatási szabályzat alapján a hallgató és a felsőoktatási intézmény megállapodásban rögzíti a költségtérítés és a térítési díj összegét. A költségtérítés összegét a felsőoktatási intézmény – a képzéssel kapcsolatos valamennyi ráfordításra tekintettel – határozza meg, azzal a megkötéssel, hogy annak összege nem lehet kevesebb, mint a szakmai feladatra számított folyó kiadások egy hallgatóra jutó hányadának ötven százaléka. Vissza kell fizetni a befizetett költségtérítés szervezeti és működési szabályzatban meghatározott arányos részét, ha a hallgató a képzési időszak megkezdése előtt bejelenti, hogy megszünteti vagy szünetelteti hallgatói jogviszonyát. A szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján a rektor dönt a költségtérítéses képzésben részt vevő hallgató esetén a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről, a részletfizetés engedélyezéséről. Tájékoztattuk a hallgatót, hogy célszerű a felsőoktatási intézmény térítési és juttatási szabályzatát áttanulmányozni. (K-OJOGB-297/2006.)

A 2006-os évben a legtöbb kérdés a támogatott félévek számával kapcsolatban érkezett hivatalunkhoz, mivel az új felsőoktatási törvény 55. §-ának (2) bekezdésében kimondja, hogy egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben. Ezt a szabályt a beadványozók többsége ismerte, csak azzal nem voltak tisztában, hogy az kire miképpen vonatkozik.

A beadványozó korábban 8 féléven át részt vett államilag támogatott képzésben, ahol nem tett záróvizsgát. A hatályos felsőoktatási törvény értelmében összesen 12 támogatott féléve lehet, vagyis még hátra van neki 4 támogatott félév. (K-OJOGB-350/2006.)

A beadványozó leányát felszólították költségtérítés fizetésére azzal az indokolással, hogy mielőtt jelenlegi intézményében felvették, egy évet már államilag finanszírozott formában végzett máshol. A beadványozó ezt sérelmezte, mert hallotta, hogy az új törvény szerint mindenki 12 féléven át lehet finanszírozott.

A beadványozót a következőkről tájékoztattuk. Az új felsőoktatási törvény valóban tartalmaz a 12 féléves finanszírozásra utalást. Ám a törvény szabályai a már hallgatói jogviszonyban állókra nézve másként érvényesülnek, mint azokra nézve, akik ezután létesítenek hallgatói jogviszonyt. A beadványozó lányára vonatkozó átmeneti szabályokat a felsőoktatási törvény egy végrehajtási rendelete, a felsőoktatási hallgatók juttatásairól 175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet 3. §-a tartalmazza. Az (1) bekezdés d) és db) pontja értelmében az államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatónak minősül az államilag finanszírozott képzésre felvett, és a 2002/2003-as, 2003/2004-es, a 2004/2005-ös, 2005/2006-os tanévben hallgatói jogviszonyt létesített személy e jogviszonya keretében, amennyiben e jogviszony létesítése előtt hallgatói jogviszonyt létesített, de felvételi eljárás keretében e jogviszony megszüntetésével együtt új jogviszonyt hozott létre és első alapképzésben vesz részt, továbbá összes megkezdett féléveinek száma nem haladja meg a képesítési követelményekben előírt képzési idő féléveinek számát legalább 8 féléves képzés esetén hárommal, egyébként kettővel megnövelt értéket. A beadványozó lányától csak akkor nem szedhető költségtérítés, amennyiben igazak rá a fentiek. (K-OJOGB-252/2006.)

A beadványozó költségtérítéses képzésben vesz részt. Az új törvény hatályba lépésekor olvasta, hogy mindenkinek 12 félév államilag finanszírozott. Át akart jelentkezni a költségtérítéses képzésből államilag finanszírozottra, de az intézmény elutasította kérését.

Tájékoztattuk, hogy az új törvényben foglalt jogosultság egy új felvételi eljárást követően ad lehetőséget a támogatott képzésben való részvételre, és nem jelent automatikus jogot az átjelentkezésre. (K-OJOGB-440/2006.)

Nem állt módunkban jogszabálysértést megállapítani abban az ügyben, amikor az egyik egyetem belső szabályzata egy kormányrendelet rendelkezéseit vette át, és alkalmazta hallgatóira. Tájékoztattuk a beadványozót, hogy mivel ő államilag finanszírozott képzésben kezdte tanulmányait, és már nem számít államilag támogatott hallgatónak, de a 2000/2001-es tanévben létesített hallgatói jogviszonyt, a felsőoktatási hallgatók juttatásairól szóló 175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet 3. és 33. §-a értelmében 13 féléven keresztül nem szedhet tőle az egyetem költségtérítési díjat, annak letelte után azonban igen. (K-OJOGB-304/2006.)

A két finanszírozási forma között van átjárás. A felsőoktatási törvény 55. §-ának (1) bekezdése lehetőséget biztosít ugyanis a költségtérítéses képzésben részt vevő hallgatónak, hogy megfelelő tanulmányi eredmény elérésével és egy államilag támogatott hely megüresedése esetén átkerülhessen.

A panaszos sérelmezte, hogy a felsőoktatási intézmény nem vette át költségtérítéses képzésről államilag finanszírozott képzésre. Előadta, hogy 2003-ban felvételt nyert ügyvitel-kommunikáció szakra, levelező tagozatra, költségtérítéses képzésre. Most kérelmezte átvételét államilag finanszírozott képzésre. Ezt a kérelmét az intézmény elutasította, még hozzá keretszám hiányára hivatkozva.

Álláspontunk szerint az ügyben jogsérelem nem történt. Ahogyan arról az intézmény is tájékoztatta a panaszost, átjelentkezni költségtérítésesről államilag finanszírozott képzési formára csak abban az esetben lehet, ha megüresedik államilag finanszírozott hely. A beadványozó félreérti a jogszabályt, ha úgy gondolja, hogy e tekintetben az új felsőoktatási törvény új helyzetet teremtett volna. Ez így volt régen, és így van ma is. Ami a különbség, hogy az új törvény szerint felvételizhet államilag finanszírozott képzésre az a diplomás, aki előző diplomája megszerzése során nem merítette ki a 12 finanszírozott félévet. Ez azonban azt jelenti, hogy új felvételi eljárásban kell részt vennie, felvételt nyernie, és akkor igénybe veheti a megmaradt finanszírozott féléveket. Nem jelenti viszont azt, hogy aki már bent van – költségtérítéses képzésben – automatikusan átvételre nyerhetne államilag finanszírozott helyre. Az átvételi és a felvételi eljárás ugyanis két egymástól teljesen különböző dolog. Jelen esetben ugyanis a panaszos tulajdonképpen felvételi nélkül szeretne bekerülni egy szakra finanszírozott helyre, mivel a korábbi felvételi nem erre a képzésre szólt. Az akkori felvételi eredménye erre a váltásra nem jogosítja, ezért valóban csak akkor vehető át, ha megüresedik egy finanszírozott hely.

Mivel a felsőoktatási intézmény eljárásában jogsértést kimutatni nem tudtunk, az ügyet lezártuk. (K-OJOG-363/2006.)

Figyelembe kell azonban venni azt is, hogy államilag támogatott képzésben annyi időt tölthet el az átvett hallgató, amennyi ahhoz a helyhez tartozik.

Egy hallgató kért tájékoztatást felsőfokú tanulmányainak finanszírozásával kapcsolatban. Tájékoztattuk, hogy tekintettel arra, hogy jelenleg egy főiskolán költségtérítéses képzésre jár, ezért államilag finanszírozott helyre átjelentkezéssel kerülhet. Amennyiben egy felsőoktatási intézmény átveszi őt államilag finanszírozott helyre (amelyre természetesen nem köteles), akkor a hallgató a jogszabályban meghatározott ideig jogosult azt igénybe venni. A felsőoktatási hallgatók juttatásairól szóló 175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés e) pontjában foglaltak értelmében az államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatónak minősül az államilag finanszírozott képzésre felvett, és bármely szakon költségtérítéses képzésből az intézmény döntése alapján, az intézménynél már meglévő államilag finanszírozott helyre átvett hallgató a kilépett hallgató képzési idejéből még hátralévő időtartamban. (K-OJOGB-31/2006.)

Gyakori eset, hogy valaki felsőfokú tanulmányait másik intézményben, vagy legalábbis másik szakon kívánja folytatni. Ebben az esetben is felmerül a támogatottság kérdése.

Szakováltásnak nevezzük, ha a hallgató az első beiratkozást követően történő szak-, szakpár-, illetve intézményváltással új felvételi eljárás eredményeképpen beiratkozik. Ilyen esetben államilag finanszírozott maradhat a szak-, illetve intézményváltással felvett szak képesítési követelményében meghatározott képzési időnek a korábbi, első alapképzésben folytatott tanulmányok finanszírozott idejével csökkentett időtartamban. (K-OJOG-20/2006., K-OJOG-101/2006., K-OJOG-122/2006.)

Más helyzetet eredményez az, ha a hallgató korábbi képzését nem fejezi be, hanem azzal párhuzamosan kíván további felsőfokú tanulmányokat folytatni.

A beadványozó azzal fordult hozzánk, hogy felsőfokú tanulmányait államilag finanszírozott képzésben két különböző szakon végzi egymással párhuzamosan. Mivel a két képzést nem ugyanabban a tanévben kezdte, ezért egyrészt a felsőoktatási hallgatók juttatásairól szóló 175/2006. (VIII.14.) Korm. rendelet, másrészt a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény alapján vizsgáltuk, hogy mikor minősül valaki államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatónak. Megállapítottuk, hogy a korábban megkezdett szakot az eddigi szabályok alapján végezheti, míg a 2006/2007-es tanévben megkezdett szak elvégzésére tizenkét félév áll rendelkezésére, amely független attól, hogy a másik szakon mikor végez. (K-OJOGB-310/2006.)

Egyik beadványozónk felsőfokú tanulmányait államilag finanszírozott képzésben két különböző szakon szeretné végezni egymással párhuzamosan. Ezért arról érdeklődött, hogy valóban tizenkét félévig lehet-e részt venni államilag finanszírozott képzésben. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 55. § (2) bekezdése valóban úgy rendelkezik, hogy egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben. A (3) bekezdés értelmében, ha a hallgató kimerítette a - (2) bekezdésben meghatározottak szerint - rendelkezésére álló támogatási időt, csak költségtérítéses képzési formában folytathat tanulmányokat a felsőoktatásban. A párhuzamos képzésről pedig úgy rendelkezik a törvény 56. §-ának (3) bekezdés a) pontja, hogy a támogatási idő számításakor egy félévként kell nyilvántartani, ha a hallgató - az elsőként megkezdett képzésének legkésőbb harmadik félévében létesített további (párhuzamos) hallgatói jogviszonyára tekintettel - egyidejűleg több felsőoktatási intézménnyel áll hallgatói jogviszonyban. (K-OJOGB-500/2006.)

Bár a felnőttképzés vagy más néven a felsőfokú szakképzés több szálon kapcsolódik a felsőoktatáshoz, a 2006-os évben kikerült a Hivatal hatásköréből. Néhány esetben a szoros összefonódás miatt tájékoztatást adtunk ilyen tárgyú ügyekben is.

Egy hallgató a párhuzamosan végezhető szakképzések, illetve felsőoktatási tanulmányok lehetőségéről kért tájékoztatást. Tájékoztattuk, hogy a felnőttképzésről szóló 2001. CI. törvény 22. §-ában foglaltak szerint az állam a felnőttképzéshez a költségvetési törvényben meghatározott mértékű normatív támogatást nyújt. Ennek keretében a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint teljesen vagy részben díjmentesen biztosítja többek között a felnőttképzést folytató intézményben folyó, az első, állam által elismert, az OKJ-ban szereplő szakképesítés megszerzésére irányuló képzést a felnőtt számára. Ez tehát az állami támogatás kérdését rendezzi, de természetesen térítés ellenében lehet végezni további szakképesítésre felkészítő tanfolyamot, képzést, akár párhuzamosan is. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 55. § (2) bekezdésében foglaltak szerint egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben (támogatási idő), beleértve a felsőfokú

szakképzést is. A fogyatékossgal élő hallgató támogatási ideje négy félévvel megnövelhető. A támogatási időbe be kell számítani megkezdett államilag támogatott félévet is, kivéve, ha betegség, szülés vagy más, a hallgatónak fel nem róható ok miatt nem sikerült befejezni a félévet. A támogatási idő számításánál figyelmen kívül kell hagyni a támogatási idő terhére teljesített félévet, ha megszűnt a felsőoktatási intézmény anélkül, hogy a hallgató a tanulmányait be tudta volna fejezni, feltéve, hogy tanulmányait nem tudta másik felsőoktatási intézményben folytatni. Figyelmen kívül kell hagyni azt a félévet is, amelyet tanulmányai folytatásánál a felsőoktatási intézmény a megszűnt intézményben befejezett félévekből nem ismert el. A támogatási idő legfeljebb két félévvel megnő, ha a hallgató egységes, osztatlan képzésben vesz részt, és a képzési követelmények szerint a képzési idő meghaladja a tíz félévet. A részidős képzés ideje és a távoktatás ideje legfeljebb négy félévvel meghosszabbítható. A doktori képzésben részt vevő hallgató támogatási ideje legfeljebb további hat félévvel meghosszabbítható. Az államilag támogatott képzésben való részvételt nem zárja ki a felsőoktatásban szerzett fokozat és szakképzettség megléte, azzal a megkötéssel, hogy aki államilag támogatott képzésben valamely képzési ciklusban végbizonysítványt szerzett, ugyanabban a képzési ciklusban nem vehet részt államilag támogatott képzésben. Ezt a rendelkezést alkalmazni kell a felsőfokú szakképzés tekintetében is. (K-JOGB-303/2006.)

A hallgatókat érintő fontos kérdés a hallgatói jogviszonyból eredő kedvezmények érvényesíthetősége. Az előző évekhez hasonlóan az idén is érkeztek kérdések hivatalunkhoz az utazási kedvezményekkel kapcsolatban, amellyel kapcsolatos szabályozás szintén változtatáson ment keresztül.

A diákigazolványhoz kapcsolódó utazási kedvezmények körét a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 287/1997. (XII. 29.) Korm. rendelet szabályozza. Korábban hasonló tartalmú beadványok alapján vizsgálatot folytattunk, ennek során tájékoztatást kértünk a felsőoktatási és tudományos ügyek helyettes államtitkárától, valamint az Oktatási Minisztérium diákigazolványokkal foglalkozó munkatársától. A Diákigazolvány Munkabizottság is számtalan alkalommal tárgyalta a fenti kérdést.

A panaszosok felvetették, hogy mi az oka annak, hogy a távoktatásban tanulók nem részesülnek a nappali és az esti tagozaton tanulókkal azonos kedvezményekben. E felvetés kapcsán megvizsgáltuk, sérti-e az Alkotmány esélyegyenlőségre, hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezéseit, az, hogy a diákigazolványhoz kapcsolódó utazási kedvezmények eltérőek a különböző képzési formák tekintetében. Az Alkotmánybíróság szerint a diszkrimináció tilalma elvének értelmezésekor speciális a jogalkotó által adott kedvezmények megítélése. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kedvezményezettek homogén csoportján belül nem lehet különbséget tenni faj, szín, nem stb. alapján, azaz a kedvezményből ilyen alapon nem lehet senkit sem kizárni [39/1992. (VII. 16.) AB határozat, ABH 1992. 235, 237.]. Tehát a jogalkotó a kedvezményekre való jogosultság meghatározásakor nem tehet a kedvezményezettek homogén csoportján belül önkényes megkülönböztetéseket. A kedvezmények megítélésekor tehát az követelhető meg, hogy a nem egyenlő elbánásnak ésszerű oka legyen.

Jelen esetben az eltérő szabályozás nem önkényes, annak ésszerű oka van. A jogalkotó a szabályozást azzal indokolta, hogy a képzési formák megszervezését a jogalkotó szándéka szerint más és más formában kell teljesíteni a felsőoktatási intézményeknek. A nappali tagozatos diákok "főfoglalkozásuként" üzik a tanulás mesterségét, s így mindenképpen rászolgálnak a legnagyobb kedvezményre. Ami az esti tagozatos diákokban közös a nappalisokkal az az, hogy naponta járnak előadásra és gyakorlatra. Ez az oka annak, hogy a nappalisokkal egyazon kategóriába sorolta a jogalkotó. A levelező tagozatos hallgatók csupán időszakosan járnak konzultációra. Ha ugyanolyan mértékben részesülnének utazási kedvezményekben, mint az előző csoportok, akkor a kormányzat túlnyomóan olyan utazásokat támogatna, amelyek nem függenek össze tanulmányaikkal. A levelező tagozatos hallgatók döntő többsége jövedelemszerző tevékenység folytatása mellett vesz részt az oktatásban, így a nappali és esti tagozatosok esetén alkalmazható méltányossági alapon való kedvezménynyújtás az érintett minisztériumok álláspontja szerint, a levelező képzésben részt vevők esetében, a jelenlegi - szintén nem elhanyagolható - mértéken túlmenően nem indokolt. A távoktatás – természeténél fogva – még kevesebb utazást követel meg a hallgatótól a tanulmányi kötelezettség teljesítése érdekében. Másrészt a távoktatásban tanulók nem tartoznak az államilag finanszírozott hallgatók körébe, ennek megfelelően utazási kedvezményben – amely végső soron szintén egyfajta állami támogatás – sem részesülhetnek.

A 33 ezer érintett távoktatásos hallgató esetében, a képzési forma sajátosságaira tekintettel, a tanulmányok várható befejezési ideje nem meghatározható. A távoktatásban részt vevők esetében is érvényesül a levelező képzésben tanulók esetében is elmondható tény, miszerint döntő többségük jövedelemszerző

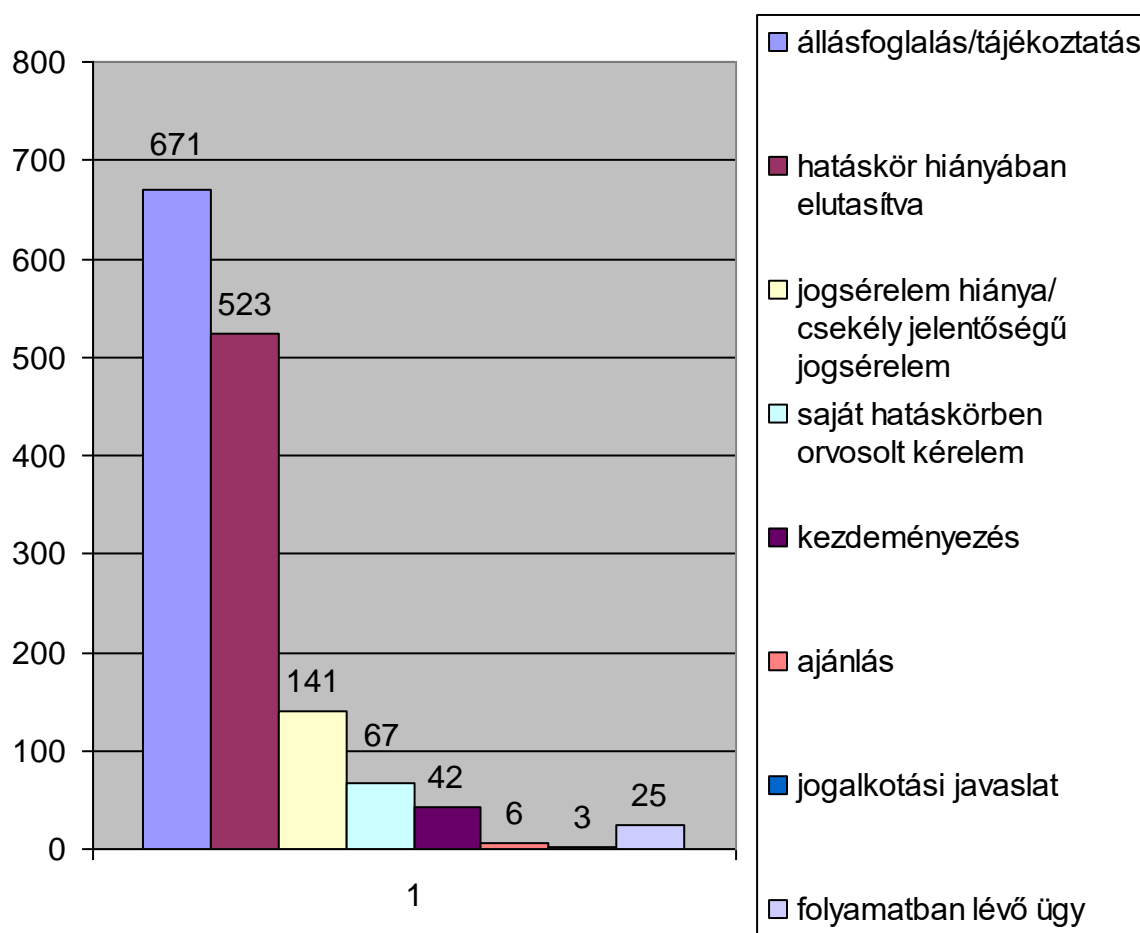
tevékenység végzése mellett vesz részt az oktatásban, így a rászorultsági elv érvényesítése esetükben nem indokolt.

Az utazási kedvezmények kérdésével az Alkotmánybíróság is foglalkozott. Az AB megállapította, hogy az utazási kedvezményekre való jogosultság nem alapjog, hanem az állam által biztosított juttatás. Így az utazási kedvezményekre való jogosultság szerinti megkülönböztetés csak akkor tekinthető alkotmányellenesnek, ha a megkülönböztetés önkényes. A tanulók utazási kedvezményei tekintetében alkalmazott megkülönböztetés azonban nem indokolatlan. Az AB döntése meghozatala előtt kikérte az oktatási miniszter véleményét. A miniszter tájékoztatása szerint a tanulók utazási kedvezményben részesítésének célja az iskolába járás, a tanulás megkönnyítése. A nappali és esti tagozatos tanulóknak az iskolába járáshoz napi rendszerességgel kell igénybe venniük a közforgalmú személyszállítási eszközöket. Ugyanakkor a levelező tagozatosoknak havonta csak néhány napi iskolai foglalkozásuk van. Tehát nem indokolt, hogy a levelező tagozatosok olyan kiterjedt mértékű kedvezményekre legyenek jogosultak a tanulásuk megkönnyítése céljából, mint a nappali és esti tagozatos tanulók. A kedvezményezettnek ugyanis nem alkotmányjogilag homogén csoportot a szabályozás szempontjából. Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy az utazási kedvezmények meghatározása a Kormány feladata. Nincs alkotmányos akadálya annak, hogy az állam az oktatásban résztvevők utazási kedvezményeit átalakítsa, kedvezményeket adjon vagy vonjon el. Erre az alkotmányjog eszközeivel azonban nem kényszeríthető. Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt rendelkezések nem sértik az Alkotmány diszkrimináció tilalmára vonatkozó 70/A. §-át. (K-OJOG-329/2006., K-OJOGB-348/2006., OKM-O-OJBT-35/2006.)

MELLÉKLETEK

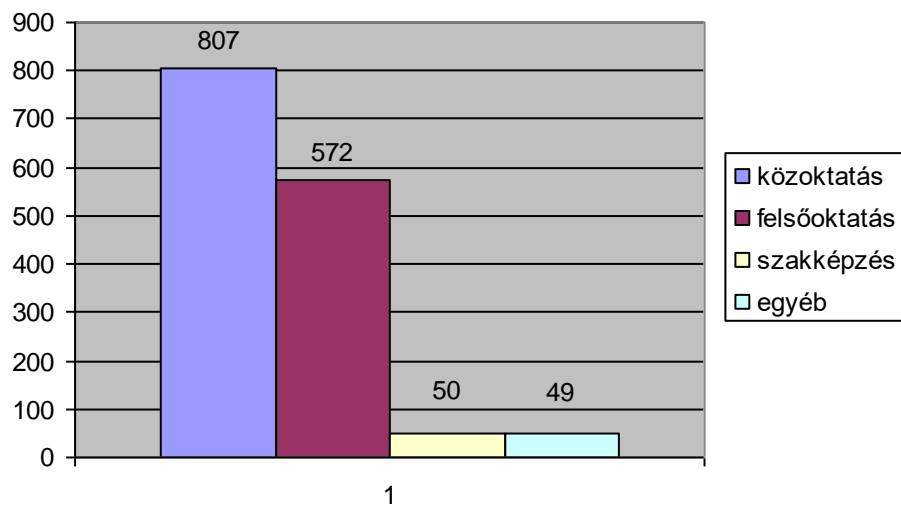
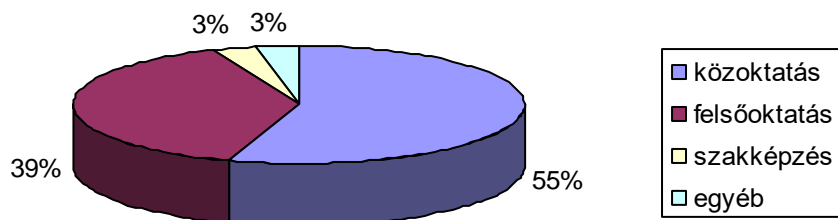
STATISZTIKÁK

ÁLLÁSFOGLALÁSOK ÉS VIZSGÁLAT ALAPJÁN TETT INTÉZKEDÉSEK

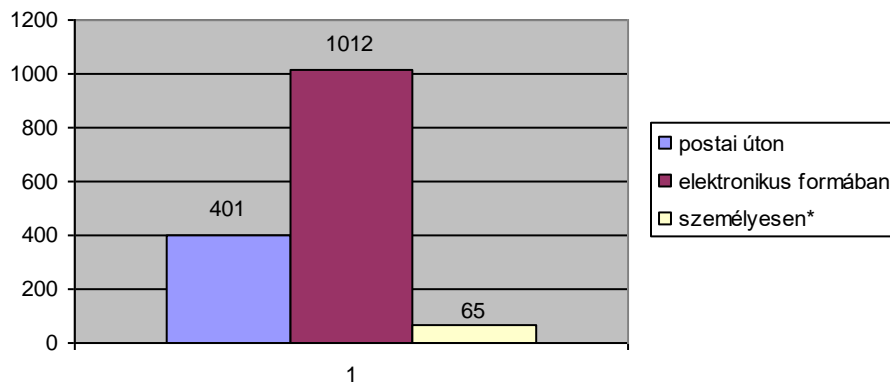
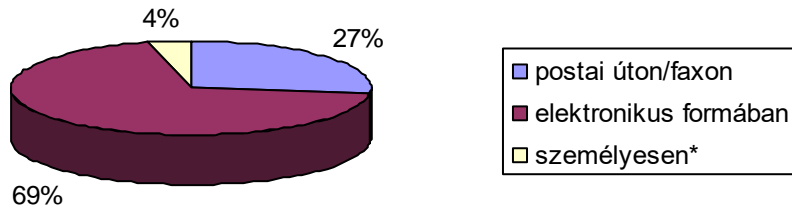

*egy-egy ügyben több intézkedés is született

AZ OKTATÁS MELY TERÜLETÉRŐL SZÁRMAZIK A PANASZ?

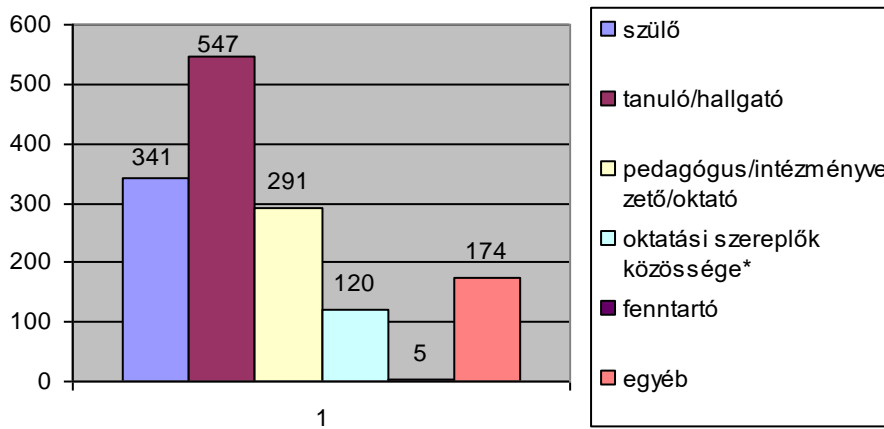
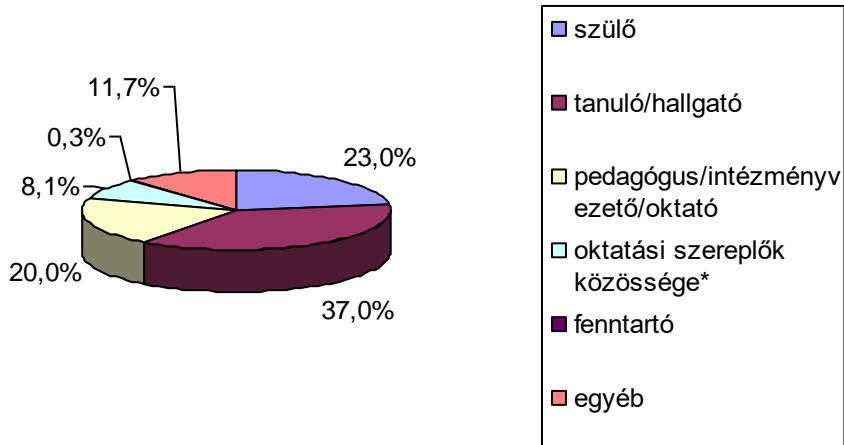

HOGYAN ÉRKEZETT HOZZÁNK A PANASZ?

* Itt azokat az ügyeket szerepeltetjük, amelyekben a beadványozó személyesen is előadta panaszát.

KI NYÚJTOTT BE PANASZT?

*szülői szervezet, diákönkormányzat, nevelőtestület, iskolaszék, hallgatói önkormányzat stb.

**AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK
MUNKATÁRSAI
A 2006. ÉVBEN**

Dr. Burai Petra
Dr. Haász Veronika
Kovács Istvánné
Majorosné Papinot Tünde
Dr. Németh Lajos
Dr. Óri Magdolna
Puklér Ágnes
Dr. Retkes Zita
Dr. Sárközi Gabriella
Dr. Schenk Borbála
Hellné Dr. Varga Anita

KISMAMÁK

Dr. Egervári Krisztina
Dr. Vízokai Beáta

A BESZÁMOLÓBAN SZEREPLŐ JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról (régii felsőoktatási törvény)

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

2001. évi XXXVII. törvény a tankönyvpiac rendjéről

2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról

2001. évi C. törvény a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről

2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről

2005. évi CXXXIX.. törvény a felsőoktatásról (új felsőoktatási törvény)

20/1997. (II. 13.) Korm. rendelet a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról

100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról

71/1998. (IV. 8.) Korm. rendelet az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és a nyelvvizsga-bizonyítványokról

124/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet az egyetemi szintű nemzetközi tanulmányok alapképzési szak képesítési követelményeiről

200/2000. (XI. 29.) Korm. rendelet a felsőoktatási tanulmányi pontrendszer (kreditrendszer) bevezetéséről és az intézményi kreditrendszerek egységes nyilvántartásáról

269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól

51/2002. (III. 26.) Korm. rendelet az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról

77/2002. (IV. 13.) Korm. rendelet a felsőoktatási alapképzési szakok képesítési követelményeinek kreditrendszerű képzéshez illeszkedő kiegészítéséről

79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

175/2006. (VIII. 14.) Korm. rendelet a felsőoktatási hallgatók juttatásairól

11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről

14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról

29/2002. (V. 17.) OM rendelet a fogyatékkal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételekről

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZOKTATÁS

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

A tanszabadságból eredő jogok

A tanév rendje

Értékelés, minősítés

Mulasztás

Fenntartói irányítás

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

A sajátos nevelési igényű tanulók jogainak érvényesülése

FELSŐOKTATÁS

ÉRETTSÉGI – FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE

TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK

A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK

MELLÉKLETEK

STATISZTIKÁK

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK MUNKATÁRSAI

A BESZÁMOLÓBAN SZEREPLŐ JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

TARTALOMJEGYZÉK